

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Mucize Özünal

ALAYIN KIZLARI

ROMAN

TÜRK YAZARLARI

Yayına hazırlayan: İlknur Özdemir
Dizgi: Gülay Yıldız

ISBN 975-8440-32-2

• Mucize Özunal / Can Yayınları Ltd. Şti. (2000)

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi,
Özal Basımevi'nde basıldı. (2000)
Cilt: ZE Ciltevi

Mucize Özünal

ALAYIN
KIZLARI

ROMAN

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 80060 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0-212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 - 292 55 00 Fax: 252 72 33

web sayfamız: <http://www.canyayinlari.com>

e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Mucize Özünal, 1947 yılında İstanbul, Çamlıca'da dünyaya geldi. Çocukluğu babasının işi nedeniyle Doğu ve İç Anadolu'da geçti. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra kendi işi nedeniyle Ege ve Akdeniz Bölgelerinde bulundu. Savcı ve avukat olarak çalıştığı bu zaman içinde Anadolu'yu ve Anadolu halkını yakından tanıyarak gözlemledi ve birikimini yazıya döktü. Birçok yerel dergi ve gazeteye yazılar yazdı, çağdaş toplum örgütlerinde ve derneklerde görev aldı. Yazın yaşamına öyküyle başladı. İlk öyküsü 1965 yılında yayınlandı. Daha sonra çeşitli dergilerde çıkan öykülerini *Kızkovalayan*, *Park Öyküleri*, *Gün Tutulması Öyküleri* adlı kitaplarında topladı. *Alayın Kızları*, yazarın ilk romanı. Halen Aydın Barosu'na bağlı olarak serbest avukatlık yapmaktadır.

Büyük bir tahta topaç, mavili sarılı. Kıraç toprağın üzerinde gittikçe hızlanarak dönüyor. Hızlandıka renkler karışıyor, topaç aklaşıyor. Koşulların değışimi hızlandıkça renkler yok oluyor. Topacı saran hava, ne topala ne de renklerle birleşiyor. Yalnızca topacın konik yüzeyinde görünmez izler bırakıyor. Görülen, yalnızca dönüp duran topala, onun beyazda buluşan renkleri. Yüzeydeki izler çok daha sonra belirginleşiyor. Zaman konik yatay bir düzlemde evrilip devriliyor.

I

Ortalığı kar kokusu sarmıştı. Karın aldatıcı yumuşak örtüsü günlerdir uzaktaki dağlardan kente doğru kabbardıkça kabarıyordu. Tümsekler çukurlarla denkleşmiş, çatıların sivri uçları, elektrik direklerinin tepeleri yuvarlaklaşmıştı. Evlerin hemen arkasında koyu bir karanlıkla derinleşip genişleyen çam ormanı, şimdi buğulu mavi bir aydınlıkla ışıklanıyordu. Kızılçamların, gürgenlerin yeşil dalları kar yüküyle eğilmişti ve kar hâlâ yağıyordu. Gri bir dumanla yere yaklaşan gökyüzünden kar kanat kanat döküp duruyordu.

Sabahla birlikte gecenin alacası parlak bir aklığa dönüştü. Yoğun bulutlardan kurtulan el kadar ılık parçacıkları göz alan uçsuz bucaksız kar örtüsünde yansıyıp çoğalıyordu. Sonra rüzgâr yeniden çıktı. Kar taneleri gittikçe küçüldü, sıklaştı. Buzdan iğne uçları her yana savruluyor, değdiği her yeri yakıyordu. Rüzgâr karları önüne katarak çam ormanından Toprakkale sırtlarına, oradan gölün üzerine ağıdırıyor, kocaman kirli bir buzul gibi görünen gölün yüzeyinde dönüp duruyordu.

Tipide güçlkle seçilen nizamiyenin girişindeki karraltı yaklaştıkça belirginleşti. Önce katırların tipide daha iri, daha kara görünen kocaman kafaları ortaya çıktı. Boş kızak, hayvanların arkasında sekip duruyordu. Kahraman'ın sesi tipinin içinde yankılandı:

— Hoov! Hooovv..

Ses kaba, kalın, yabanıldı. Dizginleri gerdi, gemleri çekti. Hayvanlar arka ayakları üzerinde çakılıp gerilemeye durdular. İriyarı er bir sıçrayışta kızaktan atladı. Kulaklılı kürk şapkası, ağır kalın kaputu, neredeyse dizlerinin altına kadar çıkan postalları buzlanmaya yüz tutmuş karlarla kaplıydı. İçi müflonlu kaba deri eldivenlerinden birini sıyırdı. Bütün gücüyle kara sümkürdü. Katırlar huylandılar, sırtlarını sıvazlayıp yatıştırdı. Nöbetçi kulübesine yöneldi. Kulübenin küçük camı buzla kaplıydı, içeri bakmaktan vazgeçti. Karın sessizliği içinde yabanıl, kalın sesini saldı:

– Hoov nöbetçii!.. Nöbetçi hoov... nöbetçi...

Nöbetçi, Kahraman'ın sesini tanıdı. Öğrenci servisinin geldiğini anlayıp dışarı çıktı. Garnizonun giriş yolunu kesen kırmızı beyaz boyalı kalın kalasın ucundaki ağırlığı aşağıya doğru bastırdı, kalas üzerindeki karları döke saça kalktı, yol açıldı. Kahraman kızağa atladı, nöbetçinin saz benizli narin yüzüne, soğuktan moraran dudaklarına baktı, elini koynuna soktu, dün sabah evlerden birinden verilen şekerlemelerden birkaç tanesini kulübeye doğru fırlattı. Kâğıtlı küçük şekerler karın yüzüne renkli konfetiler gibi dağıldı. Nöbetçi çocuk sevinçle güldü:

– Deli Kürt, dedi.

Şekerlemeleri toplamaya koyuldu. Kızak, lojmanlara doğru yoğun tipinin içinde kayboldu gitti.

– Vış anam, koca katanam Allah'ına kurban, bu ova çocukları dayanır mı bu dağların karına, boranına? Yazığım gelir vallah.

Kahraman yanında biri varmış gibi yüksek sesle konuşuyordu:

– Yazığım gelir ki hem de nasıl? Zatilcan olup dökülür bunların çoğu. Az daha kaçaydım, oğlanla askere geleceğim billah. Ula o zaman işte rezil rüsvadık ha. Allah razı gelsin kumandan servise verip çor çocuğun için-

den çekip almıştır bizi. Kurtarmıştır rezil rüsva olmaktan.

Buz tutmuş arkın üzerindeki dar köprüden geçti. Yapraklarını dökmüş ceviz ağaçlarının kalın gövdelerini geride bırakıp ilk evin önünde durdu. Durmasıyla Zeynep'in dışarı fırlaması bir oldu. Ardından ablası Mine de çıktı. Mine, annesi Sitare'nin, ona göre küçültüp düzelttiği yeşil mantosunu giymişti. Acele etmeden ağır ağır kızağın arka sırasına oturdu. Zeynep önce katırlara yaklaştı, sonra askere döndü:

– Kahraman Abi ne olursun senin yanına bu sabah ben oturayım.

Kahraman, sigarasını elinde gizliyordu. Kar yanığı yüzünde kara gözlerini öfkeyle açıp kıza baktı. İçinden, "Ulan büyür bir gün başımı belaya sokacaksın," diyordu.

– Olmaz baban yassahlamıştır. Bilmirsen? O ki kumandan, babandır.

– Nizamiyeden çıkınca otururum. Ne olur?

Kahraman daha da öfkelen-di:

– Daha geç otur bacının yanına, gecikmişim zati. Kafamı bozma...

Zeynep sıçradı, ön sıraya oturdu. Kahraman dizginlere yapıştı. Küçük kız ablasına baktı. Ablası ellerini okul çantasının altına sokmuştu, beyaz atkısını başına sıkıca sarmış, yetişkin bir kadın edasıyla uzaklara bakıyordu. Küçük kız gözlüklerinin ardında ürkek bakışlarla Kahraman'a döndü. Sonra birden cesaretlendi:

– O zaman arka sıradaki evlere gidelim önce.

– Lov sen bela mısan? Bilmirsen sırayla dolaşırık?

– Ne olur asker abi, önce Gülayları alalım. Kardeşleri küçük, üşümüşlerdir. Baksana hava ne kadar soğuk. Şu kara bak, üşümüşlerdir. Ne olur?

Kahraman ses etmedi, ama kızağın başını da arka evlere doğru çeviriverdi.

Gülay önce kardeşlerini bindirdi kızağa. Onları sıkı sıkı tembihledi, sonra Mine'nin yanına oturdu. Mine gözücuyla baktı onlara. Gülay, babası Özkan Başçavuştan, aldığı kara yüzünde daha da irileşen kara gözlerini uzaklara dikmişti bile. Çekik küçük burnu hafiften titriyor, sanki havayı kokluyordu. Gönüllerin evlerine yaklaşırlarken Zeynep yapmacık bir telaşla bağırdı:

– Eyvah, ödevimi evde unuttum!

– Yapmamıştın ki, dedi ablası.

Gülay düzgün beyaz dişlerini, eflatun dişetlerini açıkta bırakan o sıcak gülüşüyle Zeynep'e baktı. Kara, uzun, kemikli elleriyle dizini tuttu:

– İlk teneffüste benden çekersin, dedi.

Birlikte gülüştüler. Mine onları azarladı.

– İkiniz de suçlusunuz, dedi.

Ötekiler aldırmadılar. Gönül'e el sallıyorlardı.

Gönül pembe şık mantosunun eteklerini toplayıp aralarına oturdu. Ellerini o garip şeyin içine sokmuştu. Zeynep bu kürklü şeye manşon dendiğini öğrendiğinde pek şaşırmıştı. Yani insanın baktıkça gülesi geliyordu. Annesi, Cemal Binbaşı'nın karısı Neriman Hanım gene kızağın yanına kadar geldi. Uzun, siyah kadife sabahlığının üzerine güllü, büyük bir şal almıştı. Gönül'ün ince uzun boyuyla kızıdan ziyade yeniyetme bir oğlanı anımsatan görünümüne hiç uymayan, pembe bej, bebe yakalı mantosunu sıkıca kapattı. Yana kaymış tavşan kürkü başlığını düzeltti. Gönül cılız ellerini manşonun içine telaşla soktu. Kahraman dizginleri saldı:

– Hoov, der demez katırlar çingiraklarını sallayarak tırısı kalktılar.

Neriman Hanım arkalarından sesleniyordu:

–İkinci teneffüste kurabiyelerini yemeyi sakın unutma.

Kızlar alayla bakıp gülüştüler. Daha okulun bahçesine girer girmez Gönül'ün onları kapıcının küçük kızı Dilan'a vereceğini biliyorlardı.

Güzin'i evlerinin az berisinde yoldan aldılar. Daha fazla bekleyememiş, yürümüştü. Kızak kalabalıklaştıkça kızlar neşeleniyorlardı. Kar yeniden lapa lapa yağmaya başlamıştı. Güzin kayıp giden kızağın üzerinde ayağa kalktı:

– Arkadaşlar, dedi. Okul çıkışı hepinizi bize çağırıyorum.

Kızlar bir ağızdan bağışarak sordular:

– Yoksa bitirdin mi?

– Karagöz'se istemiyoruz, bıkkınlık geldi.

– Baban duymasın sakın!

Güzin'in ufak tefek gövdesi ayakta sallanıp duruyordu. Kısa, kıvrıcık saçları karla ıslandıkça daha kabarmıştı:

– Evet, kuklalar bitti... dedi.

Kahraman uzanıp çekti eteğinden:

– Oturasan hele kıvrıcık. Düşeceksan, başıma bala olacaksan. Ula ne filim keççiksən sen! Vallah söylerem Nurettin Kumandan'a, diyerem ki senen kız...

Güzin hemen çöktü. Kara saçlarını bastırarak düzeltti. Hepsinin suspus olmaları için Güzin'in babasının adını duymaları yetmişti. Karton Karagözleri bulduğunda onu nasıl dövdüğünü biliyorlardı. Güzin'in üçgen yüzünden elle tutulur bir dehşet gelip geçti. Kuklaları, Karagözleri iyice sakladığından emindi, ama korkuyordu gene de. Ya bulursa?

Ayşen'in evine kadar konuşmadılar. Levazım subayının kızı o gün okula gelmedi. Annesi Laika Hanım mazeret tezkeresini Zeynep'e verdi:

– Aman Zeynepçğim, Muavin Erol Bey'e vermeyi unutma. Ayşen çok hasta dersin. E mi yavrum?

Arkası eve dönük olduğundan ince buğday saçlarını cama yapıştırmış, kırmızı, tombul yanaklarında gülüşlerle kızının camdan arkadaşlarına muziplik yaptığını göremiyordu. Laika Hanım güzelliği ve zarafetiyle her zaman olduğu gibi kızların hayran bakışlarını ardında sürükleyerek merdivenleri çıktı, kapıyı kapattı. Kızak hızla uzaklaşırken Mine:

– Kùlkedisi gene narin bedenini üşütmüş, dedi.

Tombul Ayşen'in 'narin bedeni' güldürdü kızları.

Kızak lojmanların arkasından dolanıp tekrar nizamiyeye gelmişti bile. Dar köprüden geçip buz tutmuş arklar üzerinden iskele caddesine çıktılar. Okul yolu kar altında serçeler gibi birbirine sokulmuş küçük öğrencilerle doluydu. Kar öylesine bastırmıştı ki kızlar sınıf arkadaşları Cahide'nin onlara el salladığını göremediler. Cahide yaprak yeşili gözlerini utanarak yere eğdi. El ettiğine pişman oldu.

II

Sabahtan bu yana yağan yağmur akşam karanlığıyla birlikte kara dönuştü. Sokak lambaları önünde perdeleyen kar, yere yaklaştıkça eriyor, otobüslerin, taksilerin, dolmuşların tekerleklerinden saçılan kirli bulamaç ortalığa yayılıyordu.

Büyük salonun lambaları yakılmıştı. Fuayeler ışık içindeydi. Genç müzisyenler smokinlerinin üzerine geçirdikleri yağmurluklarını, sopranolar siyah, uzun mantolarını vestiyere bıraktılar. Salonun ısıtılmış, temiz havası dışarının vahşi soğuşunu unutturuyordu. Büyük avizeler altında, puslu ışıklar içinde insanlar öbek öbek ayakta bekliyorlar, mırıltılı konuşmalar gittikçe uğultuya dönüşüyordu. Kapıya yakın biri:

— Bakan geliyor, dedi.

Kimi gündelik giysileri, kimi şık gece kılıklarıyla bekleyenler sesin geldiği yana döndüler. Genç kasaba delikanlısı bir adam, ardında lacivertler içinde erkek kalabalığı ile salona girdi. Yarı yarıya dolu salonda oturmakta olanlar Bakan'ı fark etmediler.

Zil üç kez çaldı, perdeler çekildi, salonun kapıları kapandı. Çiçek sepetleriyle dolu sahnede önce kemanlar, viyolalar, sonra öteki sazlar yerlerini aldılar. Her konser öncesi duyulan karmakarışık, ama heyecan uyandıran yumuşak tınılar yükseliyordu. Işıklar yavaş

yavaş karardı. Genç bir adam sahnenin orta yerindeki mikrofona yöneldi.

– Değerli konuklar...

Salonda birden bir sıkıntı doğdu. İnsanlar koltuklarında huzursuzca kıpırdadılar.

– Bu geceki konserimizin önemli bir özelliği var. Yıllardan beri orkestramıza emek veren sanatçılarımız için küçük bir tören...

Tören sözcüğüyle birlikte salonda mırıltılar duyuldu, az sonra başlayacak konsere bir şeyler bulaşıyordu.

– Şimdi sayın orkestra müdürümüzü davet ediyorum.

Kısa boylu, şişman biri saçlarını geriye doğru sıvazlayarak ayağa kalktı. Kendini rahatlatmakta herkesin farklı yöntemleri vardı. Salondaki sıkıntı elle tutulur hale gelmişti, bir an önce müziği duymak istiyorlardı.

Ön sırada yaşlı, tombul bir kadın aklaşmış saçlarını ince uzun parmaklı elleriyle sık sık düzeltiyor, yüzünde gizli bir gülümsemeyle bekliyordu. Önce onun adı duyuldu:

– Sayın Cahide Cansev.

Salondaki ilgisizlik, sıkıntılı hava birden dağıldı, izleyiciler o anda törene katıldılar. Yılların başkemancısını coşkuyla alkışlıyorlardı. Yaşlı kemancı, bu alkışlarla onaylanan ödülünü, o kasaba delikanlısı bakanın elinden aldı. Genç adam elini sıkarken bir şeyler söylemeye çabalıyordu, acemiliği belirgindi, gene de umulmayan güzellikte kısa bir konuşma yaptı.

Cahide, işi biter bitmez vestiyere koştu. Bir an önce evinde olmak istiyordu. Kızlı erkekli küçük bir grup çevresini almıştı:

– Hocam kutlarız.

– Hocam bu hafta çalışacak mıyız?

Bir ara gözü, sütunların birine dayanmış, ince uzun, esmer bir adama ilişti. Adam dikkatle ona bakı-

yordu. Aldırmadı, bu gece için doğaldı. Mantosunu giydi. Şapkasını başına iyice geçirdi, çocuklarla vedalaştı, az ötedeki otobüs durağına yöneldi.

Vakit çok geç olmadığı halde sokaklar tenhalaşmıştı. Ama o alışıktı, yıllarca serviste vakit yitirmektense otobüsü yeğlemişti. Kuyruğa girdi. Biraz ilerleyince o adamı gene gördü. Üç-dört kişi önünde, elinde büyücek siyah bir torbayla dikiliyordu. Konser salonunun alışılmış izleyicilerinden olmadığını fark etti. İçinde korkunun gerilimli, soğuk ürpertisini duyar gibi oldu. Keman kutusuyla çantasını aynı tarafa geçirdi. Bilinçsizce sazını koruyordu. Soğuk iyice artmış, yağmur dinmişti, cam kırığı bir ayaz, kamçılı bir rüzgâr vardı. Küçük pabuçları içinde tombul ayakları üşüyordu. Adam kimseye bakmıyordu. Cahide biraz rahatladı. Aceleyle otobüse girdi, ilk bulduğu yere oturdu.

Eve gelir gelmez her şeyi unuttu. Yumuşak terliklerini sızlayan ayaklarına geçirdi. Bacaklarına dolanan Arşe'yi uzun beyaz tüylerini okşayarak kucakladı, kabına biraz süt koydu. Mutfağa girecekken vazgeçti. İçinde boş bir kutu heyecansız, sevinçsiz, duygusuz, sessizce genişliyordu. Duyumsadığı bu ıssızlığa şaştı. Artık provalar yoktu, şeflerin bezdiren kaprisleri yoktu, turnelerin yorgunluğu, telaşı olmayacaktı. O ve öğrencileri... Sevinçli olması gerekmez miydi? Ama değildi. Bu gece öylesine, bakkala gider gibi gitmiş, son kez çalmış dönmüştü. Siyah dantel elbisesinin yakasını açtı, salonun ortasında kısa bir an durdu. Gözleri gene o fotoğrafla buluşmuştu. Resme uzandı. İçindeki özlem, acı türkü boğazını yakıyordu. Resmi göğsüne bastırdı. "Sahip çıkamadığım, kurda kuşa yem ettiğim, hayırsızım oğlum..." Bir an öylece kaldı. Toparlandı, çerçeveyi usulca yerine koydu, gözlerini sildi.

Tam banyoya girecekken kapı üst üste iki kez çaldı. Durdu bekledi, evet kapıydı. Ürkek, biraz bekledi,

zili tekrar işitti. Sonra birden gülümsedi, içi rahatladı. Aşağıdaki komşu kızlar olmalıydı, gene kimbilir ne isteyeceklerdi. İçeriden seslendi:

— Geliyoruuuum...

Kapıyı açınca donakaldı. Siyah torbalı, uzun boylu, tıraşsız, esmer adam gözlerinde bir sır taşıyarak ona bakıyordu.

Salondaki resim çerçeveden çıktı, toy yüzünde alaycı, umursamaz gülüşlerle geldi. Cahide'yle adamın arasına dikildi.

Felaket önce bir haberci gönderir. İşte o haberci gelmişti.

Adam torbayı içeriye, eşığın öte tarafına, Cahide'nin ayaklarının dibine bıraktı. Kısık, kalın bir sesle:

— Bekaa'dan paketiniz var, dedi.

Hiç beklemeden merdivenlere yöneldi, karanlıkta yitti, gitti.

Birkaç saniye sonra Cahide'nin çılgılığı duvarlarda yankılandı:

— Onu geri verin banaaaa... Oğlumu benden çaldınız! nızzz!

Alt kattaki kızlar neden sonra geldiler. Cahide'nin gövdesi, yarısı içeride, yarısı dışarıda upuzun yatıyordu. Arşe'nin ağzından yırtık pırtık bir kimlik aldılar. Ne Cahide'nin, ne Ziya'nın ne de oğullarının adı okunuyordu. Torbaya bakmadılar bile. Baksalardı otuz yedinci paralelin öte tarafında, taze bir mezardan artakalan delik deşik, kanlı giysileri görecektlerdi.

O günden beri Cahide bu felcin anısını bir Devrek bastonu olarak, soğudukça acıyan bir bıçak yarası gibi taşıyor. Dirisini Ziya'ya, ölüsünü Bekaa'ya kaptırdığı oğlunun yadigârı o bıçak yarası soğudukça yakıyor.

III

Alayın Toprakkale sırtlarındaki lojmanları, uzak-tan tavşan kümesleri gibi gözükürdü. Evler kerpiçti, bahçeler tahta parmaklıklarla ayrılmıştı. Evlerin arasından geçen dar, çamurlu yol kırmızı beyaz boyalı nizamîye kapısına kadar uzanıyordu. Ön sıradaki evlerde subaylar, arka sırada evlerde astsubaylar otururdu. İki sınıf arasında, özellikle de kadınlar cephesinde kesin bir protokol uygulanırdı.

Arkadaki evler kendi aralarında ortaklaşa bir yaşam sürüyorlardı. Evlerin onarımından çocukların bakımina, odunların kırılmasına kadar tam bir imece yaşanırdı. Öndeki evlerde bir musluk contası için tamirci er günlerce beklenirken, onlar bu tür işleri kolayca becerirlerdi. Arkadaki evlerin kadınları geceliklerinin üstüne dallı güllü şabahlıklarını geçirip birbirlerine sabah kahvesine giderler, kocalarının nöbet gecelerinde çoluk çocuk birlikte yer içerler, akşamüzerleri kapı önlerinde oturup sohbet ederlerdi. Öndeki evlerde ise, "Bir mâî-niz yoksa..." diye önceden haber vermeden gitmek görgüsüzlük sayılırdı. Evler arasındaki bu ayrım çocukları bağlamazdı kuşkusuz. Onlar dostlarını özgürce seçerler, düşmanlarını özgürce bellerlerdi.

O yıl okullar açılmadan birkaç gün önce kar yağdı. Bu erken bastıran kış ön sıradaki evleri hazırlıksız yakaladı. Arka sıradaki evler geçen kıştan kalan odunlarını,

kömürlerini paylaşıverdiler. Böylece kömür dağıtılınca-ya kadar herkesin odası ısındı. Ön evlerdekileri düşünüp çağırdılarsa da pek gelen olmadı. Onlar da semaverlerinin yükselen buğusunda İran çaylarının tadını çıkar-dılar.

Bu erkenci kışın demli çayları, birisi için yaşam bo-yu unutulmadı. Özkan Başçavuş'un kızı Gülay. Kara gözlerinde Antalya Limanı'na demirlemiş siyahi dedele-rinin saldırganlığı vardı. Bu saldırganlık ön sıradaki ev-lerin arasından geçip giderken öfkeli bir parıltıya dönü-şüyordu. Örtülü bir aşağılanmanın bulaşması korkusuy-la başını daha dik tutar, evlere bakmamaya çalışarak yü-rürdü. Karlar altındaki kentten Süphan Dağı'nın yüce-lerine her bakışta Antalya kale içindeki dede evinde çi-çeğe durmuş narları, şakayıkları düşünür, Afrikalı atala-rının son temsilcisi baba dedesinin, görmeyen gözlerini ufka dikerek el yordamıyla ağları onarışını görürdü.

Arap Reis siyahi derisi, kıvrıkcık, apak, uzun saçları, kalın dudaklı kocaman ağzı, ince bacakları üzerindeki geniş göğsünün kırılmış tüyleriyle, yelkenlerini alizele-rin şişirdiği teknesinden az önce inmiş gibiydi. Oysa doğma büyüme Antalyalıydı. Anası yıllarca ağaların ka-pısında yanaşma durmuş, yarıcılık etmişti. Babasını hiç tanımamıştı Arap Reis. Ama ninesi Amber, patlıcan re-çeli yapardı tarçın kokulu. Teyzesi Sultan, yelkenlilerde kurulan esir pazarından büyükannelerinin satın alınışı-nı bir masal gibi anlatırdı. Kabuk gövdeli palmiyelerin saçaklı dallarında sıcak rüzgârlar kol atıp sallanmaya du-runca Arap Reis görmeyen gözlerini denize diker, Bey-dağları'ndan kopup gelen mersin kokulu dağ rüzgârının Adrianus Kapısı'na çarpıp parçalanmasını beklerdi. Sonra göğsünü bu soğumuş rüzgâra verir, kale içinin dar sokaklarında dolaşıp duran ıslak, sıcak havanın bun-gunluğundan sıyrılır, soluklanırdı. Eğri, kuru, uzun, abanoz parmaklarıyla usulca gözpınarlarında toplanan

beyaz çapakları alır, yeniden ağları onarmaya koyulurdu. Yıllarca Akdeniz'in suya saplı, bıçak kayalıklarının deniz dibi mağaralarından orfozlar, orkinoslar, lagoslar avlamıştı. Ağlarını en derin, en soğuk denizlere, pareketalarını en uzak yerlere attı. Denizkızları gördü düşle-
rinde, sevdaya tutulacağına yordu. İtalyanlar gittiğinde on yaşımda bir ocuktı. Bacağında ak don, elinde bir kova kar, öteki elinde içi boncuk boncuk ateş dolu kak-
ts yemişleri. Yemişlerden birini teneke makasıyla ka-
rın içinden alır, öteki elinde tuttuğu geniş ağızlı, kt bir bıçakla soyar, uzun favorili, briyantınli kara saçlı, İtal-
yan askerlerine uzatırdı. Avuç dolusu sarı paralar verir-
lerdi. Sonra bir gün tüfek sesleriyle uyandı. Atlılar dş-
manı Konyaaltı'ndan, Dzlaramı'ndan sürüp ıkartı-
yorlardı. Bir İtalyan subayının verdiği ağız mızıkasını çektirmeler'de uzun yıllar üfledi durdu.

Sonra bir gece –Halil Bey'in portakallığında yatı-
yorlardı ana oğul– kapıları yumruklandı. Amber ıra
alevinde fırladı kalktı. Anasının karnı, kalçaları, memeler
el dokuması geceliğinin altında daha da irileşmişti.
Anasına bir kemlik gelir diye korkuyla pıstı. Gelen,
ağanın deniz kâhyasıydı. kertmeden tekneler dolusu
sünger gelmişti. Paklanıp aklanması gerekti. Yevmiye
iyiydi. Arap Ali'yi istiyordu kâhya. Ali, kâhyanın ar-
dında karanlığın içinde yaşıtı Kerim'i gördü, gz edip
'he he' diyordu sessizce. Anasından evvel 'he' dedi Ali.
Sabah birlikte gidip yazıldılar süngere. Karanlık dip de-
nizlerde, mavi yeşil deniz mağaralarında avlandılar yıl-
larca. Tuzlu deniz suyunun cam olup beyaz kumlara
yapıştığı gizli koylarda yüzdüler: Akdeniz'in ak köpük-
l, sıcak sularında ergenleştiler.

Günlerden bir gün, su gene cam olup yapışmıştı
kumlara, geceler günlük kokuyordu, gnlklerle birlik-
te sünger de yükleniyordu teknelere, Kıbrıs'a, İstan-
köy'e, Rodos'a. Sabahat'ın anası dal gibi ince, şap gibi

ekşi yüzlü, aksi bir kadındı. Lanetli derlerdi gemiciler. Uğursuz sayarlardı. Gene de deniz gurbetçilerinin çamaşırlarını yıkardı kadın. Sabahat temizlerini getirir, kirlilerini alır giderdi. Bazı bazı ot böreği, deniz bar-bunyası getirip sattığı olurdu teknelere. O günlük kokulu körfezde, suyun cam olup yapıştığı o sabah, kız girdi de çıkmak istemedi tekneden. Arap Ali tüylü, tombul yanaklarından öpüvermişti Sabahat'ı. Varsın şaşşı olsun gözleri, ne çıkar.

Sabahat yıllarca üst üste doğurdu. Bir ak bir kara, bir ak bir kara. Karaların ikincisi pek akıllı çıktı. Yazın teknede süngerde, kışın okulda. Sabahat'ın tez canı Arap Ali'nin dal gövdesiyle birleşivermişti bu oğlanda. Sınavı kazandığına inanamadılar. O bahar, Özkan, haki okul giysileriyle limana çıkıp geldiğinde, her yer portakal çiçeği kokuyordu. Sabahat bir otlu böcekli börek yaptı dağıttı kale içi evlerine. Pavuryaları deniz ağası yollamıştı.

Özkan hep böyle ince, uzun, kara, durgun gelip gitti. Sonraları bir âsilik geldi üzerine. Okulu bitirip kıtaya çıktığının ilk yılında az daha tart edeceklerdi ordu-dan. Sabahat telaşla gitti, Turunç'ta kız kardeşinin kızını buldu. Tuttu elinden, aldı getirdi. Koca kafalı, gök gözlü bir kızdı. Çavuş karısı olmaya can atıyordu kız. Özkan ne çirkinliğine baktı, ne gök gözüne. Herkes gibi o da evlenecekti işte, evlendi. Mutlu olmayı aklından bile geçirmezdi. İliklerine işlemişti tevekkül. Kökleri Akdeniz'in öte yanındaydı, kendisi bu yanında. Üstelik kara, üstelik yoksul, üstelik çavuş. Karısı ilk çocuğuna gebeyken Kore'ye yazıldı. Gönüllü gitti yirmi yedinci enleme. Yüzünde on iki dikişli bir yara, göğsünde madalyayla döndü. Adı Koreli oldu. Sonra ikinci kızını gördü. Kara, kıvırcık saçlarıyla beyaz patiskalar içinde uyuyordu. Koreli'nin içi çiçeklendi birden. "Vay be! Mutluluk bu olmalı," dedi. Tombul, kara bebeği güleç

yüzünden öptü. Kaldırdı beşikten, attı tuttu, attı tuttu. Sivillerini giydi, gitti orduevine bir güzel kafayı çekti. Gece yarısı eve dönerken, kış göğünde yıldızlar parlıyordu. Kore yadigârı Smithwesson çıkardı, iki el ateş etti yıldızlara. Yirmi yedinci paraleldeki o çekik gözlü kadın, adı sukamışı anlamına geliyordu, duysun istedi coşkusunu, kızı olduğunu bilsin istiyordu, mutluluğunu onunla paylaşmak istiyordu. Hiç öğrenemedi Sukamışı'ndan da bir kızı olduğunu. Sukamışı okuma yazma bilmezdi. Ne sevgisini yazabildi Özkan'a, ne bebeğin doğacağını.

Özkan kara kızıyla yaşama yeniden el attı. Gülay büyüdükçe, babasını keşfediyordu. Onun ne kadar kırgın, ne kadar romantik, ne kadar acılı olduğunu anladıkça şaştı. Acısı karalığındandı. Buna şaşırmadı. Anladıkça kendini kendi karalığını yenmeye adadı. Büyüdükçe içinde kendine karşıt bir kişilik geliştiriyordu. Öfkeli, başkaldıran.

O yıl Toprakkale lojmanlarına erken gelen kış çıkmadan anası gök gözlerini kapadı. Ölmüştü.

"Ben yaşamın henüz aralanmakta olan kapısı önünde gençlikle çocukluğun arafatında, bir büyüklük ışık gibi algılıyordum gelecek günlerimi. Öfkem karalığıma olsa da, kalelerimin burçlarını çocuk ellerimle örmüştüm. Çatlattığım kabuğumdan çıkmaya hazır değildim daha. Ölümün soğuk eli kırdı kabuğumu. Donanımsız, yığınaksız, savunmasız kaldım yaşamın orta yerinde. Daha çocukluğumun en büyüklük seçeneğini yaşamadan, kim itti beni böyle acımasız hayata. Kelebek olmadan önce tırtıl olmak, tırtılı yaşamak benim de hakkımdı. Çocuk gözlerimde ölüm, uçan dairelerden daha sanaldı. Daha uçmayı bile

bilmiyordum. Büyümeden yaşlandım ve anladım sanal olan hayatı."

Gülay o yıl ortayı bitirdiğinde yaşlanmasa da çocukluğunu çoktan bitirip tüketmişti. Kardeşleri kendiliklerinden onu ana bildiler. Babası her akşam eve daha geç gelir oldu. Çoğu kez sarhoştı. Balkonlardan turkuvaz gölün gözüktüğü yeni evlerine taşındıklarında artık bahçeye inip oynamadı. Kardeşlerini yedirip içiriyor, aklıyor paklıyor, bahçeye salıyordu. Sonraları kendini okumaya vurdu, bu kez kaleleri kitaplardı. O yaz öylece akıp gitti. Okullar açıldı, dersler başladı. İlhan'ın, ön sırada yer kapmışken o yeri neden kendisine verdiğini anladığında, güz bitmişti. Bir yalım anlattı ona, İlhan'ın gönlündekileri.

Sabahtı. Şakir Zümre'nin açık ağzından alevler çıkıyordu, alevlerin turuncu yalazında kalın camlı gözlükleri, uçuşkan sarışınlığıyla tanıdık bir yüz. Yüreğinde o deli kuşun ilk çırpınısını duydu. Kömür dolu küreği bir türlü boşaltamıyordu sobaya, neye yormalıydı bunu? Alev kuşu kanatlarıyla içini yakıyordu. Bu kuş... bu ateş... Ne edeceğini bilemedi, küreği usulca kovaya geri sin geri boşalttı. Neden sonra anımsadı kapağın açık kaldığını. Sevdayı böyle tanıdı.

Kışları kar külek külek dökülürdü. İskele Caddesi'nin ucunda göl, boz bir buluta asılı kalırdı. Kar iyice yükselinceye kadar, cemselerle gidilirdi okula. Servis aracı duraktan öğrencileri birer ikişer toplar, son gelenler ayakta giderlerdi. Cislavet lastik çizmelerin şeker pembesi astarları ıslandıkça Gülay'ın ayakları buz keser, kızların tasasız kahkahalarını öfkeli bakışlarla yanıtlardı. Kuzguni saçları sırtının ortasında tek bir örük, kıvrık kirpiklerinin arasında tüllenip duran küllü kara gözleri, esmer teniyle gergin şakaklarının ortaya çıkardığı küçük kalkık burun. Özdenetiminden kaçıp kendi-

ni ele veren o hüzünlü duruş, kaygısız gülüşmeler dünyasına yabancı, koyu bir imleç. Gülay'ın gülmez yüzü, 'kar külek külek' yağdığı günlerde aydınlanırdı. Ortalık ağarmadan kalkar, dışarıyı aydınlatan karın beyazlığında sobayı ateşler; içi kalaylı bakır çaydanlıkta kaynayan suyu ağır ağır, buharını üfleyerek demliğe doldurur; kardeşleri birer birer uyanırlar, kovaların buzları kırılır, daha sonra kış güneşinin puslu kızılığında kızakların çingirak sesleri duyulurdu. Islak kara burunlarından bulutlar salan katırlarıyla kızaklar. Sihke yolundan İskele Caddesi'ne inmek, kar sularında ateş kızılı elleriyle sarı semaverlerini ovan, hızmalı, üç etekli, mor, yeşil, telli poşularıyla Kürt gelinlerine el edip uçarak akarak geçip gitmek...

O gelinlerden, kızlardan kimbilir hangisine hısımdı Cahide. Ortalığı sırcalaştıran bir sabah ayazında, ağaçlar buz dallarıyla ışıldarken ve katırlar iri, kanlı gözlerini, dik kulaklarını yola vurmuşken, sınıf arkadaşları Cahide'yi görmüşlerdi. Üzerinde ceviz yeşili örgülü bir ceket, başında tiftik atkı, sarı saçlarında buza dönmüş kar taneleri. Morarmış yanaklarını karartan koyu yeşil gözleriyle, kızaktakilere bakıyordu. Gülay herkesten önce el etti. Hepsi birden çığlık çığlığa kızığa durdurdular. Asker olmazlandı. Emir böyleydi, hiç kimseyi indirip bindirmeden garnizondan okula, okuldan garnizona gidilecekti. Gülay birden dizlerindeki haki battaniyeyi sıyırdı, fırladı indi kızaktan.

Bir daha hiç binmedi ne kızığa, ne servise. Zerrin-kadehler açincaya kadar Cahide'yle birlikte gidip geldi okula. Eşitlik benliğinin öteki yarısıydı.

IV

Cahide otuz yıl sonra Zeynep'in evinde, küçük bir kıyı kasabasında anlattı anasını. Anlatmasa çatlayacaktı. Otuz yıllık özlem içinden taşıyordu. Anası bir Kazak beyinin kızıydı. Babası onu seferberlik dönüşü konakladığı köyde ağzını poşusuyla bağlayıp kaçırmıştı. Beytüşşebap nere, İrtiş nere? Zahide'nin çaykalara binip Sinop'u basmış soyu, yıllar yılı izini timini bulamadılar kızlarının. Zahide on dördündeydi, Cihan otuz ikisinde. Yıllarca yaylalarda, ağıllarda, ahırlarda yatırdı Zahide'yi. Köyden köye kaçarak Erciş'e vardılar, yerleştiler orada. Zahide son çocuğunu doğurduğunda kocası Cihan'ın elli ikinci gecesi yapılmamıştı daha. Zahide öz diliyle Tanrı Tulpara'ya yakardı. Bundan sonraki yaşamının daha kolay, daha az acılı olmasını diledi.

Acı her zaman kadınlara yaşamı duyumsatır, yaşama daha fazla bağlanır kadınlar, erkeklerse karşılaştıkları ilk acıyla koparlar yaşamdan. Acı kadınların dengi bir hasımdır. Her defasında yenecekleri, yenmeye mecbur oldukları bir hasım.

Son çocuğuna kendi adında ad tuttu Zahide. Zaparok, Kamberbatır masallarıyla büyüttü. Altı oğlanın bir kızı Cahide, babasını hiç bilmeden büyüdü geldi.

Bir vali vardı, karısı marazlı. Gelir gelmez haber saldı dört bir yana, konakta yatılı kalacak bir kadın aranıyordu. Zahide o zamandan bu yana, aynalı konsol, se

def kakma satranç masası, manyetolu kara telefon gibi, o göl kentinde vilayet konağının demirbaşı oldu. Valiler, kumandanlar geldi gitti, Zahide hep kaldı. Tulparaya gittikçe daha az yakararak. Kamberbatır masallarını gittikçe daha az anlatarak.

O ilk valinin marazlı karısı, tayin olup gidişinde cipe bindirilirken kır saçlarının çevrelediği şişman yüzünde, iğne ucu gözleriyle Zahide'nin kolundan tuttu:

— Okut bu kızı, yetiremezsen yaz bana, üç beş kuruş yollarım. Telef etme, okut bunu, dedi.

Zahide'nin yosun gözleri yaşardı. Hasta kadına umutla baktı. "İçi yumuşacık mış," diye düşündü. Bastonunu tak tak vurarak kendini çağırımlarını, "Aptal Kazak, şaşkın!" diye bağırımlarını bağışladı. Kadının eline sıkıştırdığı altın paraya, üzerindeki Atatürk resmine bakakaldı. Sonra yıllarca dua etti. "Tanrım bana yol ver, şu kızı çıkarasıya yol ver bana!" Konakta perde pilavlar, irmik helvaları, ballı börekler pişirip kotarıırken, çeşmeler buz tuttuğunda, azmaktan su çekerken adaklar adadı.

Valiler gitti, valiler geldi. Sonunda biri geldi ki peşinde beş güzel kız ve kızlarından güzel anaları. Vali dazlak, göbekli. Ad düşüldü, kel vali. Tarih düşüldü kel valinin geldiği yıl.

Konak şenlendi birden. Kızların gülüşleri, genç hanımın yumuşak sesi doldurdu Süryani Kilisesi'nden bozma konağın geniş sofalarını, taşlıklarını. Cahide artık alt katta, ocağın yanında anasına yamaklık etmez oldu. Kızlar sabahları gecelik entarileriyle ocağın başına toplanıyorlar, arka arkaya çömelip birbirlerinin saçlarını tarayıp örüyorlardı. Zahide ocağı erken yakıtığından üst kattaki tuğla sobalar kızıp da ortalığı ısıtıncaya kadar, kızlar ocağın başına doluşuyorlardı. Sonra hep birlikte Cahide'yi de alıp yukarı çıkarlardı. Cahide gitmeden yatmadan yatmaya iner oldu mutfığa. Anası göne-

niyordu, kızı Vali Paşa'nın kızlarıyla birlikte büyüyor diye.

Sonunda bahar geldi. Hanım küçük iç avlunun üstünü çamlarla kapattırdı. Iğdır'dan mandalin, portakal fidanları geldi fıçılar içinde, dizildi pencerelerin önüne. Ön cumbadaki hasır koltuk takımı limonluğa indi. Limonluğun arklara bakan yüzünde sutereleri, süsenler açıyordu. "Morsalkım isterim," diye tutturdu Hanım. O da bulundu geldi, dikildi limonluğun dışına. Derler ki, kentteki tüm morsalkımların, kış çiçeklerinin, yediveren güllerinin, begonyaların, ortancaların anasıdır o limonluk.

Müzik hocası o günlerde konağa gelmeye başladı. Büyük kız Nazan, keman öğreniyordu. Yazın kavakların gölgelediği geniş sofada, gölün üzerinde kıızıdan mora dönüşerek batan güneşe karşı, Nazan'la birlikte Cahide de keman çalıştı. Daha çabuk öğreniyordu. Cahide bazı bazı camlı ara kapıyı kapatıyor, kara okul çoraplarının üzerine kaldırdığı fırfırlı eteklerini çevire çevire, o yaz göl kıyısına kurulan çadır tiyatrosunda gördüğü kadınlar gibi dans etmeye çalışıyordu. Ne kankandan haberleri vardı, ne Karmen'den. Nazan becerebildiğince çalışıyordu. Kendilerinden geçiyorlar, zıplayıp dönüyorlar, içlerinden taşan gençliğin temposuyla kol kola girip eteklerini açarak bacaklarını olabildiğince fırlatmaya çalışıyorlardı.

Cam kapı birden ardına kadar açıldı. Genç müzik hocası eski keman kutusu elinde, kapı aralığında donup kalmıştı. Hepsi birden sustular. Cahide eteklerini çekıştırerek kaçtı. Ortaokulu yeni bitirmişti:

— İlk kez o gün gözlerimiz değdi birbirine. Kalabalık sınıfta o öğretmendi, ben öğrenci. Ama o gün orada,

o leylak ışıklı akşamda beni çocukluktan çekip çıkardı. Bunun böyle olduğunu çok sonraları anladım. Yıl sonu temsilinde beni koroya seçtiğinde, bunun bir başka seçimi de içerdiğini bilmiyordum. Ziya beni ürkütmeden, dalında yeni kızarmış bir kiraz gibi sapımdan tuttu, ıslak dudaklarına aldı. Öğretmen lojmanına beni gizlice çıkardığı geceler, ağzında dudaklarımla birlikte yaşamımın da eriyip gittiğini hiç bilemedim.

Maceramız hemen duyuldu. Önce onu açığa aldılar. Ben artık okula gitmiyordum. Alt kata geri dönmüştüm, yerim orasıydı, yerimi bilmeliydim. Nazan'ın benimle konuşması yasaklanmıştı. Aslında dostlukların en katıksızı, ergenlikten gençliğe açılan o loş labirentte yaşanılır. Sevgili Nazan gizli gizli gelip beni buluyordu konağın arkasında ahırdan bozma kerpiç evimizde. Bir vebalı gibi, yaşamdan soyutlanmıştım. Yeniden hizmetçi Zahide'nin kızı olmuştum. Çileli anam hiç yüzüme bakmıyordu. O yalnız gecelerimde, beni uyuyor sanarak eğilip öptüğünü hatırlamak hâlâ içimi kanatır. Bütün yaşamında umut bir kez kapısını çalmıştı. O bendim. Biricik umudunu yere çalan ben.

Sonra bir gece kapım usulca açıldı. Nazan'ın sevgili yüzü ürkek, ama gülümsüyordu. Mektubu korkarak bana uzattı. Bu ilk mektubu ötekiler izledi, daha sonra o bana küçük armağanlar gönderdi. Bir küçük cüzdan. Komik gelmişti bana, benim gibi paraya eli hiç değmemiş biri için komik bir armağandı. Küçük saç tokaları, geniş bir güneş gözlüğü, dışarı çıkması yasaklanmış birisi için! Sapında küçük bir not vardı: "Gözlerini kimseler görmesin." O zamandan onun dünyasına attığım adımın nasıl koşulsuz bir teslimiyeti içerdiğini sezinlediğimi şimdilerde anlıyorum. Buna razıydim, ama okumak da istiyordum. Bunu ona yazdım; bana kitaplar yolladı. Biri beni irkiltmişti. Kapağını hâlâ hatırlıyorum, kıpkırmızı bir güneş, ötelerden güneşe uzanan ko-

caman bir işaretparmağı, parmağın ucunda ‘Allah vardır’. Bu kitabın ismi miydi? Bilmiyorum. O yumulmuş elde dimdik uzanan işaretparmağı, yani onun parmağı, beni yıllarca yönlendirmeye işte böyle başladı.

Müzik öğretmeni Ziya, İstanbul'da doğdu. Dedesi Kolçak'ın süvarilerindendi. Kızıl Ordu'nun Rostov çemberini parçalamasından sonra ordusunu Kırım'da yeniden toparlamaya çalıştı, oysa kızılar Kırım'a büyük bir hızla geliyorlardı. Bozulan beyazlara, Baron Vrangeli'nin peşine takılıp Türkiye'ye sığınmak düşmüştü. 'Spasibo Constantinopole.' Ziya o kahverengi fotoğrafın arkasındaki bu yazıyı hiç unutmadı. "Şükran sana İstanbul. Bize kollarını açtın, barındırdın, iş buldun, hayatımızı kurtardın. Seni hiç unutmayacağız, dünya güzeli şehir." Dedesinin Moda'daki evinin duvarındaki bu fotoğrafta General Vrangeli yatının güvertesinde, Boğaz'a demirli beyaz Rus gemilerinin mürettebatını selamlıyordu. Çoğu yaralı, hasta binlerce göçmen Moda kıyılarına ayak basar basmaz kurtarma üssüne götürülüyor, orada sağaltılıp barındırılıyordu. İstanbul işgal altındaydı. Şehir terk edilmiş bir çocuk gibi çaresiz, güçsüzdü. Don Kazakları Hadımköy'e, Kuban Kazakları Mudanya'ya gönderildi. Dede, Moda'daki kurtarma üssünün sorumlusuydu. Uzun yıllar mermer merdivenli, üç katlı kurtarma evinde iki kızıyla birlikte yaşadı. Karısı Arneskaya, steplerin kuru havasından sonra, İstanbul'un ıslak güneşine bir yıl dayanabilmişti ancak. Arneskaya'dan kalan tek belirti kenarları tırtıklı bir fotoğraftı. Bu gri fotoğrafta başında büyük, beyaz, geniş kenarlı bir şapka, şakaklarına yapıştırılmış düz kısa saçlı, yakanın üçgen açıklığından taşan bir Ortodoks haçının ağırlığı. Arneskaya o resmin içinde, ince dudakları

sımsıkı kapalı, gözbebeklerinin saydam ışıltısıyla, hü-
zünle, acıyla ama umutla bakıyordu. Resmi dolduran
sislerin içinden bir an görünürmüş de hemen silinip
gidivercek gibiydi.

Olhavik Ataman, karısının ölümünden sonra üç yıl
daha kurtarma evinde çalıştı. Sonunda burası onun evi
oldu. Karısını Arnavutköy Mezarlığı'na Galata Manastı-
rı'nın keşişlerinden biriyle bir başına taşıdı. O gün anla-
dı ki Constantinople'ünden artık ayrılamayacaktı. Ar-
neskaya'sını lacivert suların kıyısında yapayalnız bıra-
kıp okyanusun öte yakasına, yeni dünyaya gidemeye-
cekti. Öyle de yaptı. Tophane Limanı'ndan Rus sığın-
macılar sepetleri, köpekleri, semaverleriyle Pire'ye, Ati-
na'ya, Lizbon'a, hatta New York'a yönelirken, o, iki
kızının ellerinden tutup gidenleri rıhtımdan içi kan ağ-
layarak uğurladı. Kimine birkaç kuruş yardım yaptı, ki-
minin hasta anasına, yatalak karısına göz kulak olacağı-
na söz verdi. Giden her biriyle biraz daha azalıyor, gi-
denler ardında bıraktıkları vatanlarından biraz daha ko-
puyorlardı.

Sonraları Büyükdere'ye taşındılar. Olhavik Ata-
man burada kasketi, kravatı, beyaz gömleği, koyu renk
takımları, kolalı manşeti, yakalıklarıyla artık bir sefir
şoförüydü. Otomobilinin krom kaplamaları, aynaları,
camları pırıl pırıl bir sefir şoförü. Grand Rue de Pera'da
Hotel Angletere'in önünde çok geceler sabahladı. Ro-
men sefiri, Haliç'te güneşin doğuşunu görmeden poker
masasından kalkmazdı. Baktı olacak gibi değil, şoförler
kulübünün kasasından borç para aldı, bir taksi uydurdu
kendisine. Ama hurdanın masrafı elindekini avucunda-
kini alıp gidiyordu. Kızları Valentin ve Katerin'in Saint
Plus Cheri'ye kabul edildikleri gün Olhavik Ataman,
memleketlerinde kâğşaneler bırakmış, ak sakallı subay-
lar, kontlarla birlikte Beyoğlu Cadde-i Kebir'inde boy-
nundaki tahta tablada sigara, kibrit, puro, karamela satı-

yordu. Bir kış dayanabildi buna. Boğaziçi yalılarında hanımellerinin, erguvanların tomurcuğa durduğu bir ilkyaz günü, Küçük Asya'nın kalles kışına yenik düştü. Cenazede koreograf Zimin, piyanist İvanov, ressam Petrov'la birlikte yaşlı bir amiral vardı. Amiral, Majestik Sineması'ndaki bilet satma işine o gün için ara vermişti.

Galata'daki Fukaraperver Cemiyeti sahip çıktı Katerin ve Valentin'e. Genç kızlığın eşliğinde iki gecikmiş çocuktular. Duru beyaz tenli, mavi gözlü Valentin, ekmek ayvası dolgunluğundaki gövdesinden erken taşan dişiliğinin izini sürdü. Çabuk bıraktı okulu. Sesi güzeldi. Kloş etekler giyiyor, uzun sarı saçlarını artık sırma halatlar gibi belinin orta yerine sarkıtmaktansa, açıp kabartarak dalgalandırmayı seviyordu.

Şarkılı bir kahvede sahneye çıktığı gün kestirdi saçlarını. İlk gecedен beğenildi, alkışlandı, yevmiyesi artırıldı. İşgal İstanbul'unda İngilizler, Fransızlar, İtalyanlar, Rumlar, Ermeniler ve Ruslar Osmanlılarla birlikte Galata'da, Pera'da kısa bir süre sonra kopacak Kemal kıyametini engellemek istercesine çılgınca eğleniyorlardı.

Valentin böyle bir çılgın gecede bir Osmanlı zabiti tanıdı. İnce beyaz yüzünde sarı gözleri, pimi çekilmiş el bombaları gibi dehşetliydi. Kırmızı bıyıkları yanaklarına doğru sivrilip kıvrılıyordu. Önceleri arada bir, gidecek daha sık gelir oldu bara.

O gece Valentin mor, uzun bir elbise ile şarkısına başladı, şarkıdan şarkıya geçerek ruhunun derinliklerinden başkaldıran özlemle, savaşın vahşetini yansıtan bir halk şarkısına geçti. Şarkı bittiğinde zabıt gözlerinde biriken yaşları silmek gereğini duymadan şarkıcının gözlerine dikmişti bakışlarını. O gece bir şampanya bardağında elleri buluştu. Kiev'in sert buğdayı geniş kenarlı bardaktan köpürüp taşıyordu. Bu, ateşli bir aşkın başlangıcı oldu.

Zabit iki kız kardeşe Asmalımescit'te bir ev tuttu. Wagner Operaları gramofonda çalarken, zabit Nietzsche okur, yorumlardı. "İrklar," diyordu, "asil olanlarca aşağılık olanları yok eder. Aşağılık ırklar, özürlüler, yeteneksizler, zayıflar insanlığın kamburudur. Sen," diyordu Valentin'e, "Rus ırkının, üstün bir ırkın temsilcisisin. Ben Osmanlı'yım, şanlı bir soy benim soyum. Büyük ve sonsuz ülkemiz kurulduğunda bizlerin çocuklarına ebedi bir vatan bırakacağız."

Valentin yıllarca barlarda şarkı söyledi, piyano çaldı. Bazı geceler iki kız kardeş birlikte giderlerdi işe, zabit, arkadaşlarıyla evde rahatça çalışsın diye. Bir gece döndüklerinde, aynalı konsolun soğuk mermerinde uzun bir mektup buldular. Zabit, o büyük mefkûrenin peşinden gidiyordu. Onlara yeterince para bırakmıştı. Hiç dönmeyebilirdi ve aşkı sonsuzdu.

Valentin, elinde bomba patlayan suikastçının Zabit Ziya olduğunu öğrendiğinde doğuma yalnızca iki ay kalmıştı. Üstelik altı aydan bu yana boksör Macit'in karısı Vahide'ydi. Macit, baba olmanın coşkusuna öyle kaptırmıştı ki kendini, Valentin'in önerdiği ilk ismi hemen benimsedi. Anasının çocuğa asıl babasının adını verdiğini nereden bilecekti. İlk çocukları biraz erken doğmuştu. Hepsi bu... Macit kıskançtı. Yalnızca kiliseye tek başına gidilebiliyordu Valentin.

Küçük Ziya o dar sokakta bir başına büyüdü. Annesi Valentin, Vahide olarak boksör Macit'e arka arkaya çocuklar doğuruyordu. Gece kulüplerinin, barların renkli ışıklarından geriye yorgun ve şişman bir Vahide kalmıştı.

O sıralarda teyzesi Katerina, Baron Moris Mihailov'la evlendi. Yaşlı keman hocası Katerina, geçkin yaşında bulunduğu bu son kısmetini kaçırmak istememişti. Zengin evlerinin çocukları keman çalmak konusunda ana-babaları kadar istekli olamıyorlardı. Saati üç kuruşa

küçüklerin kaprisleri her geçen gün daha zor çekilir olmuştu.

Baronun muhallebici dükkânı Sirkeci Garı'nın karşısında köşe başındaydı. Lambri duvarları, mermer masaları, taş aynaları, artnuvo resimli camlarıyla küçük Ziya için, çocuk sürülerinin yalınayak başı kabak dolaştığı o daracık sokaktan sonra düş gibi bir yerdi. Yaşlı Baron ve Katerina'nın sevecenliği, Ziya'yı Vahide'den ziyade onlara bağladı. İlk keman derslerine bu muhallebici dükkânının arkasındaki iki kırmızı berjerin doldurduğu küçücük odada, teyzesiyle başladı. Bodrumdaki imalathaneden yükselen yanık muhallebilerin vanilyalı kokusu ise Ziya'yı çocukluğunun kokusu olarak son nefesine kadar izledi. Annesince unutulmuşluğunun, analı ana-sızlığının, sevgisiz yetimliğinin kokusu.

— Haklısın Cahide, aramızda çok yaş farkı var. Fakat biz bir büyük ÷lkünün adamlarıyız. Ben ÷lküsü uğruna ölümü göze almış bir babanın oğluyum. Ben çok küçükken öğrendim, yaşamak yalnızca güçlülerin hakkıdır. Moris'le Parmakkapı'daki evimizde, sığındığımız o tavan arasında böyle sıcak bir temmuz akşamı, kapımız tekmelenerek açıldı. Macit yabanıl bir öfkeyle önce Baron'a, sonra teyzeme saldırdı. Aldatılmış olmanın öfkesi onu çıldırtmıştı. Sanırım on üçümü doldurmamıştım. Pencereden bitişik çatıya kaçtım. Ne olduğunu anlamama olanak yoktu. Ne konuştuklarını duyuyor, fakat bir anlam veremiyordum. Patırtı başladığı gibi birden kesildi. Gizlendiğim yerden aşağıya korkarak baktığımda, sokağın ortasında Macit'in iri gövdesini gördüm. Başı önünde yürüyordu. Birkaç dakika içinde eski boksörden eser kalmamıştı, zavallı bir adamdı gördüğüm. Geniş omuzları çökmüştü. Çıktığım pencereden geriye döndüm, odaya girdim. Kemanım paramparça odanın ortasında duruyordu. Odanın ortasında duran bir şey daha vardı: Amcam Pertev. Uzun ince boyu, sakallı süzgün yüzü, bol uzun siyah ceket, rügan pabuçlarıyla bir trajediye tanık olan insanların tevekkül ve hayreti içinde, kederle bana bakıyordu. Orada ne aradığını, niye orada dikilip durduğunu Moris açıkladı! Amcam beni almaya gelmişti.

Sonraları bana uzun uzun anlattı, babamla birlikte başladıkları askeri okuldan, babama haber vermeden nasıl kaçtığını, bir İtalyan vapuruna binip Ankona'ya git-

tiğini, oradan Duisburg'a geçtiğini, Avusturyalı bir düşle yaşadığı macerayı. Ruh, ideal, heyecan, ülkü... Amcam buydu işte... Ankara'nın soğuk kasaba gecelerinin geç saatlerinde kendi evi gibi girip çıkardı Alman, İngiliz elçiliklerine. Yaşamında hep bir esrar, gizli bir tehlike vardı. Bu yaşam tarzı ona sanırım garip bir şekilde güven veriyordu.

Annemin beni amcam Pertev'e böyle çabucak veriş, benden böyle kolayca vazgeçiş, yeniyetmelik eşliğindeki çocuk benliğimi altüst etti. Kurtların indiği Ankara'nın tipili boranlı gecelerinde içimde büyüyen nefreti bir büyük ülküye dönüştürmeyi öğrendim ben. Senden başka kimsem yok Cahide. Mediha'yı sayma. Keşke o da öteki üvey kız kardeşim gibi ölüp gitseydi. Cibali grevinde elebaşılardan biri de oymuş. Bak Cahide, biz seninle bu küçük Anadolu kasabalarında ömür tüketecek değiliz. Teşkilat beni istiyor, arkadaşlar söz verdiler, okullarda ülkücü öğretmenlere ihtiyaç var. Müzik ve resim öğretmenlerine, edebiyat öğretmenlerine. Çünkü ruh maddeden önce gelir ve sanat ruha hâkim olur. Anlıyor musun beni? Maarif cephesinden enstitülülere, o Tonguç'un piçlerini silip süpüreceğiz. Anlıyor musun beni? Kendimize dönmenin zamanı geldi!

Cahide otuz yıl sonra gerisini Zeynep'e anlatacaktı. İki kadın çardağın altında oturuyorlardı. Yaz gecesi sıcak bir rüzgârla yasemin kokuları getiriyordu. Yılların anılarını gecenin içinden bir bir topluyorlardı.

Zeynep usulca doğruldu, aralarında akıp giden zamanın gerisine ulaşan sessizliği bozmaktan korkan bir sesle sordu:

— Sana bir şeyler getireyim. Acıkmadın mı?

Cahide şişman gövdesini siyah bürümcük esvabının içine gizlemişti. Kırıları çoğalmış sarı saçlarını tombul ellerinin mekik parmaklarıyla düzeltti:

— Otur lütfen. Bunları kimseyle konuşmadım. En güzel yıllarım, babam olabilecek bir adamın karısı olarak geçti. Bilmediğim her şeyi biliyordu. Coşkusu, sınır tanımaz arzusu, ihtiras dolu gözleri beni etkiliyordu. Gizlice evlendik. Dediği gibi İstanbul'a atandı. Büyük bir lisede müzik öğretmeniydi. Kısa bir zaman sonra müdür oldu. Onun yüreklendirmesiyle konservatuvar sınavlarına girdim. Sınavlara hazırlandığım aylar benim için tam bir işkence oldu. Çok ağır bir program uyguladı bana. Gücünü bende deniyor gibiydi. On iki-on üç saat aralıksız çalışıyordum. Masum bir hata, düşen bir tempo, onu çileden çıkartıyordu. Karısı, sevgilisi olmaktan çıkmıştı, ülküsüne adanmış bir denektim yalnızca. Bu onun yaşam tarzıydı. Gücünü deneyeceği kobjalar bulmak! Giderek benim başarımla, onun varoluş nedenine dönüşüyordu. Çok geceler Arşe elimde uyu-yakalırdım. O kirlaşmış saçlarının diplerinden terler akıtarak, kanlı gözleri boşluğa dikilmiş, sararmış bir yüzle elleri titremeden çalar, çalardı. Bu sırada hakkında bir soruşturma açıldı. Soruşturma ilerledikçe küçük bir skandala dönüşüyordu. Okulun pansiyon hesaplarındaki önemsiz bir açık, sanırım hasımlarınca onu yıpratmak için iyi bir koz olarak kullanılıyordu. Dengesi gittikçe bozuluyordu.

Sınava birkaç gün kala küçük bir yanlışımı yakaladı. Beni dövdü. Öyle ağır bir saldırıydı ki, üç-dört gün kendime gelemeyince o bile korktu. Gene de sınav sabahı okulun önünde beni açıkça tehdit etti. Bu yalnızca bir sınav değil, ona tutkularını doyurmak için bir öğretmen kadrosunun kazandırılıp kazandırılamayacağı sorunuydu. Ben ihtiraslı bir kumarbazın masaya sürdüğü bir piyondum yalnızca. Sınav günü, kazandığım takdirde ne yapacağıma karar verdim. Bu adamdan kurtulacaktım! Ama nasıl?

Cahide bunu başardı. Kocası tutuklanınca cezaevine düşmüş kocayı boşamak ihanetini 'göze aldı. Birkaç aylık küçük oğluyla birlikte izini kaybettirdi. Bir zaman müzik öğretmeni olarak çalıştı. Sonra orkestra sınavlarını kazandığında artık adını da değiştirmişti. Bütün acılarını geçmişe gömmek, yeni bir yaşama başlamak istiyordu. Bunu başardı da. Ta ki Ziya oğlunu ondan koparıp alana kadar.

Yıllar sonra Ziya'nın alkolik bir kumarbaz olarak Adana barlarından birinde bıçaklanıp öldürüldüğünü duyduğunda, uzak bir tehlikeden kurtulanların sevinçli rahatlığını duydu. O yıl başkemancı olarak şefin sol yanında yerini almıştı. Dingin, ölçülü, titiz, usta bir başkemancı. Oğluna olan hasretini yaralı bir kaplan gibi içine, yaşamında kimsenin bilemeyeceği derinliğe gizledi. Oysa Ziya, oğlunu ona karşı bileyerek yaşamına bir kez daha el atmaya hazırlanmıştı. Bu kez piyonu oğullarıydı.

V.

Uçak hâlâ dolmamıştı. Kocaman gökkuşu, alanın orta yerinde içine girenleri oburca yutuyordu. Gülay midesini eliyle bastırdı. Ne zaman uçağa binse hep aynı sancı tutardı. Sabahın beşi olmasına karşın güneş neredeyse öğlen parlaklığına ulaşmıştı. Isı gittikçe artıyordu. Abusimbel'den aldığı beyaz bluzun kollarını kıvrıp sıvadı. İşlemeli göğsünde nil kuşları uçuşuyordu. Yakasını açtı. Siyah, parlak, kıvrırcık saçlarını mor bir eşarpla arkadan savrukça bağlamıştı. El Halili Çarşısı'ndaki Musevi satıcıyı anımsadı. Çat pat Türkçesiyle, Fransızcasını su gibi akıtarak morun, onun rengi olduğunu, yalnız güzel değil akıllı kadınların rengi olduğunu söylüyordu. Çarşının dar, havasız sokaklarında Nisa Nesrin'le dolaşıyorlardı. Akarap soyundanım derdi Nisa. Uzun gövdesinde küçük göğüsleri, dar kalçaları, kedi pembesi ağzı, fındık kumralı saçları, su grisi gözleriyle Arap'tan çok İngiliz'di. "O olmasaydı Nil'deki bu on ayı daha zor geçirirdim," diye düşündü. Uçağı kaçırmak korkusuyla sabaha kadar oturmuşlardı. Bu çok amaçlı proje için dünyanın dört bir yanından gelmiş hidrobiyologlar, fizikçiler, jeologlar. Gene de Marko ile Tunuslu Maşrık uyuyakalmışlardı. Tuanku Rahman bütün gece onu seyretti. Etli değirmi yüzünde uzun kara gözleri,

bakır tenine çok yakışan sırlak¹ dişleri ve sporcu görünümünün çok ötesinde, Gülay'ı etkileyen başka şeyleri vardı. Aslında gelir gelmez yoğun bir programla çalışmaya koyulmuşlardı. Projenin ikinci aşamasına geçildiği günlerdeydi, hâlâ dünyanın değişik ülkelerinden genç bilim insanları geliyorlardı. Profesör Taylor, Nuh'un Gemisi diyordu hurma ormanı içindeki bu araştırma merkezine. Tuanku ne zaman gelmişti, yoksa başından beri orada mıydı, onu ne zaman fark etti? Hatırlamıyordu. Çölün ortasındaki vahanın içine kurulmuş bu araştırma merkezinde yapılanlar, bir başka büyük çalışmanın eklentisiydi. Ana görev hidrobiyologlara düşüyordu. Sumercimeği diyorlardı onlara. Giderek mercimekçiler demeye başladılar. Tuanku mercimekçilerdendi. Gülay, biyo mühendislik çalışmaları arasında hem biraz para kazanmak, hem de Mısır'ın egzotik ortamında tatil yapmak gibi düşünmüştü. Tuanku, Malezya ak-lına bile gelmezdi. Haritada yerini gösterebilmesi zordu yani. "Tuanku Rahman, Malezya'dan aramıza katıldı," dendiğinde bu yüzden ilgisini çekmemiş olabilir:

"PH metreler, askıda katı madde, spektrofotometreler arasında yorgun bir öğleden sonrası. Haftalık gece nöbeti çizelgesinde adlarımız alt alta yazılmıştı. Tuanku'dan önce Rahman adı bilinçsizce yüreğimi titretti. İlhan'ı çağırıştırmıştı sanırım. Göl kıyısından, Fen Lisesi'nin ilk öğrencilerinden olmak hevesiyle Ankara'ya koştüğüm günlerde, veda etmeyi bile akıl edemediğim İlhan...

"Fen Lisesi'ne girmek o genç bedenimin çocuk yüreğinde bir kişilik savaşına dönüşmüştü. Sınav gününden ancak birkaç gün önce çağırıyor almıştık. Sınava kabul bir müjdeydi. Ne yazık ki hazırlanmak için vakit azdı. O iki-üç hafta, yaşamımın ilk belirleyici maratonu

¹ Yerel dilde düzgün.

oldu. Bulabildiğim bütün kitapları okuyor, ele geçirdiğim problemleri tekrar tekrar çözüyordum. Lise birinci sınıfı başarı ile geçmiş olmama acımadan bir yılımı çoktan gözden çıkarmıştım."

Sınav soruları verildiğinde Gülay onca emeğinin boşa gittiğini anladı. O güne değin öğrendikleriyle, gördükleriyle ilişkisi yoktu soruların. Nasuh Hoca'nın, kurucusu olduğu lisesinin ilk öğrencilerini seçerken ölçek soruları kuyumcu titizliğiyle hazırladığını sonradan öğrendi. Dört saat boyunca yalnız ussal yöntemlere başvurarak yanıtladı soruları. Gözetmen başına dikilip kâğıdını isteyinceye kadar yanıtlarını tekrar tekrar okudu. Çözümleri irdeledi. Bir başka çözüm olmadığına inanıncaya kadar birkaç kez yineledi. Yerinden ağır ağır kalktı. Lacivert pilili eteğini düzeltti, kısa beyaz çoraplarını çekti. Kırmızı keten pabuçlarının altı delik olduğundan ayaklarını fazla kaldırmamaya özen göstererek kâğıdı götürüp kürsüye bıraktı. Çocuk bedeninden bütün kanı çekilmiş, bütün enerjisi tükenmişti. Dışarı çıktığında titriyordu.

"Emin Amca'yı gördüm. Okulun tozlu bahçesinde ağustos sıcaklığında beni bekliyordu. Babamın Kore gazisi arkadaşı, tek bacağı ile koltuk değneklerine yaslanarak bana doğru geliyordu. Umudun ışıltısı yüzündeydi. Bu ışıltı Emin Amca'nın yüzünden hiç kaybolmayacak sanırdım. Ama kayboldu. Oğlu Koray, Güneydoğu'da vurulduğunda...

'Yerler ıslaktı tepelerde, Ciloların çıplak ağaçsız tepelerinde yün başlıklarımız, hafif maki-neli tüfeklerimizle kayaların çıplak yüzünden, sessizce su gibi kayarak derenin içine iniyorduk. Çimlerin arasında küçük sarı çiçekler, çalılarının diplerinde karıncalar ve doğmakta olan güneş,

yaşamın canlı, çarpıcı, yalın parlaklığını herkesle birlikte bize de sunuyordu. Yürüdüm. Erlerin önüne geçtim. İçimden türküler söylemek geliyordu, oysa sessiz olmalıydık. Pusuya elverişli bu dere yatağında her an her şey olabilirdi. Az ötedeki tümseğin yan yüzünde birden bir parlayış gözümü aldı. Durdum, bekledim. Evet, parlıyordu. Güneşin altında bir kaplan gözü gibi. F 105 Uzi suikast silahının bu parıltısını iyice tanıyorduk artık. Timi yere yatırdım, alçak sürünmede kaldık. Hepimize çok uzun gelen bir an öyle bekledik. Her şey o anda oldu. Postallarımı havada uçarken gördüm. Patlak futbol topları gibi hantal görünüyorlardı. Kan karnımda gölleniyordu. Tepedekiler karmakarışık koşarak üzerimize doğru iniyorlardı. Son kez nişan aldım. En öndeki ince yüzlü, çelimsiz bir çocuktu. Ceviz yeşili gözlerinde küstah bir gülüşle geliyordu. Oğlanın tüysüz yanağında merminin bir dağçileği açtığını gördüm. Hepsi bu. Son hatırladığım sıhhiye erinin haykırışı:

— Komutanım, komutanım! Koray Binbaşım... Binbaşım...

"O yıl sınav için geldiğimde Koray'ın odasını bana vermişlerdi. Futbolcu, şarkıcı resimleriyle süslü, sıradan bir erkek çocuk odasıydı. Basket topu, eşofmanı, kramponlu ayakkabıları büyük bir karton kutunun içinde kapının arkasındaydı. Şimdi daha iyi hatırlıyorum. Odası lavanta kokardı. Askeri liseyi bitirdiğinde çekilmiş çerçeveli fotoğrafı hep salondaki yerinde kaldı. Zamana gülen bakışları Emin Amca'nın yitirdiği ışıklı yüzünü hiçbir zaman geri getiremedi. Sonraları hep düşündüm, onların bana olan yakınlıkları, Emin Am-

ca'nın sevgisi, Koray'la bana ait tasarımlarından mı doğuyordu? Keşke bunu o zaman düşünebilseydim.

Uçak hâlâ dolmadı. Hava çok sıcak. Bunalıyorum. Çok susadım."

Gülay eğilip dışarı baktı. Bavullar, çantalar renk, renk, hâlâ uçağın arkasında yığılı duruyordu.

— Su ister misiniz?

Büyük bir deney bardağı içinde berrak şu; sarı, mavi, mor ışıklar altında koca koca küvetler. İçinde sumercimekleri. Atık suları arıtarak ürüyorlar. Nil'in örnek sularında özenle yetiştirildiler, bütün dünya sularını temizlemek için. Vakit gece yarısını çoktan geçmiş olmalı. Camlarda mor-mavi çöl gecesi. Tuanku Rahman yası, güzel gözlerini çocukça kırpıştırarak alçak, kısık sesiyle yineliyordu.

— Su soğuk, için.

İlk kez gözleri birbirine değişiyor, gülüşüyorlar. Tuanku gülüşünü çoğaltarak:

— İyi bir nöbet arkadaşı olmaya çalışıyorum, diyor.

Gülay bardaktan küçük bir yudum alıp masaya bırakıyor. Tuanku Rahman yerine dönüyor. Isı ölçüyor, ağır metal ölçümleri grafiğini düzeltiyor, yeni eklemeler yapıyor. Gülay birkaç kez bir şeyler söylemek istiyor, söz bulamıyor. İstiyor ki yırtılan yalıtkanlık ortadan kalsın. Olmuyor yalıtkanlık, sıkıntı, üzerlerine gerili kalıyor.

"O geceden sonra bir daha nöbetimiz çakışmadı. Açıkçası onu Moğol, Leton falan sanıyordum. Bloklar arası değişim sözleşmeleri gereği katılmış olabilirdi. Sorsaydım ülkesini bir anda çıkartabilir miydim? Belki. Bu benim kahrolası çalışkan öğrenci benliğim, art kimliğim, yaşamım boyunca her şeye, yaşamımın en

önemli anlarında hayatıma, bana el koymuştu. O akşamki el atmasının ne kadar önemli olduğunu sonraları anladım. Nöbetler, gözlemler, sonuç raporları, seçenekli koşullarda ikiz deneyler, sonra gene raporlar, grafikler... Gene de Profesör Taylor'un, Tuanku'ya gösterdiği özel ilginin, üzeri sıkıca örtülmüş diplomatik bir saygı olduğunu öğrenmemiz için o öğlen sonunu yaşamamız gerekiyordu.

O günlerde yakıt gene azalmıştı. Jeneratörleri yalnızca sistemler için çalıştırıyorduk. Havalandırmaları kapatmıştık. Yakıtın bazen iki gün geciktiği olurdu. Spektrofometreler birkaç saniye bile devreden çıkartılamazdı. Dediğim gibi çöl sıcaklığında, lambaların daha da ısıttığı laboratuvar da, çalışma odalarında yarı baygın dolaşılıyor, işi aksatmamaya çalışıyorduk. Birden büyük bir gürültüyle irkildik, kimileri dışarı fırladı. Ben gene sorumlu olduğum bölümden ayrılmadım. Ama tam karşımdaki havalandırma penceresinden içinde bulunduğumuz ormanın az ötesindeki düzlüğü görüyordum.

Tutankamon'un Tanrıları adını taktığımız, sırtlanların geceleri gezindiği düzlüğe küçük bir helikopterin indiğini gördüm. Yeşil, beyaz, sarı renkli arması kuyruk ışığında açıkça seçiliyordu. Pervaneler daha iyice durmadan üç-beş kişi yere atladı. Asker giysiliydiler. Arkadan inen iki kişi siyah takım elbise giymişti, sıcak çöl gecesinde garip görünüyordu. Adamlardan biri öne geçip bizim merkeze yöneldi. Hepimiz şaşkınlık içindeydik. Ama Taylor'un onları karşılayışı, aralarındaki seremoni herkesi daha da şaşırttı. Şaşırmayan bir kişi vardı tabii ki. Tuanku, üzerindeki laboratuvar gömleği, hatta elindeki pipetlerden biri ile gündelik bir iş yapar gibi gruba yöneldi. Adamlar hemen yere çömeldiler, sonra doğruldular. Bir süre ayaküstü konuştular, sonra Taylor'la birlikte Tuanku geri geldi. Telaşla yerime döndüğümde acı bir sürpriz beni bekliyordu. Devre

açılmış, süreç kesilmişti. Gecenin yarısına kadar sürecektir bu deneyi başa almam gerekmekteydi.

Ertesi gün akşam serinliğinde, barakaların önündeki gerginin altında toplandığımızda Marko'ya olan bite-ni sordum. Maşrik, ondan önce yanıtladı.

– Prensimiz ülkesine döndü, dedi.

Aramızda hiçbirimizin fark etmediği bir prens vardı. Tuanku bunu bizim öğrenmemize izin vermemişti. Ona duyduğum hayranlığı karmakarışık duygularımın içinden ilk kez açıkça o anda seçtim. Nitrat küveti Nisa Nesrin'in ayaklarına devrildiğinde herkesten önce koşup ayaklarını yıkamasını, kızın uzun bedenini zorlukla kucaklayıp dışarıya, gerginin altına taşımasını düşündükçe hak ettiği özeni gösteremediğim için daha çok üzüldüm. Yıllar sonra onunla Nevada'daki araştırma merkezinde bir kez daha karşılaşacağımı nasıl düşünebilirdim.

'Barış için biyomühendislik' programına katkılarından dolayı ödül verilenler arasında benim de adım okununca nasıl heyecanlandığıma şaşırmıştım. Oysa başarının, ulaşıldığı anda sıradanlaştığını biliyordum. Emek başarıyı olağan kılar. Ulaşıldığında sıradanlaşmayan başarıdan kuşku duyarım. Ama ertesi günü benim için sıradışı bir şey vardı. Malezya prensinden bir kutlama telgrafı. Tuanku Rahman'la son kez böyle karşılaştım. Öteki kutlama babamdandı, Antalya'dan. Çoktan emekli olmuştu. Ama hâlâ ayın parladığı gecelerde haikular okuyor, dalmasa da süngere çıkıyordu. *Ay ışığı / Sen de / Terk mi edildin / Kiraz çiçeğinden / Daba ak yüzün. Ya da; Bir kamış dedi ki / Ötekine / Sın bedenime yürüyor / Haberin var mı?* Haikulardan yüzlerce dize hâlâ aklımdadır. Onları hep içimden okudum, hep içimde taşıdım güzelliklerini. Sevdalanırdım da sık sık, içimde gizlerdim. Aşk yaralanmaktı, ben yaralarını saklayan bir vaşaktım. Yaralarımı merakla, deneyle, gözlemle, en

çok da bilgiyle örttüm. Duyguların gelgitindeki belirsizlik, bilimin kesinliğinde bir sığınak yaratıyordu. Bilmek mutluluktur. Sustum ve çalıştım. Laboratuvarlar, kütüphaneler mabetlerim oldu. Oysa sevgi söylemek içindir, aşk dokunmak, dokunmak sevişmek için. Uzun zaman yaşam ertelenebilir, diye düşündüm, ertelemek için öne geçmesi gereken bir şey hep vardı. Sonra bir yere geldim, yaşam arkası açılmış bir saat gibi önümdeydi, tıkır tıkır işliyordu. Her şey mükemmel, bilinmezlik yok, başarı, ödüller, övgüler... Bu mükemmel saati bir gün yere çaldım. İçimdeki haikular kar altında akıp duran bahar sularıydı. Kariyerimi yüzüstü bırakıp çıktım. Bir telgraf çektim Antalya'dan. İstifa etmişim. Yüklüce bir para geldi bankaya. Umurumda değildi. Ve bana ne olduğunu henüz anlayamamıştım."

Gecenin içinde duyulan yalnızca vagonların takırtısıyla şimendiferin uğultusuydu. Yeşil maroken kuşetli. Gülay nedeni treni seçmişti? Geceleri bozkır karanlığında bir belirip bir yiten köy azmanı kasabaları, Anadolu'nun çocukluk akşamlarını sarı kıpırtılı ışıklarıyla yansıtan küçük kentler için mi? Birkaç saattir karanlığı seyrediyordu. Sonra uyuyakaldı. Çok uyumuş olmalı, ter içinde uyandı. Karşı koltuktaki genç kadının kucağında bir bebek ağlıyordu. Neden sonra sustu. Kadın bebeği koltukla pencere arasına upuzun yatırdı. Yanındaki adama sokuldu. Sokuluşunda bitmiş bir hasret ya da başlayacak yeni beraberliklerin iştahı, teslimiyeti vardı. Adamın ince uzun elleri kadının saçları arasında geziniyordu. Atandığı kimbilir hangi Anadolu kasabasına genç karısını alıp getiren bir küçük memur, belki de bir öğretmendi. Alçak sesle ağız ağıza türkü çağırır gibi konuşuyorlardı. Karşılarındaki geçkin kadın onları ilgi-

lendirmiyordu. Yabancı olduğu belliydi, bir İngiliz ya da Amerikalı. Boyasız yüzü, kısacık saçları, yağsız gövdesiyle kalın kazağı içinde uyuyordu.

Gülay birden kendini yakaladı, bekliyordu. Onların sevişmelerini izlemeyi bekliyor ve istiyordu. Yıllarca nesneleri bilim gözüyle inceleyen gözleri, şimdi kendine çevrilmiş, içindeki duygularını, düşüncelerini, algılarını, anlağın, nesnellik içinde gözlemliyordu. Kadınla adamın gittikçe sıklaşan soluklarını duyuyordu, belleği çoktan bir başka zaman parçasına kayıp gitmişti.

Uzakta gecenin içinde bütün pencereleri ışıklı kocaman ev, görkemiyle film dekorunu andırıyordu. Geniş, sık merdivenlerin çimlerle buluştuğu yere masalar kurulmuştu. Vakıf başkanı, kocaman aşçı başlığıyla etleri kızartıyor, şampanyalar art arda patlıyordu. Konuşmalar bitmiş, sıra eğlenceye gelmişti. Gülay eline tutuşturulan raporlara göz atmak üzere eve doğru yürüyecekken vazgeçti, daha ilerideki büyük, sık yapraklı ağaçların altındaki çimlerin üzerine çöküverdi. Bir yandan başlıkları görmeye çalışarak, birkaç yapraklık dosyayı karıştırıyordu.

— Fazla mesai ha?

Ürkerek başını kaldırdı. Bol beyaz gömleği pantolonunun üzerine taşmış, ceketini yakasından tutup omzuna atmış genç bir adamdı. İçkinin kızarttığı yanakları, çakırkeyif gülüşü birden gözüne pek sevimli göründü. Külhan tavrı yakışıyordu.

— Ne yaparsın, hayat.

— Şaka mı bu?

— Hayat şakaya gelmez bayım.

— Güzel geceler sana göre değildir belki Gülay Hanım.

Gülay şaşırarak sordu:

— Tanışıyor muyuz?

— Yok canım. Hani şu koridorda, kütüphane, kahve otomatının başında rastladıklarından biri karşında. Hani ısı ölçere, nem ölçere bakar gibi baktıklarından biri. Yani özetle sen erkekleri fark edecek kadınlardan değilsin.

Kadın toparlanıp ayağa kalktı, ince giysisi evden taşan ışıkla saydamlaşmıştı. Esmer uzun bacakları, dar yuvarlak kalçaları, iri memelerini sıkıca kaldıran dantel sıtyeni iyice seçiliyordu. Adam kadının siyah saçlarından yansıyan gecenin içinde daha kalın gözüken etli dudaklarına arzuyla bakıyordu. Elini kadının yüzünde gezdirdi. Kadın adamın yanaklarından boynuna doğru inen parmaklarını tutup uzaklaştırdı. Sonra iki elini birden adamın göğsüne dayadı. Gövdesini iyice yaklaştırıp kararlı, kısık bir sesle:

— Nasıl seviştiğimi merak ediyor olmalısın, dedi.

Kadının sesindeki alaysama adamın içinde kısa ama şiddetli bir öfke estirdi. İyice aşağıladığını kadına açıkça bildirmek istedi:

— Sevişebiliyorsan eğer, dedi.

Kadın saçlarını yakaladı adamın, birlikte çimlere düştüler:

— Haydi, hemen şimdi, dedi kadın.

Adamın gülüşleri bir maske gibi yüzüne yapıştı. Şaşkınlık ve korkuyla gözleri açıldı. Paniklemişti. Bir Amerikalıyla evliydi, çocuklarıyla mutlu bir yaşamı vardı. Bu küçük kentin üniversitesinde yer yapmak hiç de kolay olmamıştı. Yabancı, her yerde yabancıydı. İçinde büyüyen korkuyla hemen geri çekilmek istedi, kaçıp kurtulmak istiyordu. Başaramadı. Kadının esmer elleri

kumral başını sıkıca kavramıştı. Dili ağzının içinde sıcak bir yılan gibi dolaşıyordu. Boğazına kadar girdiğini, bütün gövdesini boğazından başlayarak inatla işgal etmeye çalıştığını kavradı. Az sonra ikisi de birbirlerine hükmederek sevişmek için çabaya giriştiler. Sonunda kadın adamı ele geçirdi. Birbirlerine dolanmış gövdeleriyle yerde yuvarlanarak çitlerin dibine ulaştılar. Kadının ıslak ve soğuk dudakları her yerdeydi. Soğutarak yakıyordu adamı. Bir buz parçası gibi değdiği her yerde, kanını kamçılıyor, tüylerini ierpertiyor, tutkusunu yoğaltıyordu. Kadının istediği bıydu. Onu bu halde bırakmak iyi bir ders olacaktı. Usulca geri çekildi, adam zapt edilmez halde bütün gücüyle yakaladı onu. İnliyor ve istiyordu. Her şey o anda bitti. Kadın ayağa kalktı, yerde çıplak yatan adama baktı. Son hatırladığı bu oldu. Adam yaralı bir kaplan gibi saldırdı. Kendilerine geldiklerinde adam hâlâ kadının içindeydi ve sımsıkı saran kollarıyla dilini yeniden ağzının içine almaya çalışıyordu. O sırada havai fişekler patladı. Kadının gür, kıvrıkcık saçlarına yıldızlar yağıyordu. Birlikte gökyüzüne bakarak giyindiler. Elbiseler onları yeniden kendileri yaptı. Geride kalan o kısacık süreç içinde, bir erkek bir dişi olarak birbirlerine bütünleşmişlerdi. Şimdi renkli fişeklerle aydınlanan göğün altında iki insan olarak duruyorlardı. İkisi de bir şey söylemedi. Kadın yerdeki kâğıtları çabucak topladı. Ayakkabılarını giyeceği sırada adam hiç beklemediği bir şey yaptı. Kadının ince, uzun ayağını sıkıca tuttu; bir Arap tayının ince, siyah bileğini öper gibi, bir kez ve kuvvetle öptü. Bir daha hiç görüşmediler...

"Orada birden içinde patlayan şey kendime sahip çıkmak mıydı? Belki de o kumral, hafif göbekli, ince yapılı adamda sınadım kendimi. Hayır, içimdeki kadın ölinemişti. İçimde biriken her şeyi ortaya dökmek arzusu, tıkr tıkr işleyen o kusursuz saati yere çalışım orada başladı belki de. Onun da Türk olduğunu, Amerikan vatandaşlığının onaylandığını biliyordum. O yeni kimliğini oynuyordu, sanaldı. Bu sanallık beni yüreklendirmiş olabilir. Bilgisayar ekranlarında teklifsizce girmeye alışık olduğum dünyanın rahatlığına kendimi kaptırmış da olabilirim. Hele söze İngilizce başlayınca, önüm açılmış oldu. Yaşadığım sevişmelerin hepsinden farklı yanı, duygulanarak değil, düşünerek karar vermiş olmamdı. Gözlemleyerek, algılayarak sevişiyordum. Sonra her şey yönetimimden çıktı. Bazen yaşadıklarımızı anımsamak bizi yaşadıklarımızdan da daha çok heyecanlandırabilir. İşte şimdi trenin tak takları arasında orada çimenlerin üzerinde birbirine karışan soluklarımızı yeniden duymak istiyorum. Derinlerde mavi bir karanlık-taydım. Suyun altı, raporlar, deneyler, gözlemler, konferanslar, seminerler vesaire. Yıllar boyu bu dünyayla özdeşleşerek çalıştım. Şimdi bu sualtı balonundan çıkmak, dışarıda soluk almak istiyorum. Yıllardan beri tuttuğum soluğumu dışarı vermek, yaşamı içime çekmek, kendi yaşamımı ele geçirmek istiyorum. Yaşamın yaşamadığım öteki yarısını istiyorum. Ne olduğunu yaşayarak öğreneceğim, öteki yarısını. İçimde tuttuğum coşkunlukları, sevdaları, güzellikleri çıkarmak, haikuları güneşin altında yüksek sesle okumak istiyorum. Yaşam bana ses verecek mi? Yoksa sesime ses verecek dağları çoktan yitirdim mi?"

Gözlerini usulca açtı. Kadınla adam birbirlerinden biraz ayrıldılar. Az önceki doğallıkları kayboldu. Doğal göstermek istedikçe görülmüş olmanın yapaylığı karıştı koklaşmalarına. Arzuları, patlamış bir balonun parçala-

rı gibi, camlara yapışıyor, kompartımanın orasına burasına dağılıp gidiyordu. Adam kadına:

— Çıkalım, dedi.

Karanlık, dar koridora çıktılar. Bebek bir başına yeşil koltuğun üzerinde kaldı. Camdaki ay-yıldızın üzerinden uzak köylerin ölgün ışıkları geçiyordu.

Az sonra kompartımanların kapıları şakırtılarla açılıp örtülmeye başlandı. Her açılışta kondüktör paslı bir sesle bağııyordu.

— Afyoon aktarmalı yolcuu!

Tren sabahın ilk ışıklarıyla bozkırın kar örtüsünü çelik bir bıçak gibi yararak gidiyordu. Bazen köylerin, kasabaların orta yerinden geçiyor, onların doğal hayatını bölüyordu. Lambalarının kimi sönmüş, kimi yanan evler, el kadar sarı, koyu sarı, açık sarı, turuncu, beyaz lekeler tren yaklaştıkça büyüyor, sonra sanki gelip vagona çarpacak gibi hızla sürtünüp geçiveriyordu. Bunlardan biri gerçekten gelip yapıştı mı Gülay'ın penceresine, yoksa ona mı öyle geldi? Yuvarlak yüzlü genç bir kadındı, düz uzun saçları, bol beyaz geceliğinin üstünden akıyordu. Alnı çıkık, gözleri çekik, etli dudaklarını ısırarak endişeyle kucığındaki bebeği sallıyordu. Minik ağzı küçük bir kuyu gibi açık bebek ağlıyordu besbelli. Kadın gözlerini kompartımanın ta içine dikti. Trene öylece bakıyordu. Bir an göz göze geldiler. Gecenin içinden geçip gidenler sanki öfkeyle bakıyordu. Lambanın kabak sarısı parlaklığı trenin ölgün pencere ışıklarını bir an yaladı. Ve bir an Gülay'a öyle geldi ki odasının camından akıp girdi kompartımana. Bebeğin ekşimiş süt kokusunu, kadının siyah saçlarından taşan iyice köpürtülmüş sabun kokusunu, hatta sobanın üzerinde kaynayıp duran ıhlamurun kokusunu duydu. Birden

mırendi kadına. Şu bozkırın ortasındaki küçük kasabanın dar evrenine karşıt koca bir dünya kurmuştu kendine. Bu kadın belki burada doğmuş, burada gelin olmuştu. Bu küçük dünyada ana olmuştu belki. Mutfağına girip baksan tahta rafta kapaklı sahanları kalaylı, ocakta aşı sıcak, sandığında işlemeli çarşafı ak paktı. Yaşama bir çengel atmış ve tutturmuştu. Kendi sade, basit dünyasında hayatın tadını çıkartıyordu. Bilginin basitliği doğruluğundansa, yaşamın sadeliği erdemden olmalı. Basit insanların dünyasındaki erdem. Yani insanın özsu-yu. Yaşam boyu kiminin daha da arıtıp damıttığı, kiminin bulandırıp yok ettiği özsu. Kendine bir dünya kurabilmek, işte bu önemliydi. O dünyayı yaratmak, yoktan var edebilmek. "Benim başaramadığım bu," dedi Gülay. Şu koca yer yuvarlağının altını üstüne getirmiş, okyanusların dibinde, dağların doruklarında, çöllerde çalışmış, ama o küçük dünyasını, kendine ait olanı kuramamıştı. Kurduğunu sandığı dünya, bilimle özdeşleştirdiği yaşam, kendi dünyası, kendi yaşamı olmadı.

Kadın hâlâ camdaydı. İri siyah gözlerini geceye açmış, bir derecik gibi akıp giden basit yaşamının gündelik doğasına aykırı bu nesneye, trene, onun içindekilere bakıyordu. Küçük dünyasına gece yarıları hoyratça el atan, onun dinginliğini, düzenini bozan, bebesini uyardıran, sevişmelerini yarım bırakan, hazzın doruğundayken o sıcaklıktan çekip buzullara savuran trenin ışıklarına bakıyordu. Bir an göz göze geldiler. O anda gülümsemi mi kadın, yoksa Gülay'a mı öyle geldi? Ummadığı bu gece yarısı mutluluğuna Gülay iki elini birden sallayarak yanıt verdi. Yaşamında kurmayı başaramadığı o basit, güzel dünyasına camdaki kadın bir gülümsemeyle trendekini ortak etmişti. Tren yeniden hızlanırken eğilip geriye baktı Gülay, minnetle bir kez daha el etmek istedi. Kadının ışığı bozkırda yitip gitmişti. Trenin camında havada asılı elini gördü, kırık dökük indiriverdi

kucağına. Tren mekanik takırtılarıyla bozkırın bağırını kazımaya devam ediyordu. Saatlerce de devam etti.

Kış şafağının çıtır çıtır soğuşunda marşandiz gara girdi. Mavi ışık altında karlarla örtülü meydanda kara kalın paltoları, tiftik kar başlıkları, pençeleşmiş ellerinde meşe dalı bastonlarıyla dağ köylüleri bekliyorlardı. Çelik putrellerden birine bağlı hoparlörden elektrik akımıyla mekanikleşmiş ses yankılanıyordu.

— Aydın, Isparta yolcuları beş no'lu perona! Eğirdir Ekspresi gara girmek üzeredir.

Eğirdir. Ne kadar tanıdık bir sözcüktü bu. İçinde tanıdık bir şeyler taşıyordu. Bir koku, bir tat çağırıyordu. Ama neydi? Isparta Garı'nda heybeli köylüler kompartımana girerken anladı. Kokuyu tanıdı, tadını damağında duyumsadı. Küçük, kırmızı, parlak elmalar nakışlı heybelerinden taşıyordu. Ağır ağır yerinden doğruldu. Eğirdir'e, elmaların kokusuna daha çok vardı. Bütün eşyası bu koca çantaydı işte. Tekerlekli siyah kazulet. Eldivenlerini giydi, yün başlığını kafasına geçirdi, yakasını kaldırdı, çantayı sırtladı. Böyle kaba saba davranmak hoşuna gidiyordu. Ötekiler gibi yaptı, insanları iterek indi. Kar, ayaklarının altında kirp kirp ediyordu.

Eksprese girdiğinde kompartımanlar boştu. Sıcaklık uykusunu getirdi. Çabucak uyudu. Başında Kızılderili tezgâhlarından alınan başlık, alnına düşen boyasız kır saçları, artık iyice belirginleşen yüz gizleriyle yansıyan kişiliği bu yerlerden olmadığını ortaya koyuyordu.

Tren dura kalka bu yabancıyı köklerinin olduğu yere götürüyordu. Lokomotifin çelik rayları sıyırtarak çığlıklar attıran kampanaları, vagonları tamponlayan keskin fren sesi onu her uyandırışta yaşamın bir başka yüzüne tanık oluyordu.

Küçük bir istasyonda koridora çıktı, başını uzatıp gar binasına, makasçı kulübesine baktı. Rayların üzerinde, sisin içinde bir kadınla bir adam ellerindeki kiraz değneğine birlikte tutunup dayanarak çıkıp geldiler. Adamın başında turuncu bir poşu, kadında yüksek tepelikli bir başlık vardı. Olduklarından daha yaşlı gözüküyorlardı. Gara uzanan küçük patikayı geçtiler, beton yola ulaştılar. Hiç konuşmuyorlardı, yalnızca arada bir birbirlerinin yüzüne bakıyorlardı. Bir başka zamana, bir başka mekâna ait gibiydiler.

— Haco! dedi adam, kendine mukayyet olasan, siktir et malı maşadı. Yan gelesen, keyif edesen. Yağını, bulgurunu almışam, fidonda gazyağı da vardır. Lamba yakasan. Çıra çıldırtıp özünü karartınayasan. Dönmez isem hakkını hoş edesen. Oğul dedik, kız dedik, bir hayrını görmedik. He mi Haco? Gelin desen cavur dölü çıktı. Hemi de kısırdır. Gel gör ki Mamo devlet kapısında iş tuttu, bizi eylemir. He mi Haco?

Haco:

— He, dedi.

Aralarındaki kalın kırmızı kiraz değneğine abanıp dinlendiler, az soluklandılar. Kadın adamın yüzüne kendi yüzüne bakar gibi baktı. Paltosunun eprimiş yakasını oğlu Mamo'nun yakası gibi şefkatle çekti, düzeltti, örttü.

— He, dedi. Mamo karı soyunun köpeği olmuştur. Sen bana merak salma, tez iyleşesen, dönesen. Ben döşegini yapağ ederem, evleklerin kayasını taşını ayıram, Dıro'nun sütünü peynir ederem.

Adam sessizce dinliyordu kadını. Bozkırın güneşinde, ayazında kavrulmuş buruşuk yüzünde çizgilere gömülmüş gözleri görülmüyordu. Yüzü plastik bir maske gibi kafasının önüne gerilmişti. Kalın kara kaşları, eğri burnunun altındaki fırça bıyıkları, kıl yumağı içindeki yüzünü ensesinden ayırt edilemez hale getiriyordu. Az

daha öylece durup beklediler. Kadının yüzündeki döv-
meler, alnındaki gümüş paralardan yansıyan beyazlıkta
tek tek seçiliyordu. Sonra adım adım trene yaklaştılar.
Kampana çalıyordu. Adam az sonra inecek gibi telaşsız,
kadınla vedalaşmadan trene bindi. Gülay'ın yanındaki
ilk pencereden dışarı uzandı, kadına baktı. Kadın birden
telaşlandı, yaşlı gövdesinin önünden beline bağladığı
etek uçlarını açtı. Harlı fırında kabuğu çatlamış kapkara
bir somun ekmeği çıkardı. Somun tazeydi, geceden pi-
şirmişti. Yol boyu kadının yaşlı, sarkık karnını, boş ba-
ğirsaklarını sıcak bir tuğla gibi ısıtmış, karın boşluğunda
yitip gitmiş rahmine, yıllardır unuttuğu dölüt sıcaklığını
vermişti. Ekmek mis gibi kokuyordu. Unla ateşin o
tanrısal buluşmasının kokusu kadının ta içine doluyor-
du. Kara lastikli, yün çoraplı ayaklarından birini kaldır-
dı, ekmeğini dizinde kırıp ortadan böldü. Pişkin hamur
sapsarı kırılan yerden fışkırdı. Adamın kıllarla örtülü
yüzünde utangaç bir gülümseme belirdi, sevindi. Uzan-
dı, yarım somunu aldı. Geri çekilirken tren yürüdü. Ka-
dın öylece kiraz değneğine dayanmış, bekliyordu. Sis
içinde eskil bir totem gibiydi. Adam o yitip gidinceye
kadar trenin penceresinden baktı. Sonra:

— Ulan Haco, dedi. Daşşaklı kadınsındır, hem de
bir avuç unla bir yudum sudan böyle cennet taamı ek-
mekler edersin.

Gülay adamlarla kadının bir somun kara ekmeği bö-
lüşmelerindeki bu sessiz töreni yüreği kanayarak izledi.
"İşte," dedi. "Benim yapamadığımı bu iki basit insan ya-
pıyor. Yaşamı paylaşmak bir somun ekmeği paylaşmak
gibi sade, ama bilgelik gerektiren şey olmalı."

Hiçbir taşıt trenler kadar bir kopuşu, bir terk edili-
şi ve kavuşmayı simgelemez Anadolu'da: Belki de Tür-
kiyelileri buhar, demir çelik ve kömürle köylerden
kentlere taşıyan ilk araçlar trenler olduğundan. Çıplak
kara kayalar arasından siyah bir çizgi halinde uzayıp gi-

den bu tren, en çok bu kopuşu simgeliyordu. Demir tekerler arasından giren rüzgâr, tozlaşmış karları maviliklere savuruyordu. Bozkırda herkes yalnızlığını yaşar. Zamanın, mevsimlerin önemi yoktur. Yalnızlığın tek eşi yalnızlıktır. Bozkırda yalnızlık olmasa, insan daha da yalnız olur. Gündüzü alaca kuyruklu saksağanlar, tımbul bildircinler, ürkek kır tavşanları paylaşır. Güneş, karla kaplı bozkırda yükseldikçe renk değiştirir. Siyahtan mora, mordan eflatuna, eflatundan kızıla döner. Tavşanlar art ayakları üzerinde dikilip güneşi seyredeler, sırtlanlar, kurtlar güneş doğarken karanlıkla birlikte ortalıktan çekilirler. Ufku bıçak gibi kesen elektrik tellerinin vınlaması duyulur. Bin bir meşakkatle doğan güneş, bütün gün hiç ısıtmaz, yalnızca kendini gösterir. Tanyeri ağarırken antik bir arya gibi, karlarla kaplı tepelerden yükselir, ışığa sese dönüşür, yeri göğü inletir. Bozlak, bozkır insanının bu eskil şarkıyı doğayla birlikte söylemesidir. Bazen bir mapus penceresinden, bazen koyun yüklü vagonlardaki çobanların sesinden duyulur. Bozlağın ruhu, eti, kemiği yoksulluk, yalnızlık ve acıdır. Bozkırın bir parçası olmak acıtır insanı. Terk edilmişliğin acısı, bozkırın ağır kararlı ritmine uyar, tevekküle dönüşür. Kartallar konup kalktıkça, sular çözülüp aktıkça, ırmaklar akıp dondukça bozkır adamı başının üzerindeki göğü, çıplak tabanlarının altındaki yeri, sesinin yitip gittiği bozkırla özdeşleşen yaşamı yakalamak ister. Ses salar. İçindeki boşluğu doldurmak, bozkıra dokunmak ister. Evrende yitip giden sesinde, yitip gidecek varlığını kendi kendine kanıtlamak ister. Bundandır, Anadolu'nun bozkırlarında bozlaklar yankılanır, durur. Raylar bozlakları kervanlardan trenlere taşımıştır yalnızca. Anadolu'dan seyrek geçen ekspreslerin hiçbir yolcusu yoktur ki kıl heybesi üzerine bağdaş kurup oturmuş birinden bir bozlak dinlememiş olsun. Bu garip trenlerin yolcuları için, hep uzak vagonların birinde

yankılanıp duran bozlaklar vardır. Kimse söylemese de siz duyarsınız. Doğanın sesi bozlaklar, bozkır toprağının üzerinde, o toprağa çok yakın gökte, asılı kalmıştır. Söylenmeyen, çağrılmayan bozlaklar yolcuların kulaklarında çınlar durur.

Tren akıp gidiyordu. Atlıların aşırıp gittiği alçak tepeleri, kar sularının köpürüp aktığı ırmakları aşarak yol aldıkça kar azalıyor, tren çayırlara, otlaklara, ormanlara sarıyordu. Güneye indikçe doğanın dört kol sarıp sarmaladığı bir uygarlık türküsü oluyordu. Eğirdir’de sepetleri elma kokulu köylüler bindiler, kara fıçılarda kerevitler kıpır kıpır oynayıyordu. Kerevitçiler tatlı suyunu kokularını birlikte getirdiler. Aralarında kurbağacılar vardı. Geceleri fener ışığında kurbağaların yeşil kaygan gövdelerini suyılanları, sukamışları arasından bir bir çekip çıkaran kurbağacılar. Kurbağa gövdelerini en iyi çocuklar tanır, onlar yumuşak yosun adacıklarının altında, eğreltiotlarının, atkuyruklarının arasında, su nilüferlerini ezip bozmamaya özen göstererek minik elleriyle bir bir yakalarlar kurbağaların mantar beyazı bacaklarını. Kadınlar suya girdikçe balonlanan uzun basma entarileriyle göllerin tatlı sularında çocukları mı tutsunlar, yoksa kurbağaları mı, şaşırırlar. Hiç yemedikleri, yemeyecekleri bu çirkin, patlak gözlü hayvanların, yarın onlar daha yataklarından kalkmadan, Paris’te, Londra’da onların bir haftalık yevmiyelerinden çoğuna çorba olup, sote olup satılacağına inanamazlar. Kocası askerde gelinler, oğlu gurbete düşmüş analar, bataklıklarda saz diplerinde akşamla yatsı arasında, uzun kamışların ucundeki fenerleriyle bir bir bulur çıkarırlar kurbağaları.

Gülay bütün inenleri, binenleri dikkatle, özenle, özlemle seyrediyordu. Bunlar benim insanlarım, burası benim memleketim diyordu. Sevinç içindeydi. Bu insanlarla, bu topraktaki yaşamı paylaşma arzusu, tutkusu

 indeydi. Yurttaşlığını yeniden kazanmak istiyordu. Bütün gayretlerine karşın o insanlarla ortak bir yaşam kuramayacağına, onların hayata baktıkları pencereden bakma şansını çoktan yitirdiğini anladıda, içine d ş t ğ  yabancılaşma da yalnız yaşamının ana parçasını değil, yurttaşlığını da kaybettiğini gösterecekti. Ama şimdi çok erkendi daha. Yaşamını yeniden ele geçireceğine inanıyordu. " mr n n diğer yarısı benim olacak, sıradan, yalın bir yaşam. Bilinirliğin katılığı değil, bilinmezliğin şaşırtıcı romantizmine koşuyorum. Bilgi değil duyum, anlak değil algı, akıl değil duygu, gündelik insanın sıradanlığında hayatın berrak suları sızacak  mr me."

Gülay'ın kaçış macerası kısa sürdü. Aslında pek kısa sürdü. Bir-iki hafta içinde  zyaşamını sonsuza kadar bir başkasıyla değiş tokuş ettiğini anladı. Bir gömleği çıkarır gibi soyunup atmıştı kendisinininkini. Giydiği eğreti bir dünyanın. Kendine göre, ama kendisinininki değil. Bu kısacık dönemde çok mutlu oldu. Bir umuda kavuşmuştu. Yaşamını değiştirebileceğini, sıradan bir insanın gündelik yaşamının akıp giden sularına kendini bırakmış, yetkisiz sorumsuz yaşamın uyuşturucu rahatlığına kavuşarak mutlu olabileceğine dair bir umuttu bu. Umut, mutlu olabileceğine dair bir  ng r yd . Mutluluğun mutlu olacağını umut etmekten başka bir şey olmadığını anlaması için bu birkaç hafta yetti. Ama Gülay buna bile razıydı. Razı olmak istedi. Yapay olarak bunu besledi. Umudu besledik e yitirdiğini anladıda mutlu olmanın, mutluluğun, mutlu olacağına dair bir umuttan başka bir şey olmadığını anladıda, bilmeye başlamış birinin bilmekten öte umudu olmadığını bir kez daha gördü. Bilebilmeyi se enin çaresi bilmektir. Nedir kendini bilmek? Kendini tanımak mı, sınırlarını, yetkilerini, duygularını, duyarlılıklarını bilmek mi? Kişi kendini bilebilir mi, tanımlayabilir mi? Bu, gerçek varoluştur. Ama yalnızca bir an için. Sonra evrene ait o

sonsuz değişkenlik içinde, değişken yaşamın bir parçası olan insan, yeni bilinebilirlerle kendini seçer. Yeni baştan tanır ve tanımlar. Tanımlama yapılır yapılmaz yeni tanılar ortaya çıkar, yeni tanılar yeni seçimleri, yeni yetiler yeni nedensellikleri, yeni sonuçları ortaya koyar ve bir yere varır insan. Bütün bilinmezliğiyle insanın bilinebilir varlığına ulaşır. Değişken, gelişken, evrimsel. Bütün mesele belki de değişkenler içinde değişmeyen değişimi bulmaktır; geliştiren, iyiye, güzele, esenliğe ulaştıran değişimi. O zaman kişilik belirler yönünü. İnsan değişe durula, eğrile doğrula, yene yenile ölüme ulaşır. Son bilgi ölümdür. Ölüm, yaşamı yönlendiren ilk olgu. Evrenle insan arasındaki bu ilişkide başrol insan-dadır. İnsanı belirleyen çok yönlülüğü, doğasının zenginliği önlenemez ölümsüzlük tutkusudur.

"Ben bilimi bunun için seçtiğimi giderek kavradım. Çünkü bunca bilgisel birikimime karşın yaşam karşısında ne kadar cahil olduğumu anladım. Bilginlik bilime, bilgelik yaşama ait bir şeydi. Yaşam bilgelik gerektiriyordu. Gündelik ilişkilerde diplomaların, ödüllerin kıymet-i harbisi yoktu. Onlar bir başka dünyanın onaylanmış, kabullenilmiş ölçekleriydi ancak. Yaşamın ölçeği yalnızca kendisiydi... Ve herkesin bir tek yaşamı vardı, onun ölçeği de yalnızca oydu. Ta o Fen Lisesi sınavında, sıradan çıkmıştım. Sıradan çıkmanın, sıradanlığı reddetmenin bir bedeli vardı. Ben bu bedelin ne olduğunu bilmeden bir seçim yapmıştım. Sıradanlıkla aramdaki makas gittikçe açıldı. Sonunda yaşam bir tarafta, ben bir yanda kaldım. Sıçrayıp oraya ulaşmak, sıradanlaşmak mümkün değildi. Farkındalık, sıradanlığıma engel-di. İnilecek istasyonu kaçırmıştım. Koray'ı yitirmiştim, İlhan'ın farkına bile varmamıştım, Tuanku gittikten sonra benim için ne anlama geldiğini anlamıştım. Aşk ıskalamak yalnızca âşık olamamak değil, aşkı yaşamamaktır da. Ben bunu yaşamı ıskalamakta kavramıştım.

“Sonra bir trene atlayıp bozkır treniyle kaçarak yeniden başlayabileceğimi sandım. Ne cehalet! İyi bir ders gerekiyordu. Bu dersi aldım: Göç geri dönmez. Herkesin bir kez seçim hakkı vardır. Bu ana seçenek ötekileri belirliyordu. Evet, haksız. Hem onu, hem ötekini seçebilmeliydim. Ben bilebilmeyi, kesin olarak bilmeyi seçtim. İstedğim olmuştu, o dünyaya aittim. Bırakıp gittiğimiz şeyler bizi beklemez. Döndüğümüzde her şey başka tür-lüdür. Sözcükleri anlamlı kılan yaşamdır. Yaşanmadıktan sonra anlamı ne sözcüklerin, kim bilebilir? Dönen her şeyi başka türlü bulur: Giden de gittiği gibi dönmez de ondan. Giden, geri dönüşü sonsuza kadar bir özlem olarak içinde taşıyacaktır.”

Bu nedenle Gülay sonunda kararını verdi. Dönüşü de geliş gibi ani oldu. Bankadaki parayı harcamak için zamanı olmayacağını bildiğinden babasına bıraktı, para yaşamak içindi. Çalışmak için yaşayanların paraya gereksinimi çok azdı. O koca çantayı alıp yola çıktı. Dönüyordu, geriye değil, artık öğrenmişti geriye dönüş yoktu. Geçmiş içinde hep bir özlem olarak kalacaktı. İçindeki kara tren bir çizgi olup akıp gittikçe, pencere önünde kıl heybesi üzerinde oturan köylünün buharlı ağzından yayılan bozlak, yalnızlığın, acının ve kopuşun türküsü, mutluluğun bir umuttan öte bir şey olmadığını bilen birinin ağıdı olarak bundan böyle içinde hep yankılanacaktı.

Bu nedenle hiç ummadığı anda kızların çağrısı eline ulaştığında garnizonun tahta parmaklıkları önünde gazoz içen küçük kızların fotoğrafı ayna parlaklığında önüne düştü. ‘Biz öteki sayfada adları yazılı olanlar: hudut alayının kızları...’ Göçün geri dönmeyeceğini öğrenmiş biri için trajik bir çağrı. Belki de trajik olan göçün ta kendisiydi. Yeryüzünün göçebesi insana ait bir trajedi. Gene de çağrıyı uzun zaman kutsal bir emanet gibi yanında taşıdı. Bu emanet içini acıtıyordu. Ondan

kurtulmayı denemedi. Bu acı yaşamında ardı sıra yinelenip duran bir yaylı tanbur sesiyle gittiği her yerde, adı bilinmez ülkelerde, araştırma merkezlerinde, ödül törenlerinde içini acıtıp duracaktı. Bu acıya bağışıklık kazanmayı umutsuzca diliyordu. Çağrıya koşabilmek umudunu son âna kadar kendinden bile gizleyerek içinde taşıdı.

Alayın pır pır uçağı lojmanın üzerinde bir tur atıp Toprakkale'ye doğru eğik bir yay çizdi. Mahfelde kırmızı kadife örtülü masanın başındaki beş yeniyetme kız, kameriyeden dışarı çıkarak başlarını gökyüzüne kaldırdılar. Uçak dağların üzerinde yitip gitti. Kızlar gülüşerek el salladılar. Sonra hep bir ağızdan bağırdılar:

— Birkan, Biirkaan! Biirkaan...

İki hafta önce tabur gecesinde Yarbay Recep Bey'in kızı genç pilotla dans ettiğinden beri, Birkan'ı nişanlayıvermişlerdi. Birkan başını kurumla yukarı kaldırdı, küçük çilli burnunu kırıştırdı, kızıl saçlarını küçük çocuk elleriyle ince boynunun bir yanına topladı. Derin derin iç geçirdi, kadınca özentili bir övünçle:

— Ah! Benim için geçiyor, dedi.

Teğmenin dans ederken ona, bir kadına değil, bir çocuğa sarıldığını, matematikten kaç aldın, sınıfınızın birincisi kim, gibi sorular sorduğunu unutabilse, buna kendisini de inandırabilirdi belki. Ayşen'le Güzin'i de yanlarına alıp daha ötedeki oyun bahçesine girdiler. Ayşen birden fırlayıp tahterevallinin ortasına çıktı. Güzin tahtanın bir ucunda, Gönül öteki ucundaydı. Ayşen ayaklarını ayırıp bir onu, bir ötekini fırlatmaya koyuldu. Uçak yeniden başlarının üzerinden geçti. Alçaldı, alçaldı. Sonra birden bir sürü kâğıt serpmeye başladı üzerlerine. Pembe kare kâğıtları kapışıp okudular. "Başvekil geliyor!" diyordu kâğıtlar.

— Ben daha önce de gördüm, dedi Zeynep.

Güzin:

— Kara gözlükler takıyor, kol düğmeleri altın. Ama saçlarını boyuyor.

— Ben İsmet Paşa'yı gördüm, dedi Gönül.

Sonra sustu, ince uzun boynunu büktü, kara gözlemini açtı, ince pembe dudaklarını yaladı. Biraz bekledi, sonra yineledi:

— Ben İsmet Paşa'yı gördüm.

Duyulmaması gereken bir şey söylemiş gibi bir sessizlik oldu. Tahterevalliden indiler. Az ötedeki alçak duvarın üstüne oturdular. Gönül sarı kıvrıkcık saçlarında ince parmaklarını huzursuzca gezdirdi:

Duruşma resimlerinde gene parmakları kıvrıkcık saçları arasında, gene küçükparmağı havada. Yıllar geçtikçe saçları seyrekleşti, döküldü. Alnı o kadar açıldı ki, kalın camlı gözlükler takıp Özgür Erol adına düzenledikleri kimliği uzun zaman güvenle kullandı.

Ayşen ilgisiz dinliyordu. Bütün dikkatini parmaklarından birinin ucuna vermişti. Bu küçük siyah noktacık ne zaman belirmişti. Telaşla öteki parmaklarına baktı.

— Baksanıza sizin parmağınızda da oldu mu? Parmağıma bakın. Ne olmuş? Kapkara, simsiyah.

Kızlar oralı olmadılar. Gülay:

— O kadar kendini inceliyorsun ki, bir gün gerçekten sana bir şey olursa kimse umursamayacak, dedi.

Ayşen hâlâ parmak uçlarına bakıyordu. Ne İsmet Paşa, ne Başvekil umurundaydı. Neden sonra arkadaşlarının kalkıp gittiklerini fark etti. Ayaklarını öfkeyle yere vurdu, iç çekerek ağlamaya durdu. Dünyası bomboş kalmıştı işte gene. Kimsenin ona aldıracağı yoktu.

VI

Zeynep ağır evrak çantasını masasının üzerine bıraktı. Ilık bahar güneşi odaya doluyordu. Pencereyi açtı, ötelere çiçeğe durmuş badem, erik ağaçlarını gördü. Ağaç diplerindeki papatyaları, çiğdemleri, çobançantalarını, çuhaçiçeklerini düşündü. Genç kız içeri girdiğinde onu öyle dalgın uzaklara bakarken buldu. Kahve fincanını usulca masaya bıraktı. "Bugün huysuzluğu üzerinde, dikkatli olmalı," diye geçirdi içinden.

— Postayı açayım mı efendim?

— Aç aç. Mektup yok mu?

— Ah söylemeyi unuttum. Dün siz gittikten sonra geldi. Özel ulak getirdi. Telaşla dışarı çıktı, az sonra zarfı getirdi. Zeynep'in yüzü aydınlandı birden. Kahveden keyifle bir yudum aldı, zarfı ağır ağır açmaya koyuldu.

"Anacığım,

Sonunda buradayım işte. Çocukluğumdan beri bana anlattığın o gizemli gölün kıyısında. Bize yıllarca o kadar çok anlattın ki buraları, buraların insanlarını, dağlarını, tepelerini ve senin o firuze gölünü. Yillardır burada yaşamış gibiyim. Biz doktorlar için şimdilik bir tehlike yok. İçin rahat olsun. Ne var ki bazı günler bir hekim olarak bile dayanması zor olaylar yaşıyoruz. On üç-on dört yaşında zavallı çocuklar, birkaç saat önce saldırdıkları askeri birliklerin erlerinin, onbaşılarının kolları arasında art ar-

alı hastaneye yetiştiriliyorlar. 'Yurt savunması dışında savaşın bir cinayet' olduğuna bir kez daha inanıyoruz.

Bu gece nöbetçiyim, bu nedenle kısa kesiyorum. Hemen özel ulakla yollayacağım. Seni ve Doğan'ı hasretle üzüyorum. Söyle ona askerliği benim gibi sona bırakmanın, kışlalar insana hiçbir yerde yaşayamayacaklarını yaşattıyor. İkinizi de şimdiden özledim.

Oğlun.

Not: Verdiğin kitabı hemen okuyup bitirdim. İçinde eski bir resim unuttmuşsun, onu sana, yollıyorum. Resim eski ama, anacığımı hemen tanıdım. İşaretlediğim sensin değil mi?"

Zeynep son satırları şaşkınlıkla okudu. Resim zarfın içinde kalmıştı. Küçük bir makineyle çekilmiş, kenarları tırtıklı el kadar bir resim. Kızıla çalan kahverengi bir ışıktaki bir grup kız çocuğu hudut alayının kamerası önünde, ellerinde dar, uzun gazoz bardaklarıyla poz vermişlerdi. Uzun uzun baktı onlara, tek tek seyretti.

"O fotoğraf bir 23 Nisan günü çekilmişti. Hepimiz alayın bahçesindeydik, tören giysilerimizle. Ayşen külkedisi pelerinini çıkarmamıştı daha. Gülay'ın beyaz laboratuvar önlüğü üzerindeydi. Alayın revirindeki sıhhiye erlerinin önlüğüydü aslında. Güzin, palyaço olmuştu. Yüzünü kırmızı bir tebeşirle boyamışlar, kırmızı lastik bir topu kesip burnuna takmışlardı. Fotoğrafta lastik topu incecik parmaklarıyla gösteriyordu. Gönül resmin kıyısında gölgeliydi. Yok gibi, yahut hemen çıkıp gidecek sanki resimden. Cahide'yle Mine yan yana duruyorlardı. İkisi de gözlerini gökyüzüne çevirmişlerdi. Ben kısa dik saçlarım, kalın camlı gözlüklerimle hemen seçiliyordum. Gazozlarımız bardaklarımızda köpürüyor ve biz açılan objektiften hayata bakıyorduk. Oysa hayatlarımız bir bir düşmekteydi suretlerimize.

Çocuklukla yeniyetmelik, gençlik arasındaki zor kapıdan geçip yaşama ulaştık. Yaşadık. Uzaktan izledik birbirimizi, zaman zaman kavuştuk, kimi kavuşmaların farkına varmadık. Sürecin sonunda bana posta güvercini olmak düştü."

Kapının vurulduğunu duymadı. Genç kız başını uzatmış soruyordu.

— Cahide Cansev Hanım arıyor.

Ah bu Cahide! En umulmadık anlarda bulurdu onu. Gözleri yaşardı. Utangaç gülümsedi. İçi şenlendi birden.

— Bağla kızım, dedi.

Sevinçle telefona uzandı.

O gün Cahide ile birlikte kararlaştırdılar buluşma gününü. Zeynep günlerce iz sürdü. Eski adlardan yenilerine, yedi soyadlarından telefonlara, yeni adreslere ulaştı. Ulaştığı herkese çağrıyı yolladı.

"Biz öteki sayfada adları yazılı olanlar, hudut alayının kızları..." yedi kıza yedi dağ çiçeğine gönderdi zarfları. Sabırsızlıkla buluşma gününü beklemeye durdu. Buluşma yaklaştıkça içinde bulunduğu zamandan çıkıyor, geriye çocukluğuna, ailesine, annesi Sitare'ye, ablası Mine'ye, çocukluğunun masal ülkesi göle ve gölün öncesine, Toroslar üzerindeki o küçük kasabaya gidiyordu.

İşte, Onikiçamlar... O, kasabanın mesire yeri. Daha göl kıyısında hudut alayına gitmeye zaman var. Şimdi Zeynep henüz ilkokulda...

Ağaçların birinin altında küçük bir sepette sapı nalı, tekli bakır cezve, kulpu kırık, İznik işi çini bir fincan. Babaanne ispirto ocağını özenle kuru çam yaprakları üzerine yerleştiriyor. Yer düzgün olmalı. Yoksa dev cezvenin altında eğilir, uçar gider. Babaanne meyve tuzu içer. Şişeler boşaldıkça içine öteberi doldurur, mutlağın tahta rafına dizer. Şişelerin üzerinde meyve resimleri. Bir sarı limon, yatak. Mersin. Yanında bir salkım İzmir üzümü, yeşil. Ortada bir caneriği, azıcık pembeleşmiş. Babaannenin toparlak elleri şişeye uzanıyor, yakut yüzüklü ortaparmak, şekerı yakalayıp cezveye atıyor, cezvenin içinde bir kaşık kahve bir yudum suda gezinip duruyor. Rüzgâr biber oyalı yemenisini uçuruyor Babaannenin.

Rüzgâr estikçe küçük kız salıncağa kolan vuruyor, rüzgârla kendini hafiflemiş sanıyor. Ta uzakta uçurumun dibinde ineklerle eşekler. Salıncakla öne yükseldikçe onları görüyor, o kısacık anda sayıyor. Bir-iki-üç-dört. Salıncak geri dönüyor. Ayağıyla hız verip yeniden uçuruma fırlatıyor kendini. Yüreği çarpıyor, başı dönüyor, gözleri kararırken çabucak tekrar sayıyor. Bir-iki-üç-dört. Dört inek iki eşek, dört inek iki eşek, dört inek ikii eş... Babaanne hışımla dönüyor, bir şey söylemeden elini sertçe kaldırıp havayı yanlamasına kesiyor. Bu, 'kes, anladık,' demektir. Küçük kız susuyor. Yeniden kolan vurup kendini boşluğa fırlatıyor. Boğazı kuruyor, avuçları terliyor, her seferinde inekleri gördüğünde kendi kendine, "Bu son," diyor, ama ayakları toprağa değer değmez

o tehlikeli uçuşu yeniden yaşamak tutkusuna yeniliyor. Tekrar uçurumun üzerine fırlatıyor kendini.

Daha sonraları Babaanne'yi hep böyle anımsadı. Başında kalem işi biber oyalı yemenisi, üzerinde markızet basma entari. Yakası kare biçiminde açık. Nedeni açık yakası? "İlk markizeti bana Bercük diktiydi. Babam süt satardı. O yıl pek modaydı. Latife Hanım kente geldiğinde öyle kare yakalı bir esvap giydiydi. Bercük benimkinin çevresine beyaz sire şeritler geçirmişti. Laci vert üzerine beyaz asma desenli pek hoş bir esvaptı. Bercük çok güzeldi." Güzel miydi gerçekten? Kim? Bercük, diktiği esvap? Bir defasında babası, "Bitli bir kızdı Bercük," demişti. Kalın palaskasının sarı deliklerine omuz tokasını sokmaya çalışıyordu. "Bitli bir Ermeni kızı! Babaannene bakma," demişti annesi. "O, her şeyi gördüğü gibi değil; görmek istediği gibi anlatır." Ne güzel! Görmek istediği gibi görmek. Öylece anlatmak. Sonraları anladı ki Babaanne yaşamı yumuşatıyor. Gerçeğin üstüne çıkıyor, görmek istediklerini anlatıyor. "Haydi Melek bir de benim için söyleyiver. Alışimin kaşları kare. Meleğin sesi pek güzel." Yahut, "Bak Tahire örüverdi yeleşimi, bak hele, ne güzel." Tahire güzel mi ördü gerçekten? Ya Meleğin sesi? Büyükler güzel diyorsa güzel, iyi diyorsa iyi, doğru diyorsa doğrudur. Günah denmişse günahdır. Nerden belli? Günah mı? Sevap mı, iyi mi, kötü mü? İrdelemeye başladığında işler çığrından çıktı.

— Deli olma çarpılacaksın. Bu yüzden başından felaketler hiç eksik olmadı. Koca pabuçlu dinler dinler de bir vurur, nerden geldiğinizi şaşırırsınız. Çekil karşımdan!

Annesi bu, Sitare Hanım. Şeftali pembesi sabahlığın altında dolgun beyaz bacaklarına, çorap giymeden önce Tokalon kremi sürüyor. Sonra topuklarına, dirseklerine. Dirseğinin az üstünde çiçek aşısı izi.

- Sorma Semahatçığım, süt kesiği yediriyorum çocuklara. Bu sabah hane başına birer kalıp dağıttılar. Alırların Edirne peynirine hasret kaldık.

İşte o peynirin kalıp izi çizik çizik kolunda. Genele çiçek aşısı engel olamamış Sitare'nin ince uzun burnu üzerindeki üç küçük kırmızı noktaya. Bu üç kırmızı büyük, bahar böğürtleni olup parlar burnunun bir yanında.

Sitare Hanım lojman evinin kerpiç duvarları önünde, sundurmada günbatımı küçük bir sofraya kurar. Kumral sarı saçları dalgalanır omuzlarında, beyaz kolsuz bluzunun yakasından dolgun göğüsleri görünür azıcık. Sonra Yüzbaşı gelir. Ceketinin ilk düğmesini açar, hemen masaya oturur. İlk bardağı birlikte içerler. Sitare Hanım'ınki bira, Yüzbaşı'nınki rakı. Yüzbaşı kısa pütlü şişeyi yarılar. Babası, o filinta yüzbaşı, şimdiki kamburu çıkmış ihtiyar mı? Yüzbaşı'nın sesi çınlıyor kulaklarında.

- Merasim Bölüğü marş marş!

Sitare Hanım piyedöpul ipek döpiyesiyle Sahra çadırının gergisi altındaki öteki subayların eşleriyle. Öyle idi hep, dışarıda eş, evde karı. Sitare Hanım gençliğine yüklediği yapay bir durmuş oturmuşlukla, komutan karısı olarak, beyaz file eldivenleriyle kocasını, yüzbaşısını alkışlıyor. Sonra askerleri. Gözleri doluyor askerler geçerken, ağlıyor. Tek oğlu Mümtaz yeni yürüyor daha, ama o bütün bu 'erler'de Mümtaz'ını görüyor.

- Ah Mehlikacığım sorma, tam üç gün at sırtında gittik. Mümtazım kucağımda, bebek daha. Mine'mi bilirsiniz ayrılmaz benden, arkamda atın üzerinde. Golf pantolon yara yaptı bacaklarımı. Tehlikeli yerlerde atın başını erler tutuyorlar. Kayaların tepelerinde elleri mavzerli eşkıyaları seyrede seyrede Aşkale'yi geçtik. Yüksekova'ya vardığımızda tüm yolculuğumuz, yiyeceğimiz bitmişti. Gerçi karakoldan devriye veriyorlar. Ama biz-

leri oracıkta, derenin içinde kesseler kim duyacak. Muğlalı olayı hâlâ dillerde. Bu kızı bilirsin, oldum olası kendi başına buyruk. Katırın tepesinde iki yanımızda denkler, hurçlar. Ne korkmak ne ürmek. Tam Çıllı Gediği'ne girerken hayvanın ayağı kaydı. Kız hurçlarla birlikte uçuruma yuvarlandı. Allah korudu, takıldı bir ağacın dalına. Gene inadım inat, bir başına bir başka katıra bindi düştü peşimize. Gittik ki görünürde ne var, ne yol. Hani dedim ilçe? İşte burası, dedi bir asker. Geçtiğimiz yerler evlerin damlarıymış da haberim yok. Evler altta, birer mağara. Bir de ne göreyim? Ak kerciğin ağzı yaralar içinde. Kızıl kan yara. Tabur doktoru vitaminsizlikten dedi. O bahar karar verdim (Sitaré'nin Jan Dark ruhu), evin önünde koskoca bahçe. Serpetler dolusu domates, salatalık, biber, patlıcan toplattı. yollardım tabura. Ertesi yıl tohumlarını verdim, erler de diktiler. Yavrucaklar doyaya yediler.

İşte bunun için Sitaré Hanım Cumhuriyet Bayramlarında askerleri ağlayarak izler. Kendi çocukluğunun Cumhuriyet Bayramlarını hatırlar. Türbe Mahallesi'nde iki katlı ahşap evde, ağartılmış amerikanbezi güneşlikleri önüne çekilmiş şarap rengi kabartma gül desenli ağır kaideli perdeler. Atlandı çiftliğinin sarı koyun yünleri, mor mıhlama yer minderlerinde kabarır durur. Köşeleri sırma püsküllü kol yastıkları, duvarlarda sülüs, kûfi, bismillahirrahmanirrahimler, Allah ne derse o olurlar. Avluda harlandırılıp içeri alınmış mangalda kızıl meşeközleri. Ayva kokulu izbeden birer ikişer çıkarılmaya başlanan beyaz keçeler üzerine, Delibaş Mehmed'in sadık adamı Sabit Amcanın, Alaattin Meydanı'nda sallanan ak gömlekli gölgesi düşer. Başvekil İsmet Paşa'nın ağır konuşması boğuk sesiyle işitilir. Geçen yıldan bu yana artan şeker, çimento, demir üretimi; yapılan demiryolları, açılan okul sayısından söz eder. Sözlerden çok sayıların egemen olduğu kutlama söylevleri, Cum

lunıyet Hükümeti'nin başarılarını millete bildirir. Gaminin heyecanlı, tiz sesiyle cınlayan nutukları, üçüncü hamur gazetelerde yayınlanırken, fısıltılar dolaşırdı kuktan kulağa. İkisinin de dinsiz oldukları, Atatürk'ün tek gözünün takma olduğu, anasının dönme olduğu anlatılırdı.

– Çabuk unuttular düşmanın zulmünü diyordu, Hoca İsmail Efendi.

Sitare'nin göğüsleri, siyah, robadan pilili, beyaz gemiş yakalı okul önlüğünün altında pek erken kabardığından, siperlikli okul şapkalarını giyememişti. Bir Cumhuriyet Bayramı dönüşü babasının Bedesten'deki dikkânına uğradı. Hoca İsmail Efendi, medresesinin kapatılmasında Gazi'ye destek çıkmıştı. Sonra işsizlik günleri. "Bu yaştan sonra çocuk mu avutacağım?" diyerek reddedilen ilkokul öğretmenliği. Karısı Şerife Hanım'ın Atlandı Çiftliği'nden gelin olup çıkarken, Çerkez töresine uygun olarak getirdiği onca değerli ziynet eşyası arasından, akarsu gerdanlık ilk kez o gün ortaya çıktı. () günü iyi hatırlatıyor Sitare. İsmail Efendi redingotunu giyindi. Kısa, beyaz sakalına kokular sürdü. Marif'ten çağırmışlardı. Kafesleri yarı inik cumbanın önünde ana kız beklediler. Ahretlik Gülnaz'ın getirdiği nar şerbeti cam sürahide öylece kaldı. Zaman bir türlü geçmiyordu. Neden sonra hamutları şakırdayan fayton iki kanatlı kapının önünde durdu. Hoca İsmail Efendi sedef kakmalı akik puhu başlı bastonunu Gülnaz'a uzatırken kararlı bir sesle.

– Bu yaştan sonra Güllükbaşı'na mektep müdürü olup çocuk mu avutacağım, diyordu. Müderrislikten sonra ilkokul öğretmenliğini küçümsemişti besbelli.

Bey kızı Şerife Hanım o akşamüstü kocasının sade kahvesini eliyle pişirdi. Kahveyi verirken bir kaşık da toz kahve koymayı unutmadı fincanın yanına. Öte yanına sakızlı çifte kavrulmuş minik lokum. Efendi Hoca

önce toz kahveyi ağzına alır, sonra fincanını yudumladı. O akşam kahvesini bitiren kocasının önüne usulca, utanarak, neredeyse gizlice koyuvermişti gerdanlığı. Sitare Hanım bu gerdanlığı ana dedesinin Çar Ailesi'nden satın alıp Kırım dönüşü karısına getirdiğini, onun da kızı Şerife'ye gelin olup çıkarken anmalık verdiğini söylerdi. Yüzbaşı bu anlatıma kıs kıs gülererek,

— Yahu hanım, Atlandı Köyü nerede Moskova neredese de o, dar günlerde bu anmalık Hoca İsmail'in onurunu kurtarabilmişti. Sitare'nin dayıları omuz vermeselerdi yine de yoksulluktan kurtulamazlardı. Bunu dandır ki, Sitare'nin okuyup okumamasına dayıları Tevfik ve Tahir Efendiler karar verip bildirdiler anasına. Babası İsmail Efendi, Mevlevi yumuşaklığı ile, biraz da kızının güzelliğine güvenerek,

— Tavuğum güzel olsun da, yumurtlamasa da olur, hanım, deyivermişti. Bu da ondan sonraki Cumhuriyet Bayramları'nda, kızı Sitare'nin, sırmalı şapkalarını özgülük tacı gibi başları üzerinde taşıyan Cumhuriyet kızları arasında olmamasına yetmişti.

Sonraki birkaç yıl Sitare'nin yaşamındaki en güzel yıllar oldu. Teyze kızı Nezihe öksüz kalınca Şerife Hanım kız kardeşine çok benzeyen, iri kara gözlerinde, iki korkulu gece barındıran o çirkin kızı yanına aldı. Hem Sitare'ye arkadaş olur, hem de kimbilir, belki ilerde oğlu Ramazan'a da eş.

Oysa Atlandı Çiftliği'nin Bey kızı Şerife Hanım, Sitare'nin güzelliğinin yıldan yıla ona geçirdiği hırçınlıkları, hoppalıklarıyla hep çevresinin ilgi odağı olacağını ve bu kara gözlü kızın gece gözlerinde gittikçe artan hüznün yaşamına kendi elleriyle son verecek kadar yoğunlaşacağını bilmeliydi.

Uzak bir akrabaydı adam, bazen gelip giderlerdi cımbalı eve. Karısı kısa boylu, akça pakça, tatlı dilli bir bulundu. Erkeklerle ilişik açık saçık fıkralar anlatırdı. kızlar kıkırdayarak birbirlerinin arkasına gizlenir, utanırlardı.

O kış gecesi yemişler yenmiş, mısırlar patlatılmış, önünde sıra ketenhelvası çekmeye gelmişti. Ay gökte 11 lira şavkıyla parlıyor, evlerin kapılarına yığılmış karları maviye boyuyordu. Ağır bakır sinilere helvanın ıdısı döküldü. Çabucak sertleşsin de çekilmeye başlanın diye dışarıya, karların üzerine taşıdılar sinileri. Avlunun ucundaki mutfakta yaşlı bir kadın, dışı ıslı içi kalıylı kuşhanede unu kavuruyor, büyük bir bezle tuttuğu tencereyi çevirip duruyordu. İçeride maniler söyleyip bilmeceler sorulurken arada bir çıkılıp bakılıyordu sinilere. Tava geldi mi? Gelmediyse kedi köpek ilişmenin diye. Nezihe titizliğinden gidip gidip bakıyordu. Bir ara tam içeri girecekken kuvvetli bir kol beline dolandı. Ne olduğunu anlamaya kalmadan karların içine yuvarlandı. Uzak akraba kırpık kırçıl bıyıklarını yüzünde gezdiriyor, memelerini tutuyor, öpmeye çalışırken bacaklarını okşuyordu. Önce bağırmayı akıl edemedi. Ne olduğunu anladığında adam eliyle ağzını sıkıca kapatmıştı. Gene de bağırdı, bütün gücüyle bağırdı. Oysa korkudan kısılmış sesini duyan olmadı.

O akşam zor kurtuldu adamın elinden. Kendini kalabalık sofaya attığında saçları dağılmış, gözleri alazlanmış, benzi uçmuştu. İçeridekiler soğuğa yordular. Ama Nezihe günlerce etkisinde kaldı saldırının. Söylemeli mi, anlatmalı mıydı Şerife Hanım'a? Gecelerce uyumadı, Sitare yatar yatmaz uyurdu. Lambalar kısılr, sokakta sesler kesilir, konsolun saati insafsız pandülü ile gecenin içinde gider gelirdi. Boğazına sarılan eller, dudaklarına yapışan ıslak ağız, bacaklarının pürüzsüz yüzeyine ihtirasla gömülmek isteyen parmaklar. Acıtan, onu esir

alan, kıpırdamasına izin vermeyen o ürkünç kaba gırtlak. Saat çalar; Nezihe tek tek sayar saatin çanını. Bir-üç-beş. Ay batar, ortalık zindan keser. Tahtaboşun yanındaki odada yün yataklar içinde elleri ayakları buz tutmuştu. Kalkar çoraplarını giyer, hırkasını sırtına geçirir. Alışık tavanda kemirgen kurtçukların seslerini çoğaltan gece bir türlü bitmez.

Günlerce sürdü bu karabasan. Adamla karısı dalıksık gelip gitmeye başladılar o gecedен sonra. Adamın gözünde kaypak kaçak bakışlar, dudağında Nezihe'ye yönelik yarım gülüş.

— Kızlar, biriniz alın eniştenizin paltosunu.

Adam ne yapar eder Nezihe'nin ellerini bulur dokunur. Gözünde aynı çıplak ışıklar bir anda parlar. Nezihe kusacak olur, yutkunur, teri alnında tomurcuklanır, sırtından boşalır.

Sonra bir gün kısa boylu, akça pakça kadın yaylısını gönderdi. Arabacının yanına bahçıvanın kızını da katmışlardı. Kız,

— Ablam diyor ki, kızlar sıkılmışlardır, Şerife Hanım alsın da buyursunlar diyor.

Nezihe herkesten önce atıldı, sesi ürkütölmüş bir tay gibi gıcırtılıydı.

— Ben gitmem. İstemem.

Sitare sevinçle sarıldı Şerife Hanım'a.

— Haydi anneciğim, ah! Ne hoştur. Baharlar açmıştır şimdi, laleleri çoktan dikmişlerdir, havuzun başına. Haydi anneciğim, leylak kokuyordur oralar, ne olursun.

Şerife Hanım gönülsüz. Gene de giyinildi; halılar, yastıklarla döşenmiş yaylıya çıkılıp oturuldu. Yaylının çanparası Nezihe'nin kafasının ta içinde zonkluyor, tekerlekler gözbebeklerinde dönüyor, atlar yüreğini dövüyordu. Arabanın alt ucunda kaskatı, taş gibi gidiyordu.

Sonunda ulaştılar. Dar bağ yolları, salkımsöğütler, varı katırtırnakları, eflatun çiçekleriyle ebegümeciler. Bahar, önleri sıra allanıp pullanıyordu. Kadın, yetişkin iki kıızıyla birlikte yolun alt başından karşıladı konuklarını. Evlatlıklar kalaylı ibriklerden ılıtılmış el suyu döktüler gelenlere. Gerçekten de her şey Sitare'nin dediğı gibiydi. Bu kuşluk vaktinde mis zambakları kokuyor, mor susamlar, tepeden tırnağa salkım leylak ağacı, tene-keler dolusu renk renk güller. İlkyazın kokusu havada bulutlar gibi asılı duruyordu. Şerbetler içildi, sonra üst kata çıkıldı. Divanlara ince elişi beyaz tiftik atkılar konulmuştu. Bahar günlerinin ılık güneşi henüz ev içlerini ısıtamıyordu. Misafirler yol yorgunuydu, dinlensinlerdi. Şerife Hanım istemedi. Kızlar çıkıp uzandılar divana. Işık parlak bir sis gibi perdelerden süzülüyor, uzak-tan bir sakanın ötüşü duyuluyordu. Nezihe uzun zaman-dan beri duymadığı bir huzur duydu. Sitare'ye elini uzattı.

— Abla dedi, uyursam elimi bırakma olur mu?

Sitare şakaya aldı, gülümsedi.

Uyandığında gene kâbus gördüğünü sandı. Sakin olmalıyım dedi. Ama göğsündeki ağırlık gittikçe artıyor, soluk almasını engelliyordu. Gözlerini açtı. Adam yastığı yüzüne kapatmıştı, bastırıyordu. Var gücüyle tekmeledi, tırnaklarını adamın çıplak baldırına batırdı. Öteki hızla soymaya çalışıyordu. Başaramayacağını anlayınca doğruldu toparlandı. Yastık hâlâ elindeydi. Islıklı bir sesle fısıldadı.

— Kimseye bir şey söyleme, söylediğini işitirsem kızlığını ben aldım derim. Yakası bağı açık, geldiğı gibi gitti.

Nezihe neden sonra kendine geldi. Kapıyı açtı, koridora çıktı. Aşağıdan genç kadınların, kızların şen gülüşleri geliyordu. Nezihe'nin kafasında hep aynı şey, adamın sözleri tekrarlanıp duruyordu. "Hayır, asla bu-

nu yapamaz! Hemen her şeyi teyzeme anlatmalıyım. Gecikmeden her şeyi."

O gece bağ evinde misafir kaldılar. Yenildi içildi söylendi. Kadınlardan biri ud çalıyordu. Evin hanımı davudi sesiyle ilahiler, şarkılar söyledi. Sonra tahta kâşıklar çıktı ortaya. Genç gelinler birbirleriyle yarışarak cinselliklerini çiftetelliye döktüler. Birbirlerinin kulaklarına tılsımlı sözler fısıldıyorlardı. O gece taze gelinler, olgun kadınlar erkeklerini her zamankinden farklı bekle-diler. Sonunda herkes gitti. Evin hanımı büyük bir oda açtı konuklarına. Kırmızı, mor, sarı, atlas yorgan-lar, lavanta sabun kokulu çarşafarla kaplanmıştı. Nezi-he uzun süre oturdu yatağın üstünde. Şerife Hanım'la Sitare çabucak gecelik entarilerini giydiler, lambalar kısıldı, Şerife Hanım başucundaki bardaktan bir yudum su içti, hemen uyudular. Nezihe odanın içi kararınca so-yunmaya cesaret etti. Çabucak geceliğini giydi, yattı.

Ertesi gün eve döndüler. Yolda bir ara Sitare,

— Anne, dedi, bu adam için iyi değil diyorlar.

Nezihe'nin yüreği hop etti. Ya dediğini yaptıysa? Sitare'ye söylemiş olabilir mi? Yoksa Şerife Hanım'a mı söyledi?

Şerife Hanım öfkeyle baktı kızına.

— Hanım hanımlığını bilmezse, kuyruğunu sallar, sallamasalar ne bilecekler adamın iyiliğini kötülüğünü.

Nezihe o zaman anlamıştı, bu yükü daha fazla gö-türemeyeceğini. Dişi bir köpek gibi aşağılanacaktı de-mek. O an verdi kararını.

Teyze kızı Nezihe'nin dolap içinden alınan cenaze-si, intiharın, günah sayılıp ar edildiği bu evden çabucak mezarlığa taşındı. Sitare üzülmesin diye Nezihe hiç ya-şamamış sayıldı. Onun yerine de yaşadı Sitare bol bol.

Bağ evlerinde kına geceleri, kuzu çevirmeler, akın akın gelen görücülere burun kıvırmalar, has ipek entarilerin, kaşmir ceketlerin bir tek düğmesi için, Dişçi Oskar'a gitmek bahanesiyle çarşıları boydan boya geçmeler. Armutun sapı üzümün çöpü derken Hoca İsmail Efendi'nin iflası. Bağ evinin, tarlaların, koyunların, sonunda bedestendeki dükkânın satılışı. Ramazan'ın küçük bir memuriyetle İzmir'e atanması. Küçük memur maaşıyla Karataş'ta denize inen dik dar sokaklardan birinde eski bir İzmir evine sığınan Sitare'yle, Şerife Hanım ve in-meli İsmail Efendi...

Yoksulluk zor geldi hepsine. Ama en çok Sitare'ye. Gene de çok şey kaybetmedi kendini beğenmişliğinden, neşesinden. Bitişikteki Musevi ailenin kızlarıyla çabucak arkadaş oldu. Cumartesileri mangallarını bile yaktı onların. Ateşçiler geçerdi Yahudi mahallelerinden cumartesileri. Yasemin çardakları altında Rum kızları mandolin çalarken, Sitare onlarla birlikte şarkılar söyledi. Hep beraber Bahribaba Parkı'na gittiler. İngiliz Bahçesinde bahriyelilere gizli gülüşler gönderdiler. Ama Sabit Amcalarının Alaattin Meydanı'ndaki ak gömlekle sallanan gölgesi bir kez daha düştü üzerlerine. Ramazan bir yıllık aday memuriyetinden sonra başarısız sayıldı. Yeniden döndüler.

Dönüş hepsinden daha çok Sitare'ye acı geldi. Apar topar döndükleri o perşembenin haftasına Alaybey'den görücüler gelecekti. Manisalıydılar, gemilerle üzüm, incir gönderiyorlardı, ta Amerika'ya kadar. Belki o gemilerden biriyle Paris'e bile gidebilecekken... Belki de hiç dönmezlerdi, kimbilir? Bir haftacık daha dayanabilselerdi... Ama dönüldü.

Dayılarından birinin Arapoğlu makasındaki küçük evine yerleştiler. Gene de çok şanssız sayılmazlardı. Genç Cumhuriyet Delibaş Mehmed'in memleketinde buğday siloları yaptırıyordu. Ramazan, Toprak Mahsul-

leri Ofisi'nde iş buldu. Hâlâ Şerife Hanım'ın saç altınları birer ikişer satılıyor olsa da, onurları yeniden ayağa kalkmıştı. Ama görücüler kapılarını gittikçe daha seyrekleşiyorlardı. Sitare artık evde kalmış sayılırdı.

Babaanne ilk kez o küçük eve geldi, görücü oldu. Oğlu kumandandı, yakışıklıydı: Şimdiden ileride paşa olacak diyorlardı. Babaanne bir kez daha görmek istediklerini gerçeğin yerine koyuyordu. Üstelik oğlunun maaşı da bey gibi yaşamaya yeterdi. Sitare olmazlandı. Avrupa görmüş, incelikli gençler tanımıştı İzmir'de. Dans etmesini, çiçek vermesini bilen biri yatıyordu gönlünde. Bir memura, hele hele bir askere varmayı hiç düşünmezdi. Hayalinde aydınlık salonları, şık balkonlarıyla Kordon'a açılan konaklarda, ellerine küçük öpücükler konduran, piyano çalan o zarif, genç adamlar vardı. Hizmetçiler, uşaklar vardı. Bir maaşın otuzda birini bir güne denkleştirmek... Olacak şey değildi!

Sonunda kumandan geldi. Sitare alt kat penceresinden, önce avluda yürüyen mahmuzları şakırtılı çizmeleri gördü. Besbelli kaba biriydi. Yürüyüşü sert, acele. Odanın kapısını biraz aralayınca, ince uzun bir gövdenin üzerinde güzel bir baş, neşeyle parlayan iki güzel el göz gördü. Işıltılı, tasasız, sevinç dolu. Bu ziyareti önemsemediği belli oluyordu. Dudaklarının ucunda alaycı bir gülüşle pelerinini savurtarak yukarı çıkıyordu. Sitare, Mevlevi dergâhının mütevekkil ruhu ile medresenin hantal ciddiyeti arasında sıkışmışlığının, son yoksulluklarla aldığı darbelerden sonra doğanın parlaklığını, yaşamın geçirgen saydamlığını bir-iki adımda evlerine taşıyan bu halk çocuğundan hoşlandı. Aceleyle kahveyi yaptı, konuk odasına çıktı.

Çabucak evlendiler. Bürümcük gerdek çarşafı kurmadan Babaanne dün gece takılan bilezikleri istedi. Komşunundu da... Sitare kendi önünde yerin dibine girdi. Kimseler duymasındı. Emanet olan yalnız bilezikler değil, asıl önemlisi yüz görümlülüğü tektaşlar da. Çıkarırken bahtsızlığına ağladı. Kumandan gülüyordu. Babaanne odadan çıkınca dal gibi doğruldu yerinden. Küçük kırmızı atlas bir kese uzattı karısına. "Al," dedi yüz, "görümlüğün burada." Üzerinde ay yıldız parlayan küçük bir pandantifti. Sitare pandantifi açtı. Yalnız kendisinin fotoğrafını gördü. Hemen o gün, birlikte yüzbaşısının küçük kahverengi resmini çerçevenin öteki yüzüne koydular.

O akşam yemekte karısını Babaanne'nin yanında üst üste öptü, onu elinden tuttu, yanı başına oturttu. Bu Sitare'nin Babaanne'ye karşı ilk zaferiydi. Feride Hanım artık hep kendinden sonra olacaktı. Ama Feride Hanım'ın da bir zaferi vardı. İlk günden Sitare'nin gönlüne hiç gerçekleşmeyecek bir umut düşürmüştü. Paşa karısı olma umudu...

Yüzbaşı yıllar boyu, söz açıldığında onca takıyı genç bir subayın nasıl alacağını düşünememiş olmalarına şaşıtığını söyleyerek güldüğü gibi, Sitare'nin bu düşünce hep için için güldü.

— Nerden çıktı bu topaç? Gene dönüp duruyor ortalıkta, kız mısın, oğlan mı, belli değil. Çabuk buraya gel! Çıkar o pantolonu bacağından, kırmızı pike elbiseni giy. Saçlarını tara. Çabuk ol! Baban resmimizi çekecek.

Onikiçamlar üzerine kırmızı bir güneş asılıp kalmıştı. Müftünün kavaklığından saksığan sürüleri geçiyordu. Evin önündeki çeşmenin ayağında kırmızılı sarı-

lı yabanaraları, kara bataklık solucanları, sutereleri bir birine karışıyordu. Sitare, sabahtan beri mutfakta kuzinin başındaydı. Evliliklerinin on beşinci yılında kutlama sofraları güzel olmalıydı. Bu resim o sofraya oturulmadan az önce çekildi. Kasaba konağından bozma lojmanın önünde. Çatısı alaturka kiremitlerle örtülü, pencerelerde şiş karınlı demir parmaklıklar, tahta dolapların nakışlı kapakları, dış kapının üzerinde çatal çanı kozalakları, iki kara demir halka, kapının üzerinde kirpi saçak, künde kari kalemişi altıgen göbekli tavanlar, tabanı tuğla başoda, karnıyarık sofanın tabanına kadar inen pencereler, minik kubbeli gusülhane. Güz akşamlarını turuncu bir tülle hüzne dönüştüren lambaların pırt pırt kesilip duran şavkısıyla gölgeli lambalıkların oymalarına dadanan küçük kil pervaneler, sofada tavanın orta göbeğinde çatlamış bir nar. Duvarlarda yarısı balık, yarısı kız, sepetlerinden ıstakozlar, kalamarlar döken sirenlerle dolu çivit mavi esatir resimleri. Yüreğinde denizi taşıyıp getirmiş hangi ustanın işiydi kimbilir. Mutfakta ocağın üstünde kararmış ahşap frizin üzüm hevenkleriyle yapraklanıp bacaya varışı. En altta bodrum. Karanlık ve ıslak bodrumun ön yüzünde tek kanatlı penceresinden günün her saatinde bir bağ ışığını süzülüp indiği güz odası. Asılmış kavunlar, kara, etli Aladağ üzümleri, sakız kokulu lokumlar, kayatuzuna gömülmüş limon, limon kâğıtlarına sarılmış yeşil biberler. Dipte Kumçeken bağından kaynatılmış pekmezle dolu sivri dipli, şiş göbekli, dar ağızlı pekmez küpü.

Davullar, zurnalar susmuştu. Kumçeken kırmızı pullu gelin giysileri içinde düğünçülerin dağılmasını heyecanla korkuyla izliyor, şimşeklerin zehir yeşili parlak ışığı, gök gürültüleri, silah seslerine karışıyordu. Her şey birdenbire oldu. Düğün evinin kerpiç duvarları daha fazla dayana-

madı sel sularına, çöktü. Duvarlarda çakılı çeyizler, nakış nakış kilimler çamurlu sel suları üzerinde renk renk yüzüyordu. Kumçeken allı pullu gelin giysisiyle kova kova kumları düğün evinden boşaltarak geçirdi, gerdek gecesini. Sel çekildiğinde damadın ölüsünü balçıkta gömülü buldular.

İşte o talihsiz gelinin bağıın üzümlerinden pişirip kotarak ürettiği kıpkızıl pekmez. Kış gecelerinin kar helvalarına katılan, Sitare'nin biricik oğlu Mümtaz'a ozenle hazırlanan yoğurtlu pekmez. O siyah, beyaz renindeki küçük kızın zorla giydirilen kırmızı pike elbisesiyle, bacaklarını açmış, yüzünü asmış, hâlâ elinden bırakmadığı sapanını inadına objektife doğrultmuş kızın, gerçeğin üzerine çıkmakta kullandığı özet bir yer güz odası. "Hey biliyor musunuz, şu sapsarı gün ışığı var ya, şu koca pekmez küpüne bir ulaşsa var ya, ortadan çat diye çatırdar da çil altınlar saçılır orta yere." Ya da, "Bizim güz odasında saçları beline kadar inen yemyeşil pullu kocaman bir yılan var, güz odasının tabanında minik bir halka var, bir çekersem var ya, kocaman bir kapak açılır, kırk basamakla yerin kırk kat altına mersin. Sakın inme ha! Yiter gidersin karanlıkta!"

— Anne bak yine kıvırıyor. Gene atıyor. Okulda da böyle. Çocukları başına toplayıp böyle saçına sapan şeyler anlatıyor bu. Bir gün başöğretmenin önüne çıkacak. Yalancı, uydurukçu, uydurukçucuu.

Sitare içini çekiyor, çaresiz.

— Nerden çektin bilmem ki? Hemen nasıl da uyduruyorsun?..

O siyah-beyaz fotoğrafa her bakışta içi burkulurdu eskiden. En üst basamakta, babası ceketsiz. Yalnızca şapkası başında. Resim renksiz, ama Zeynep kokarttaki defne çelenginin parladığını görüyor, gömleğin haki

rengini biliyor, Biliyor, çünkü o gömleğin eskilerinden çok gecelikler giydi. Kiminde sarı civcivler, kiminde tıruncu ayaklı ördekler vardı, annesinin çizip işlediği. Resimde babasının yanında Sitare, sarı saçları gene bukleli Mutlu, gülüyor. Karı-kocanın önünde tek oğulları Mümtaz, ablaları Mine, saçları taranmış, bakışıyla duruşuyla küçük bir Sitare. Mümtaz'ın tombul bebek kanını öne fırlamış. Zeynep, alt basamakta, sapanı elinde bir ıyan bayrağı. Öfkeyle bakıyor. Zeiss fotoğraf makinesinin zıyyt sesini bekliyorlar. Objektif kapanıyor. Resim tamamlanıyor. Resimdekiler dondurulmuş bir zaman parçasına hapsolup kalıyorlar. Zeynep hemen fırlıyor yerinden, sapan elinde kavakların arasında yitip gidiyor. Sitare öfkeli. Yüzbaşı gülerek bakıyor kızının arkasından. Çam dallarıyla süslenmiş, çilek desenli pembe örtülü sofraya oturuyorlar. Mine parmak uçlarıyla tuttuğu peçetesini usulca açıyor, bekliyor. İlk servis başlıyor.

Mine hep böyle uslu. Hep böyle bekler o, sıranın kendisine gelmesini, insanların onu hatırlayıp ilgilenmelerini bekler. Bilir, nasılsa. ilgilenecektir biri onunla. Güzel, bakımlı, süslü, gerçek bir kız çocuğu o. Bu yıl Sitare ona beyaz merserize, küçük bir ceket aldı. Artık büyüyor, ceketsiz sokağa çıkması yakışık almaz. O ceket ilk tutsaklığı oldu Mine'nin. Ana kız artık kabul günlerine birlikte gidiyorlar. Sitare'nin kızı o, baş köşe ye çıkıp oturmuyor. Kapıya yakın bir iskemleye tertiplice yerleşiyor, altı parça emprime eteklerini düzeltiyor, usulca beyaz ipekler üzerine, parispuanı yapıyor. Çay servisi başlayınca hemen yerinden kalkıyor, ev sahibi hanıma yardım ediyor. Besleme kızlarla arasındaki uzaklığı koruyarak ev sahibi hanımın hemen ardından girip çıkıyor.

— Ne anlıyorsun bu hizmetçi kızlarla aşık atmaktan? Sende hizmetçi ruhu var.

– Sana ne, benim hoşuma gidiyor. Git koş, söyle
mınneme. Oynıcam işte.

Refiye Hanım konuklara yardımcı kızların çay ver-
memeleri gerektiğini biliyor. Bu önemli. Çay porselen
tınçanlarda veriliyor. Sitare, bu yüzden Çek porselenle-
rini Türbe Sokağı'ndan çıktıkları gibi koruyor. Uçuk
mavi organze çay tepsisi örtüsü, uçları ebruli leylaklarla
çilemeli çay peçetelerini artık kızı Mine kolalıyor. Ağır
komür ütüsü altında kaskatı peçeteler, sofadaki cam do-
lapta açmaya hazır, gergin duruyor. Sonra annesine ses-
leniyor yapmacık bir öfkeyle,

– Anne, gene gazoz kapaklarını doldurmuş dolaba.
Misafir havluları çamur içinde!

Beriki hemen fırlıyor kapıya ulaşmak için, çok geç.
Pencereden bahçeye atlıyor. Uçsuz bucaksız buğday
tarlalarına dalıyor. Nefesi tükenince boylu boyunca
buğdayların arasına yatıyor. Yeşil buğday sütünün ko-
kusunu içine çekip olabildiğince uzun süre güneşe bakı-
yor. Taa gözleri görmezleninceye kadar. Yüzüstü topra-
ğa dönüyor, ortaparmağını burnunun ucundaki köste-
bek yuvasına sokuyor. Dönüyor, başının üzerinden ge-
çen, mavi gökyüzündeki küçük küçük, beyaz bulutlara
bakıyor. Sonra bir başak kırıp sap suyunu emiyor. Buğ-
day saplarına dizilmiş küçük, yeşil bitleri parmağın-
la sıyrıyor. Uçuçböceklerini bir bir avucuna toplu-
yor, usulca yerinden doğrulup böcekleri tekerlemelerle
gökyüzüne salıyor.

Yaşamınız hiçbir zaman çocukluğunuz kadar doğa-
ya yakın değildir. Doğa, en çok bir çocuğu içine arzıyla
çeker. Bir çocuk kadar hiç kimse doğada mutlu olamaz.
İğitildikçe yabancılaşırız doğaya, eğitilmiş insan doğa-
nın antitezidir.

Doğa, çocuğu içine çekiyor, ona kendisinin bir par-
çası olduğunu bildiriyor. Çocuk ayaktaabılarını çıkarı-
yor, ellerini iki yana açarak parmakları arasından akıp

giden başakların püsküllerini tarayarak koşuyor, başaklar arasında yitip gidiyor.

Zeynep, hastopacını kümbetin bahçe duvarına gömdü. Selçuklu kümbetinin hemen yanındaki eski medrese, ilçenin halk kütüphanesi. Kütüphaneye girmek yasak. Güllere meraklı kütüphaneci, yani Nigar'ın babası, çocukları sokmuyor bahçeye. Onlar da topaçlarını kümbetle medrese arasındaki dar alanın sert tabanında döndürüyorlar. Bakkal Emin Çavuş satıyor topaçları. Topaçlar döndükçe farklılaşıyorlar. Kimi vınlamalı, kimi kıvırtkan, kimi sek sek, fırdöndü kimi. Her topaç taklacı olmaz. Bekçi Yusuf'un oğlu çentikliyor topacı, o zaman topaç durmaya yakın takla atar. Okulların açıldığı hafta çocukların arasında topaç piyasası oluşur. Ceviz kokulu Toros rüzgârlarıyla çatlamış elleri, on kalaylı ya da yirmi kalaysız gazoz kapağına, on misket, olmazsa bir taklacı verir alırlar hastopacı. Yani hem boyalı, hem vınlamalı, hem de taklacı olur hastopaçlar. O, işte öyle bir hastopaç gömdü bahçe duvarına. Topaç orada kalsın. Çünkü onlar gidiyorlar artık. Babasının ince uzun bacaklarına sarılıp soruyor.

— Van'da kedisimiz de olacak mı?

Binbaşı gülüyor.

— Neden olmasın?

— Ama hemen. Gider gitmez.

Mümtaz tombul ellerinde bir parça çörekle usulca aralarına giriyor, çöreği ucundan kırıp uzatıyor Zeynep'e.

— Kedini bana da verirsin değil mi?

Sitare adını duymadığı yerlere gideceği için kaderine ağlıyor. Radyoda mahur faslı akşam karanlığına karışıyor.

Dün yağan suluşepken gecenin soğuğuyla dona çekmiş. Yerler kaskatı. Kent ötelerde gri sularla birleşmiş sisler içinde, yitip gidiyor. Yırtık lastik pabuçları, küçülmüş giysileri, düşük pantolonlarıyla mezarlık çocukları, ellerinde toprak testiler, plastik su bidonları, mezardan mezara, cenazeden cenazeye koşturuyorlar. Taze mezara birkaç avuç su ve ıslak küçük avuçlara konulan birkaç kuruş para. Gene de çocuk sevinçleri kaybolmuyor. Çocuklukları mezar taşlarına sürtilüp törpülendikçe yaşama sevinçleri bileniyor.

Tabut, serviler arasında kasvetle ilerleyen insanların siyah gölgeleri üzerinde kayarak geliyor. Mezar açık, içine alacağı kadını bekliyor. Kızıl siyah taze toprak buharlar salarak kabaran iştahla bekliyor. Şişman, kısa boylu imam, sarıgına dolaştığı beyaz bezi kısa küt parmaklarıyla yokluyor, sonra elleri önünde kilitli, etli kırmızı dudaklarından dökülen mırıltılı dualarla mezarın başında duruyor. Erkekler kendilerine ait görevi bir an önce tam gerektiği gibi yapıp bitirme telaşındalar. Kadınlar daha geride birbirlerine kara tavuklar gibi sokulmuş bekleşiyorlar. Mine kadınların arasında hâlâ geceyi yaşıyor.

- Gittikçe kötüleşiyor.
- Kuran okuyacak birisi olmalı.
- Sabah olmak üzere, ortalık ağarıyor.

Hastanın hırıltıları yükselip alçalarak geniş pencereden sokağa taşıyor. Yatağın başında toplanan kadınlar, korkuyla, acıyla bakışıyorlar. Mine mumu getirip yaktığını anımsıyor. Sonra büyük bir makas konuyor hastanın yorgani üzerine. İnce uzun, sarışın, genç bir kadın usulca yatağın önünde diz çöküyor, lacivert gözlerini çevreleyen uzun kara kirpikleri beyaz namaz örtüsünün

oyalarına karışıyor. Saygıyla kitabı açıyor, alçak, kalın bir sesle ayetler okuyor. Hıçkırıklar... Yoldan ekmek arabası geçiyor, dükkânların kepenkleri açılıyor. Çöp kamyonu gürültüyle çöp bidonlarını kaldırıp indiriyor, bir polis arabası sessizce geçerken mavi kırmızı ışıkları odanın duvarlarında dolanıyor. Birisi lambayı kapatıyor, mumun alevi gittikçe küçülüyor ve son nefes. Hasta ölüyor. Üç kadın beklenen şeyin olup bittiğini görmenin utanç verici rahatlığını duyuyorlar. Mine hâlâ yatağın ucunda diz üstü oturan genç kadına dönüyor.

— Babamı uyandırırım, diyor.

Mümtaz'ın karısı, kitabı örtüyle birlikte ölüünün ayakucuna bırakıyor; sarı, uzun saçlarını çabucak toplayıp çıkıyor.

Baba, Sitare'nin yüzbaşı, sessizce içeri giriyor. Yaşlı elleriyle Sitare'sinin yüzünü son kez okşuyor. Geldiği gibi sessizce çıkıyor. Şimdi bu odada bir cenaze var artık. Ayak parmakları bağlanıyor. Ona ait süreç bitti. Bundan sonraki zaman ona ait değil, onunla ilişki kıranların yaşam süreçlerine eklenmektedir.

Her ölümle bir insanda odaklaşan ilişkiler yumağı çözülür. Ve kişi öldükten sonra da ardından kalanlarla bir süre yaşamaya devam eder. Günün birinde, bir yerde, hiç umulmadık birisi son kez, sonuncu kez ondan söz eder; bu, ölenin eklenildiği son yaşam parçasıdır. Ölmek son kez bir yerde anılmakla tamamlanır. Ölümü-müzle başkalarının yaşamlarına eklenenen ömrümüzün son izdüşümü böylece tamamlanır.

Şimdi odada günlükler yanmaktadır. Az önce doğan güneş yaşamın aydınlığını odalara, yaşamın sevincini geride kalanlara yansıtmakta.

Ev gittikçe kalabalıklaşıyor, sessizlik hâlâ bozulmadı. Telefonun sesi fısıltılı konuşmaları sona erdiriyor.

– Evet, buyrun, Sitare Hanım'ın evi.

– Evet anlıyorum. Biz zaten bekliyorduk.

Kaç uçağı dediniz?

Mini telefonu kapatıyor, açıklıyor:

– Zeynep geliyor. İyi ki beklettik, diyor.

"Ve geldim. Kökleri kesilmiş gibi kimsesizlik içinde, o tombalak imamın davudî sesi kara ser-vilerde, Boğaz'ın gri sularında, sisler içinde yitip giden kentte yankılanıyordu sanki. Başımı kaldırdım. Uzaklarda mezarlardan birinin başında bu soğuk sabahta pembe çiçekleriyle bir japonel-ması gördüm. Kış cenazeleri için biri dikmiş ol-malıydı, mezarları büsbütün çıplak kalmasın di-ye. Göğe buhar salan taze mezar toprağına baki-yorum. Kara küçük bir böcek toprağın kabaran karnında kayboluyordu. Orada, hemen oracıkta bir türkî söylemek geldi içimden. Hem de o güne değin hiç söylemediğim bir türkî. Hüznü, ama yaşamın diriliğini taşıyan bir türkî. Eski bir tür-kî. Yoksa ben mi uyduruyordum? Aslında gerçek ölüm acısını insan bir kez, yalnızca bir kez tadar. Yaşamla ölümü bir bütün olarak kavratın şey, o ilk acıdır. İlk ve son kez yaşamınızın ortasını de-ler geçer. İlk ölüm acısı yaşamınızda bir delik açar. Sonraki ölümler o kara delikten geçer gider, yaşamın sonsuzluğunda kaybolur. İlk ölüm acısı canınızdan ürettiğiniz canın acısıysa eğer, dağ-landınız demektir. Korkmayın artık, ölümler si-ze bir şey yapamazlar. Ölümlere yalıtkanlaşmışsı-nızdır, bu da yaşama sarılmanızda size güç verir. Bu yaşamın sizi teslim almasıdır. Çünkü denizin güzelliğı dalgasından, yaşamınki ölümdendir. Ve

bir gün içinizde o ilk mezarda sizin için bir yer açıldığını g ri s n z, vakit gelmiştir, kararlı bir yolcunun tela sızlığı ile  l me hazırlanırsınız. Ya amda bütün ayrıntıları ve ya ıyor olmanın sorumluluğunu kavrayarak ya amı ların tela sızlığıdır bu. Belki de bunun için yaşamlarını özel bir göreve d n  t rebilenler ölümü yenenlerdir. Mezarlık çocukları, o soğuk, karanlık kış gününde annemin mezarını sularken ben yıllar öncesine, ya amımı özel bir göreve dönüştüren g n  le buluşmaya gitmi tim bile."

VII

"Beşiktaş'a yağmur yağıyordu. Uzayan sonbaharın usandıran, alışılmadık sıcak yaz günleri, birden gri gökyüzüne, sise yağmura dönüştü. Sonra ısı hızla düştü. İnsanlar pardösü giymeye fırsat bulamadan paltolara, kabanlara büründüler. Ayakkabılarım su alıyordu. Eski beyaz trençkotumu siyaha boyatmıştım. İçinde el örgüsü kırmızı kazağım, kocaman tokalarla zapt etmeye çalıştığım saçlarımla vapurdan koşar adım iskeleye çıktım. Yağmur daha da arttı, uzun saçlarımdan süzülen damlalar sırtımı tamamen ıslatmıştı. Rüzgâr, kırılan dal parçalarını, çürümüş yaprakları ayaklarıma dolandırıyor, yüzüme fırlatıyordu. Üşüyordum. Sabahtan beri açtım. Karşıya geçtiğim için yol gideri artmıştı. Gidiş dönüş vapur bileti, bir öğle yemeği ediyordu. Yani bir tavuklu ekmek. Avucumun içinde kırış kırış ettiğim kâğıdı cebimden çıkarıp baktım. Doğru yönde gidiyordum. İlkokulu geçtim. Pazar yerinde tezgâhlar su içindeydi. Mevsimi geçmiş üzümler, çürük çarık sebzeler yere, çamurlara atılmıştı. Pazarcılar acele ile tezgâhlarını topluyorlardı. Gene de çamurlar içinde bir şeyler toplayan yoksul iki kadın gördüm. Önümden giden çocuk, ıslanmış gazete kâğıdı içindeki taze ekmeğin ucunu koparıp koparıp ağzına atıyordu. Yol sorduğum adamın gösterdiği sokağa saptım. Dar sokak dikleştikçe yokuş başına doğru basamaklarla yükseliyordu. Telaş ve bilinmezlik,

içimdeki gerginliği yoğunlaştırıyordu. Tüpgaz bayiiini gördüm. Tam karşısındaki apartmanın cam kapısı üzerinde yaldızla yazılmış adı okudum. 'Meseret Apartman!' Kâğıdı buruşturup atarken nedendir bilmem bir gülmedir tuttu. Apartmanın adını okudukça gülüyordum. Kapı açıktı. İttim, içeri girdim. Kapıcı bölmesinde koca koca harflerle 'Kimliklerinizi Gösteriniz' yazıyordu. Kapıcı yoktu. Bodrum katına inen merdivene yöneldim, zile bastım, zil çalmıyordu. İşaretparmağını büküp ahşap sandığım kapıya vurdum. Hışımla tınladı, kapı demirdendi, şaşırdım. Az sonra açıldı, içeriinin tüpgaz ve iyot kokusu dışarı vurdu. Gözlerim karanlığa alıştıkça çevreyi seçer oldum. Ufak tefek genç bir adam merakla yüzüme bakıyordu. O zaman akıl ettim, çantamdaki küçük zarfı uzattım. Aldı, beklememi söyledi, gitti.

Upuzun, karanlık koridorun ucundaydım. Yerlerde kınnapla bağlanmış paketler vardı. Kitaplar, dergiler, ne olduğunu anlayamadığım kaba kâğıtlara sarılmış bir sürü paket. Bir ara dönüp gitmeyi düşündüm. İçimi huzursuzluk ve sıkıntı basıyor, adam bir türlü gelmiyordu. Sırtımı duvara dayadım, dayamamla birlikte birçok ilaç kutusu başımdan aşağı döküldü. Onları toplamak için eğilirken, o zamana kadar nasıl olup da görmediğime şaşıtığım ayaklı lambaya çarptım. Lamba devrilerek kapıya çarptı. Demir kapının sesi top gibi patladı, apartman boşluğunda, büyüyerek yankılandı. Artık hemen gitmeliydim. Kapıya uzandım, o sırada ışık yandı. Az önceki genç adamın güleç yüzü belirdi. İnsanı rahatlatan bir hali vardı.

— Kusura bakmayın, hastamız var da, dedi.

Beni küçük, soğuk bir odaya aldılar. İki somya üzerine koyu renkli, kalın battaniyeler serilmişti. Yerde Antep işi bir kilim vardı. Odanın tek penceresinde vaktiyle iyi cinsten olduğu anlaşılan rengi atmış, yırtık per-

deliler aslıydı. Pencerenin önünde, o yoksul dekorla çelişen küçük, şık, maun bir yazı masası duruyordu, toz içindeydi; üzerinde elektronik tansiyon aleti, eski tip bir stetoskop duruyordu.

— İçeride pansuman var da, dedi adam, üzerinizi çıkartın, arkadaşlar mutfakta kuruturlar.

— Teşekkür ederim, ben iyiyim.

Orada ne kadar kaldım bilemiyorum. Beni o sıcak odaya almadılar. Sonunda buraya ne için gönderildiğim anlaşıldı. Küçük, mavi bir valizi karşıya geçirmem gerekiyordu. Kadıköy iskelesinde gelip alacaklardı benden. Aldım. Buradan bir an önce kurtulmak istiyordum. O yağmurlu, soğuk güz akşamında Beşiktaş iskelesine yürüdüm.

"Ah sevgili Zeynep! Benim saf, coşkulu, hayır demesini bilmeyen okul arkadaşım. O soğuk güz ikindisinde seni nasıl beklediğimi bilemezsin. Sen hudut alayındaki o ilk ayrılıktan sonra beni hiç tanımadın. Oysa birçok kereler karşılaştık. Ben seni hep gördüm, tanıdım. O kızaklı kışlardan sonra kaç kez seninle karşılaştık bilsen. Seni her defasında çıkık yüz kemiklerini örten kızıl kahve saçların, güleç yüzün, utangaç, ama kararlı gülüşünle hemen tanıdım. Biz neredeyse bitişik okullarda başladık üniversiteye. Siz Anadolu'dan gelenler, küçük yavru kediler gibi birbirinize sokularak oturdunuz anfilerde. Biz kolejliler Ankaralı olmanın tadını çıkartırdık, sizlere tepeden bakarak.

"Alayın bahçesinde, parmakları arasında sarı yirmi beşlikler kaybedip, sonra onları ustaca yakasından çıkaran, daha nice küçük sihirbazlıklarla bizleri şaşırtan Cermal Binbaşı, yani babam, kurmay subay olarak İtalya'ya gönderildiğinde, uçümüzü; annemi, beni, küçük

kardeşimi Ankara'da bıraktı. Düşünsene, Van neresi - Napoli neresi? Annem Neriman Hanım, bir yılı feda etmek pahasına beni Maarif Koleji'ne aldırmayı başardı. Süphan Dağı eteklerindeki o okulu artık anımsamak bile istemiyordum. İskele Caddesi'ndeki okulumuz saklanması gereken kirli bir geçmişti artık. Lacivert ceketlerimiz, kırmızı ekose eteklerimiz, modern dersliklerimiz; asıl önemlisi, Amerikalı öğretmenlerimizle neredeyse bir başka dünyaya ışınlanmıştım. Bizler seçkin ailelerin iyi yetiştirilmesi gereken kızlarıydık. Yarışa hazırlanan biz küçük taylara İngilizce öğretiliyor, tenis dersleri veriliyordu. Annem, babamın ikinci ödeneğini hırsıyla biriktiriyordu. Hatta onunla birkaç kez Ulus'ta bir sarrafa gittiğimizi, annemin beni bileziklerle dolu vitrinin önünde bırakarak içeri girdiğini, sarrafla tezgâhın önünde bir süre konuştuktan sonra küçük çantasından utanarak çıkardığı bir tomar parayı adama verip kaçarçasına dolmuş durağına yöneldiğimizi, annemin dolmuşta birkaç kez çantasını açıp adamın verdiği senedi kontrol ettiğini anımsıyorum. Tefeci sarrafın ortaklığından duyulan gizli utanç, annemin hırsını gene de engelleyemiyordu. Kısa zamanda küçük bir arabamız oldu. Beni ve kardeşimi her sabah bu mavi-beyaz Opelimizle okula bırakırdı. Ertesi yıl annemiz okul-aile birliği başkanı seçilince bizim de okuldaki itibarımız artmıştı.

"Babam yıllarca uzak kaldı bizden, ünlü başkentlerde görevliydi. Onun görevi bize iyi olanaklar sağlıyordu. Esat'taki küçük kira evinden Kavaklıdere'deki evimize taşındığımız o rüya yazı hiç unutmadım. Ağaçlar meyve doluydu. Dikmen bağlarına gittiğimizde pembe üzümler, sarı kirazlar, çilli kayısılarla doldururduk sepetlerimizi. Hâlâ hiçbir şey beni, bir reşel kavanozunda çilli burnunu cama yapıştırmış küçük bir kayısı kadar hızla çekip götüremez çocukluğuma. Artık çevremizde

yeni insanlar vardı. Bir-iki yabancı dost da edinmişti annem. Bunlardan bazıları sevimli insanlardı. Ama ben o Hint asıllı İngiliz'i hiç sevmedim. Elçiliklerin birinde küçük bir memurdu sanırım. Annem onu bir kokteylde tanıdığını söylemişti, onunla ahbaplık etmek hoşuma gidiyor, İngilizcemi ilerletiyorum, diyordu..."

Gönül, annesiyle Hintli'nin başka neleri ilerlettiklerini anladığında okulların açılmasına iki hafta vardı. Bir cuma akşamıydı, konserden dönüyorlardı. Hindistanlı her zamanki gibi kibardı, şakacıydı. Arabayı annesi kullanıyordu. Gecenin geç vaktinde تنها caddelerden ağır ağır geçiyorlardı. Kardeşiyle arka koltuktaydılar. Küçük çoktan uyumuştular. Bir yol ayrımında durdular, trafik lambasının kırmızı ışığında Hintli'nin siyah uzun parmaklarını annesinin fren pedalına uzanmış ince uzun bacağı üzerinde gördü. Gönül usulca doğruldu, tekrar baktı, yanılmıyordu. Siyah, uzun parmaklı elin, annesinin tüvit eteğini sıyırdığını, ipek çorabının üzerinden daha yukarıya kayışını izledi. Annesi Neriman Hanım yüzünde hınzır bir gülüşle ön camın köşesinden trafik lambasına bakıyordu. O lambanın altında birkaç dakika değil saatlerce kaldılar sanki. Gönül'ün çocuk yüreği ihanetin bu ilk çarpmasıyla o gece orada erginleşti.

"O gece bizim yaşamımızda bir dönüm noktasıymış, nerden bilebilirdim. Yaşamımızdan bir şeylerin geri dönercesine kopup gittiğini sezinliyor, içimden korkudan olduğunu bilmediğim bir öfke kabarıyordu. Bizden çok uzaklardaki zavallı babacığma acıyor, annemden de o adamdan da nefret ediyordum."

"Ertesi sabah kahvaltı masasında anneme artık yatılı olmak istediğimi söyledim. Kızarmış gözlerime, solgun yüzüme kuşkuyla baktı. Ama kuşkulandı sanı-

rım, sevinçle kabul etti. Hatta ağırlaşan derslerim nedeniyle, verdiğim bu karardan dolayı beni kutladı: Böylece liseye yatılı olarak başladım.

"Ah sevgili Zeynep! Seninle uzun bir aradan sonra ilk kez benim yataktanemde karşılaştık. Siz bir Anadolu kentinden Ankara'daki kardeş okulunuza gelmiş konuk öğrencilerdiniz. Biz kardeş okul öğrencileri sizlere Anıtkabir gezisinde, operada, tiyatroda eşlik edecektik. Tabii dilersek. Ben dilemeyenlerdendim. Sümüklü taşra kızlarına ayıracak vaktim yoktu. Gitar çalıyor, Nat King Cole dinliyor, İngilizce şarkılar söylüyordum. Bu nedenle seni konuk öğrenciler arasında görünce görmezden geldim."

"Keşke ben seni görüp tanıyabilseydim Gönül. Ben, musluklardan sıcak suyun akışını ilk kez orada, okulunuzda gördüm. İlk kez orada yeşil sabun dışında güzel kokulu sabunlar gördüm. İlk kez orada öğrencilerin öğretmenlerle başlarını eğmeden karşılıklı konuşabildiklerini gördüm. Karapınar'ı geçtikten sonra başlayan çölün, tinsel çölün de başlangıcı olduğunu, benliklerimizi geliştirmeyen asıl çölün bu tutucu kentlerin kapılarında başladığını bilemezdim. O Anadolu kentinden ilk anımsadığım çivit mavisi bir ahşap kapı. Üzerinde piring bir kadın eli, elin içinde tokmak. Tak tak... Açılan kapı, avlu: ortada havuz, bir pinpon topu mavili pembeli inip çıkıyor fıskiyeinin üzerinde. Avlunun üstü asma, asmada üzümler, yarısı koruk yarısı ermiş. Avluya bakan cumbanın penceresinde AGA radyo. Zehra Bilir türkülerine babaanne eşlik ediyor. Sigaradan çatlamış bir ses. Sigara paketinin üzerinde ulus anıtındaki eli tüfekli askerin tütün renkli resimleri. Yakut yüzüklü parmağında ucu küllü bir sigaram. *'Havada bulut yok, bu ne dumandır.'* Akşamları asma yaprakları gölgesi,

malta taşlarına düşer, pembe hortumdan akan su ortalığı serinletir. Hava karardıkça radyonun yeşil lambası ılsımla parlar. Hasırlar üzerinde kilimler, yastıklar. Az ötede maltızın üzerinde ağzı külle sıvanıp kapatılmış toprak tencerede pişen taze patatesin mistik kokusu. Önce o mistik koku yırtıldı, sizin laboratuvarınızda gördüğüm oval sabunların yapay kokularıyla. Gene de şaşkındık, mutluyduk hepimiz."

"Biliyor musun Zeynep, birkaç yıl sonra seninle bir kez daha karşılaştık, bizim büyük anfide toplanmıştık. Muammer Aksoy, diğer ünlü hocalarımız oradaydılar. Petrol yasası gündemdeydi. Onu tartışıyorduk. Siz küçük bir gruptunuz. Seni hemen tanıdım, güzel saçlarını dümdüz arkanda toplamıştın, öğrencilerin çoğu yoksuldu. Ama sizin fukaralığınız hemen belli oluyordu."

"Şimdi hatırlıyorum mavi siyah kırçillı ilk mantom, Ankara Sanat Tiyatrosu'nda 'Cesaret Ana' oynuyordu, üşüyordum, mantom hiç ısıtmıyordu."

"Petrol yasası gündemdeydi."

"Ben her yerde not tutardım. Açık oturumlarda, panellerde. Öyle çok şeyi öğrenmek, öyle çok şeyi değiştirmek istiyorduk ki..."

"Dikkatle sonuna kadar izlediniz paneli. Sonra sessizce çıkıp gittiniz. Ben o zaman da çok meşguldüm. Hayhuy içinde geçip giden kolej yıllarımın eksikliğini kapatmam gerektiğini bir Anadolu çocuğu, Halil göstermişti. Onun yanında eksiklerim çoğalıyordu. Onunla bütünleniyordum. Onunla gözüm bambaşka bir dünyaya açıldı. O maliye bölümündeydi. Erzincanlıydı, babası, dedesi de maliyeci; bakanlar çıkarmış bir aileden geliyordu. Ankara'da doğup büyümesine karşın 'Erzincanlıyım,' derdi. Ondan ben bilgiye aç olmayı, ondan ben paylaşmayı, ondan namuslu düşünmeyi, en-

gin gönüllülüğü, tinsel zenginliği, ondan özveriyi öğrendim. Ben sevdayı ondan öğrendim. Gittikçe bütün bildiklerim, yaşadıklarım yerli yerine oturuyordu. Gittikçe yaşama karşı daha sorgulayıcı, daha kavgacı oldum. O, kavgasını yaşamıyla birleştirmişti sanki, gündelik bir iş gibi sergilerdi tepkisini, tavrını. Bundandı, liderliği benimsemişti. Ona duyduğum sevdanın hayranlıktan olduğunu söylerdi, buna inanırdım. Taylan'dan sonra ilk vurulanlardan biri de oydu. Onu yitirince öğrendim: Yaşamımın biricik büyük aşkını hayranlık sanıp ıskaladığımı. İşte o zaman bundan dolayı kimseye ayıracak vaktim yoktu. Dünyayı değiştirmek için yola çıkmıştım, bu nedenle seni o gün de görmezden geldim.

"Sen o yağmurlu soğuk akşamda Beşiktaş'taki eve geldiğinde, daha sokağın başına gelir gelmez tanıdım seni. Yollarımız bir kez daha kesişti. Ama bu kez de içimden taştan bütün özleme, sevgiye rağmen karşına çıkamazdım. Kaçaktım. Sıkıyönetim komutanlığının vur emri vardı. Gelenin sen olduğunu görünce şaşırıp kaldım. Bu yüzden koridorda o kadar bekledin. Sonunda seni öteki odaya almaya, hiç karşılaşmamaya karar verdim. Belki sen de metro istasyonlarında, bütün otogarlarda, kahvelerde asılı olan, o on altı fotoğraflık ilanda aranan anarşistlerin resimlerinden baştan üçüncüsüne bakıp birine benzetiyorum diye düşünmüşsündür.

"Yaralı olarak sığındığım bu örgüt evine kısıtılıp kalmıştım. Üstelik silah ve bildiri dolu bir bavulla. Sen sevgili arkadaşım, o mavi valizi karşıya geçirerek kimi nasıl bir beladan kurtardığını hiç bilmeyeceksin..."

"Doğru hiç bilmeyecektim, yıllar sonra bir sanığın savunmasından öğrendim o valizde kaç silah olduğunu. Menderes Ovası'nda küçük bir ilçede görevliydim. Ama yıllar sonra ölüm yıldönümünde bir gazete ilanında resmini görür görmez tanıdım, sendin Gönül.. İlanını gör-

neydin hoşuna gitmezdi sanırım. Altında Cemal Binbaşı'nın ve annen Neriman Hanım'ın isimleri vardı. Farklı soyadlarıyla."

Alayın küçük kızları hâlâ karargâh binaları arasında kalan o küçük oyun alanındalar. Ayşen hâlâ tahterevallide ayaküstü dikiliyor, konuşma giderek tartışmaya dönüşmekte.

— Başvekil o, saçlarını arkaya tarıyor.

— Çok güzel konuşuyor. Annem gerçek bir beyelendi diyor.

— Elbette, hukuk okumuş akıllım.

— Ama annem diyor ki, aslında çok utangaçmış.

— Pöh! Senin annen nerden biliyormuş? Uyduruyorsun.

Konuşma birden kesildi; rüzgâr, ateşte yanan unun o baştan çıkartıcı kokusunu getiriyordu. Koku tel örgülerin çevirdiği alana bitişik yıkık evlerin birinden, Bergüzar'ın evinden geliyordu. Kızlar az sonra Bergüzar'ın sıcak lavaş ekmeğiyle geleceğini bildiklerinden, tel örgülere koşup beklemeye durdular. Çok beklemediler. Bergüzar koşarak geldi. Sıcak ekmekleri kolunun altına sıkıştırmıştı. Tel örgülerden atlayıp geçecekken, başında kofisi, elleri hamurlu annesi kapıya çıktı. Kürtçe bağırıp çağırırdı. Bergüzar, bir yandan ona Kürtçe yanıtlar veriyor, bir yandan teli aşmaya çalışıyordu. Kısa saçlarını erkek gibi özenle arkaya taramıştı. Sırtında kolları kıvrılmış bir erkek gömleği, altında kendine bol gelen eski bir asker pantolonu vardı. Kızlar korkuyla sordular.

— Annen ne diyor?

— İçine otlu peynir de koyacakmış, beklemeden alıp geldim diye kızıyor.

Kızlar sevinçle ellerini çırpıyorlar, ekmekleri çabucak paylaşıyorlar. Gönül o kokuyu, sıcak ekmeğin kokusunu, bir kez daha duydu. Yıllar sonra kadınlar koğuşunda, kızlar sobanın üzerinde ekmek pişirirken. Zeynep'se Kroyzberg'de Leyla'nın Ürdünlü arkadaşının yufkaları arasındaki mercimekli pilavı uzattığında. Ekmekler çabucak bitti. Sonra hep birlikte Bergüzar'ın önerisine uydular 'ayva yolmaya' bağlara koştular. Bergüzar hemen en yakın ağaca tırmandı. Kızlar eteklerini açtılar, yarı olmuş ayvalar ağaçtan hışırtıyla düşmeye başladı. Haykırışları ortalığı çınlatıyordu. Bu nedenle köpeğin hırıltısını duymadılar: İlk gören Birkan oldu. Kendisini hemen tel örgülerin ardına attı. Kocaman kara kafası, kırmızı ince dili, sivri beyaz dişleriyle köpek zincirini yerlerde sürükleyerek Güzin'e ulaştı. Güzin bir anda köpeğin kanlı, kudurgan gözlerini gördü. Boğazındaki çığlık gözlerinde korkuya dönüştü.

Yıllar sonra Güzin o tek kişilik oyunda nasıl oldu bilinmez daha provada köpeğin gözlerini anımsadı. Oyununu bu bakış üzerine kurdu. Kudurgan köpeğin bu bakışını hiç eksiltmedi gözlelerinden. Sonra giderek kendi bakışları oldu. Taa özel bir klinikte sağaltılıp çıkana kadar. Sonra kimse nereye baktığını anlamadı.

Sonunda başvekil geldi. Kızların hiçbiri göremediler. Karşılama törenine subaylar eşleri olmaksızın katılmışlardı. Bu zekice düşünülmüş ince bir tepkiydi. O gün garnizonda büzgülü kara şalvarlarıyla, poturları, körüklü çizmeleriyle ağalar vardı. Başvekil iriyarı bir adamın koluna girmişti, adam sık sık sakalını sıvazlıyor, akik gümüş yüzüklü işaretparmağını kaldırıp indiriyordu. Kürtçe, Arapça, Türkçe kırması bir dille konuşmaktan, söylediklerini pek az kişi anlıyordu. Sonra bü-

ütün bu adamlar, valinin otomobiline bindiler. Artakalanlar kendi jipleriyle peşlerine koyuldular. Konvoy vilayete yöneldi. Başvekil akik yüzüklü adamı kendi arabasına almıştı.

Zeynep o akşam babası eve gelince sordu:

— Yüzüklü adam kim?

— Şihim, diyor.

Yarbayın sesi öfkeli, yanıtı kesindi. Zeynep babasının sesindeki anlamı tanıdı. Artık soru sormadı. Birkaç ay sonra babasının manevra sandığı¹ evden çıktığında, Zeynep ne babasını aylarca göremeyeceğini ne de cemselere bindirilenler arasındaki o sakallı kişilerin yıllar sonra Meclis'te oturacağını biliyordu. Gülay'ın nişanlısı Halil'in cezası onaylanırken onay veren ellerden biri de bu adamındı.

Başvekilin geldiği o günlerden yalnızca bir fotoğraf kaldı kızların elinde. 23 Nisan tören giysileri ile çekilmiş o, el kadar resim... O renksiz resmin çekildiği gün yüzlerindeki muzip gülüşlerle çocukluklarından henüz koparılmamış bu kızların, belki de çocukluklarına veda fotoğrafının çekildiği gündü.

Çocukluğa veda aslında bir süreçtir. Yaşam gibi, ölüm gibi. Yaşamak, ölüm ve doğumdan oluşan bir dizge mi, diye düşündüğü olmuştur Zeynep'in. Bu bazen sönen, bazen yoğunlaşan bir andır. Anlar yığılır yığılır da birden kendimizi bir başka zamanda buluveririz.

"Kırk beş kişilik sınıfın kış rüzgârında zangırdayan camları buğulanmıştı. İlk gençlikle çocukluk arasındaki bu çok kısa süren dönemin çocukları, sıralarda kümenmişler, çeşitli çalgıların resimleriyle dolu İtalyanca

¹ Bir dönem orduda, subayların manevraya çıkarken yanlarına aldıkları mesleki donanım kutusu.

bir derginin sayfalarına bakıyorlardı. Elden ele gezdirdikleri yırtık sayfalarda, özlemleri düşleri titreşip duruyordu. Dergi İlhan'ındı, dayısı gönderiyordu İstanbul'dan. Bir başka gezegenden karlarla kaplı göl kıyısına düşmüş hayallerle dolu uçan daireydi. Posta bazen kırk günde ulaşırdı ellerine. Ama olsun, kokusu bir başka, parlak renkleriyle çocuklara kurdurduğu uçucu düşler bir başkaydı. Parlak kırmızı akordeonlar vardı, beyaz piyanolar, gitarlar; kızlar piyanolara bakıyorlardı, oğlanlar akordeonlara. Zeynep'in gözü en altta kendi halinde bir kemana takıldı. O anda karar verdi, müzikçi Ziya Öğretmen mandolin kursunu bitirenlere istediği çalgıyı getirebileceğini söylüyordu. Hatta yıl sonu müsamesesinde özel bir dinleti bile yapılabilir, diyordu.

O hafta, önce müzik öğretmeni Ziya'yla konuştu. İçi burkuldu, hevesi kırıldı, çünkü öğretmen kemanın çok emek istediğini, mandoline ağırlık verirse daha uygun olacağını söylüyordu. Zeynep directti, utana sıkıla öyle bir kemanın –yırtık dergi sayfalarından birini gösteriyordu– kaça alınabileceğini sordu. Fiyatı öğrenmekten korkarak çocukça bir saflıkla müzik öğretmenin yanıtını bekliyordu.

"Babam avucunu açtı, öteki eli pantolonunun cebindeydi. Neden bu ânı hiç unutmuyorum? Şimdi başımı çevirsem orada onu öylece ayakta göreceğim. Avucuna baktım. Mürekkep moru iki tane kâğıt iki buçuk lira, üç tane gümüş elli kuruş, birkaç tane sarı yirmi beşlik vardı.

– Bakalım sana keman alabilecek miyiz, diyordu.

Bizim evimizde kazanan yalnızca babam olmasına karşın para herkesindi. İki kâğıt parayı aldım, öteki gümüş parayı da almam gerekiyordu. Babama baktım, o da benimle birlikte başkasının avucuna bakar gibi avucundakilere bakıyordu. Kalan bütün paramız babamın

avucundaydı. Aldıklarımı usulca babamın o kocaman, cömertçe açılmış avucuna koydum. Maun renkli o güzel keman, sonsuza kadar elimden kayıp gidiyordu. Hiçbir zaman 'Gelin Ayşe'yi, 'Bahar Şarkısı'nı çalamayacaktım. Babam yumuşak parmaklarıyla gözlerimi sil-di.

Çocuklarla büyükler arasında paylaşılan öyle anlar vardır ki o ânın özgünlüğünü yalnızca çocuklar yaşamları boyunca aynı tazelikte taşırlar. İşte ben hep o an, çocukluğa veda sürecinde bir köşeyi daha döndüğümü düşünürüm. Babamla parasızlığımızı paylaşmak, bana yaşamın yalın bir gerçeğini öğretmişti. Önce karnımızın doyması gerekiyordu. Paranın önce ısınmak, barınmak için kullanılmasına ilişkin bu yalın gerçeğin, o güzel kemanın uçucu hayalini nasıl acımasızca parçaladığını yaşamaktı bu.

Böyle böyle işte birikti anlar ve bizler, alayın kızları çocukluğa veda dönemini yaşadığımızı hiç bilmeden çocukluktan ergenliğe ve yaşama, yaşamın asıl dönemi ilk gençliğe, hayata yöneliyorduk. Ayşen, Gönül, Gülay, Cahide, Zeynep ve Güzin, Mine... ve ötekiler. Çevremizdekilerle birlikte dokuduğumuz her rengin, attığımız her düğümün bize nelere mal olacağını bilmeden yaşamı dokuyorduk. Dağlardan, ovalardan kopup gelmiş soylarımızın açtırdığı çiçeklerdik biz; yedi çiçek, yedi dağ çiçeği. Ne yazık ki Güzin ve Gönül'ün baharı kısa sürdü. Ayşen'inkine bahar bile denemezdi. Cahide erken gelen bahara aldanmıştı. Mevsimlerin farkında olan belki de yalnızca Gülay'dı. Farkındalığın faturasını o ödedi belki de. Mine, Birkan, Bergüzar ve ötekilere gelince, onlar sıradanlıkları içinde sıradan mevsimlerini yaşadılar. Bana kalansa anılar toplamından oluşan el kadar bir resim ve bu resimdekileri bir araya toplamak için umutsuz bir çağrı..."

VIII

Her şey tamam. Spotlar son kez açılıyor. Işık senaryosu denemesi. Son sahne. Dekor hazır, oyuncular yerli yerinde. Genç figüranlar, koro hazır. Ender, bomboş salonun kırmızı koltuklarından birinde oturuyor. Elinde oyun metni, notlar. Gözlüğü boynunda asılı. Perde usul usul açılıyor. Küçük bir duruşma salonu. Gri ışıktaki yüksek yargıç kürsüsü. Yaşlı bir yargıç, gözlüklerini bezginlikle temizliyor. Işık yavaş yavaş daha güçlenerek sorgu yargıcını aydınlatıyor. Kürsünün arkasında apoletli, peruklu bir diktatör portresi. Müzik hafiften başlayıp yükselmekte. Sahnenin sol yanındaki kapı ardına kadar açılıyor. Ölgün sarı ışıktaki, beyazlar giymiş, narin bir genç kadının ıstırapla kıvrılmış gövdesi seçilmektedir. Jandarmalar tutukluyu ağır ağır kürsünün önüne getirirler. Müzik tempoyla birleşerek giderek hafifler, trampet sesine dönüşür. Kadın, yargıçla yüz yüze geldiğinde trampetler kuvvetle çalmaktadır. Yargıç tedirgin, koltuğunda geriye çekilir. Işık azalarak eğilir, arka fona yargıcın, jandarmaların gölgesi düşer. Yazı makinesine geçirilen kâğıdın sesi işitilir. Tutuklu başını gurur ve öfkeyle kaldırır.

— Evet işte buradayım, ellerim bağlı, sizin karşındayım. Siz kürsüde, ben jandarmaların arasında. —Silkinir, kollarını kurtarır.— Şimdi beni yargılayınız. Bizler sokaklarda yatarken, sizler kuştüyü yataklarınızdaydınız.

ız, bizler çöpleri karıştırıyorduk, bir parça kuru ek-
mek için. Sizlerin kilerleri dolup taşıyordu. Biz içecek
su bulamazdık, sizlerde süt banyoları. Sizin safınızda
bayım, insanlar böcekleşirken, bizim oralarda böcekler
başkaldırıyordu. Ben böcekliği reddedenlerden biriyim.
Bir insanım! Üstelik kadın... Şimdi yargılayın bayım be-
ni, işte buradayım! (Tutuklu yığılarak yere düşer, ba-
caklarından kan sızmaktadır; ışık söner, perde kapanır.)

Ender alkışlayarak ayağa fırlıyor.

— Bravo Güzin! Bravo sevgilim!

Figüran gençler koşuşurlar, salonun ışıkları yan-
maktadır. Kadın hâlâ roldedir. Az sonra toparlanırlar, çığ-
lıklar, haykırışlar, alkışlar, herkes birbirine sarılır. Gü-
zin'in ince yüzünde iri kara gözlerinden, o korkmuş ço-
cuk gözlerinden, sivri çenesine yaşlar sızmaktadır. En-
der'in göğsünde usulca fısıldar:

— Başardık! Sonunda oldu işte.

— Oldu Güzin. Bu hepimizden çok senin başarın.
Bütün biletler satıldı. Artık bir tiyatromuz var.

* * *

Hava çok soğuk. Moritz Platz'da kar değil buz ya-
ğıyor. Renata mavi Volkswagen'in koltuklarını bir gün
önceden söktü. Arabanın içinde tam on bir kişiydiler.
Termoslar dolusu kahve, çay, bir şişe konyak. Alana
yaklaştıkça korno, saksofon, trompet sesleri duyuluyor-
du. Daha fazla ilerleyemediler, alan hıncahınç doluydu.
Daha uzaktan, 'Bella Çav Çav Bella' seslerine bir akor-
deonun sesi karışıyordu. Bu kocaman kımıl kımıl göv-
denin içine girdiler. Seyrek sakallı, kavruk yüzleri, yü-
rekleriyle gülen gözleriyle İspanyollar, iri gövdeleri, kı-
vırcık kara sakalları, kocaman göbekleriyle Yunanlılar;
sarı, uzun, kirli saçları, renk renk anoraklarıyla İsveçli-
ler, öteki Kuzeyliler. Uzun, kalın paltolarıyla küçük,

kara gözlerinde hep bir tehlikeye hazır oluşun ışığı yanıp sönen Cezayirliler, Mısırlılar. Ve dünyanın yükünü sırtında taşıyan, tedbirli, ağırbaşlı, tevekkülle uyuma hazır Türkler. Hep bir ağızdan herkes kendi dilinde Enternasyonal'i söylüyor. Pankartlar alanı çevreleyen kar öbekleri önüne gerilmiş. Kar ağır ağır yağıyor. Yalnız tek bir sözcük Almanca söyleniyor: 'Özgürlük.'

Güdüleriyle yaşayan bireyler gibi kimi uluslar da özgürlük kavgalarında güdusel davranırlar. Onlar yalnızca serbest olmak isterler. Akıllı özgürce kullanmak, eylemsel ve düşüncel olarak henüz onlardan uzaktır. İlgilenmek, meraklanmak, belirlemek, kurumlaştırmak olmaksızın tarihsel sürece yapılan müdahaleler gelip geçici olacaktır. İçsel düşünceyi dışa vurmadan önce, eyleme geçen bireyin artık dönüşü yoktur. Dışa vurulmamış düşünce, karşıtlarıyla vuruşamadığı için olgunlaşmaz. Düşünce mükemmeli yakalamak Almanların başlıca sevdasıdır. Bu nedenle mükemmel iyiyi ne kadar kovarsa kovsun Almanlar her şeyi, bilgi gibi, gündelik yaşamı da dizgeleştirirler. Bu dizge içinde derecelendirme, otorite bütün akılcılıkları yanında adeta kendiliğinden doğar. Eyleme yavaş geçer, otoriteye çabuk teslim olurlar. Bu yönleriyle Almanlar Türklere benzerler. Bu paradoks gündelik yaşam kadar siyasi yaşamda da biçimciliği getirir. Özellikle Almanlar biçimcidirler. İşte şimdi burada, bu alanlarda, gösterilerle haklarını korudukları güdüsüyle davranıyorlardı bütün Almanlar.

O gün Moritz Platz yürüyüşü giderek bir ritüele dönüşmekteydi. Başlangıçtaki davranışlarda, haykırışlarda görülen çok renklilik, adımlar kazlaştıkça kendiliğinden kabuklaşıyor, bir üniformaya dönüşüyordu. Bunun doğurduğu coşku, duygularıyla yaşama geleneğine sahip, güdü ve törelere tutsak toplumlardan gelen kimi göstericileri gittikçe bilinçten koparmaktaydı. Bu bilinçsiz coşku, sonunda yürüyüşü bilinçsiz politik ey-

lemlerin kaderine ulaştırdı. Geliştiren değil, köstekleyen, gdkleştiren bir öğe olarak fanatizm, bilinçsiz coşku eyleme hâkim oldu. Bu nedenle giderek sloganlar bilinçle değil, fanatikleşen bir coşkuyla haykırılıyordu. Herkes kendi dilinde haykırdıka, kendi dinine özgü bir ayine katılıyor gibiydi. Kalabalık gittikçe artıyordu. İki esmer delikanlı siyah paltoları zerine, Sam Amca resimleriyle, purlu kalantor patron resmi olan panolar geçirmişler, az ötede yeşil parkalarının yakalarından alev fularları fırlamış küçük bir grup, ellerindeki tahta tüfeklerle gösteri yapıyorlar. Sloganlar atılıyor, marşlar söyleniyor. Zeynep Renata'yı görmeye alışıyor. Arabayı gözlüyor bir yandan. Kaybolmak istemiyor. Gösteri gittikçe bir operet havasına bürünüyor. Hoşlanmıyor bundan, "Bizim burada ne işimiz var. Bir figüran gibi duyumsuyorum kendimi, nerede o tütün mitingleri? Salkım salkım üzümler sunan Akhisarlı köylüler..." İçi özlemle burkuluyor, soğuk ve açlık içindeki kimsesizliği büyütüyor. Adımları yavaşladıkça gerilere kalıyor, insanlar iki yanından geçip gidiyorlar. Sonra birden sirenler, köpek havlamaları, bağrışmalar, koşuşmalar, önüne geçenlere sesleniyor. Yunanlı olmalılar, becerebildiği kadar Almanca soruyor:

- Ne var, ne oluyor? Niye kaçıyorsunuz?
- Polizei.
- Warum?
- Gefangene.

Birden korkuya kapılıyor, aptallığına kızıyor, ayaklarını yere öfkeyle vuruyor.

– Allah kahretsin. Adamlar bu şamatayı bile fazla görüyor. Allah kahretsin!

nnde yürüyen kırmızı bereli kız, kabarık kara saçlarını rzgrda savurarak hızla dönüyor.

- Ne dediniz?

Karanlık bir okyanusta kaybolmuş iki kişiye fırlatılmış bir can simidi. Anadil. Analarına, kız kardeşlerine, geride bıraktıkları her şeyle birlikte birbirlerine sarılıyorlar. Zeynep kızın kara saçlarına yüzünü gömüyor. Kızın saçlarında tanıdık bir koku. Yüzlerini ancak birbirlerinden ayrıldıklarında seçebiliyorlar. Önce Zeynep tanıyor. Kızın adı dudaklarından çığlık gibi fırlıyor, alçak sesli bir çığlık.

– Güzin!

Sevgili Zeynep

Beni bağışla, çok uzun zamandan beri sana yazamadım. Oysa sık sık seninle konuşuyorum ben, için için konuşuyorum. Kendi kendime konuşuyorum sanıyorlar, umrumba değil. Çünkü biliyorum trajik olan karanlık değil, beklenen ışığın yokluğudur. Görülmesi gereken güzellik ışığı zorunlu kılıyor. O buzul akşam alacasında Moritz Platz'da yeniden kavuştuğumuzda, alayın kızaklarıyla okula gittiğimizden bu yana yıllar geçmişti. Şimdi o kavuşmadan sonra kaç yıl geçti? Artık saymıyorum. Her yılbaşında kart attım sana. Senin de kartların geldi. Kimi Ankara'dan, kimi Akdeniz'den, kimi Ege'den. O zor Berlin günlerinde sizin içinizde, ama sizden biri olmayarak sizlerle böylesine uyumlu yaşamayı becermeme kimileriniz şaşardı. Sen Renata, Akman. Sevgili Akman... Sarı söğüt dalı gövdesini görüyorum sık sık düşlerimde. Siz yaşamda bir tek rol seçmiştiniz kendinize. Bense, ne tek bir role, ne tek bir sahneye razı olamazdım. Yaşamı çoğaltmanın yolunu oyunculukta buldum. DeneySEL tiyatro size garip geliyor olmalıydı. Ak saçlı kız balesinden sonra, belki de komik. Öyle ciddiydiniz ki, aslında bana komik gelen buydu. Farkına varmadan oynuyordunuz, yaşamak yapmaktır oysa. Yapararak yaşamak; yaşamla, yaşamakla ütopyala-

rimiz arasındaki o kıldan ince köprü, mutlu olmayı denediğimiz yerdı. Orası benim için sahne oldu. Süphan Dağı eteklerinde çocuktuk. Yaşamayı oynayarak tanıdık. Büyüdük, büyümek oynayarak yaşamak oldu. Rollerini oyuncuların seçtiği bir oyundu yaşam. Kimi seçiminden sorumlu olduğunu aklına bile getirmez, kiminin sorumluluğu seçimini engeller. Oyunculuk sorumluluk ister. Oyunculuğa boyut kazandırmak seyircilerde insana ait bir merak uyandırmakla mümkündür. Ben bir tilki gibi izlerim insanların yüzlerini. Çünkü var olduğu söylenen yüz elli beş kas, insanın çehresini olağanüstü maharetli bir alet haline getirir. Bu kasların işe koşulmasıyla, sonsuz şey gizlenebilir, sonsuz şey anlatılabilir. Bazı insanlar yüzlerini anlamsız gezdirmeyi başarabilirler, o zaman onların bedenlerini, beden dillerini anlamak gerekir. Bunun için insan önce kendini bilmelidir. Ben kendimi en az başka insanlar kadar merak ederim. Nereye kadar dayanıklıyım, nerede risk alırım, en çok ne beni ürkütür? Ben korkak mıyım, nereden itibaren korkmaya başladım?

Bugünlerde her şey çok iyi. Evvelki gün raporum bitti, çalışmaya başladım. Bütçenin açıklanmasını bekliyoruz merakla. Belki tiyatroyu yeniden kurabiliriz. Her şeyi bir kez daha denemek istiyorum. Bir daha kimsenin bana deli gömleği giydirmesine izin vermeyeceğim. Asla! Ve hiç unutmuyorum: "Hiçbir Führer boşuna çıkmaz bir molozdan."

Güzin

Sevgili Güzin,

Yıllar sonra seni sahnede yeniden gördüm. Müthişsin canım. Ve sen gerçekten de delisin. Bir başına üç saat nasıl sürdürüyorsun bu oyunu? Ne kadar isterdim kulise gelip seni kutlamayı. Ama inan ki canım, trene ucu ucuna yetiştim. Pamukkale Ekspresi'nin vaktinde kalkacağı tutabilir-

di ve tuttu. Seni tekrar kutluyorum. Toprakkale lojmanlarında tavuk kümeslerinin üstünde kukla, karagöz oynattığımız günler o kadar uzak değil.

Zeynep

Güzin'den uzun zaman ses çıkmadı. Sonra bir gün sarı, kalın bir zarf geldi Zeynep'e. İşi o kadar çoktu ki, ancak ertesi gün açabildi. Çıkanlar mektup değildi. Güzin'in el yazısını tanıdı.

"İlk kez üç ay önce telefon ettiler, kimseye söylemedim. Oyun tutmuştu, biletler peynir ekmek gibi derler ya, öyle satılıyordu. Birkaç hafta sonra provada salonu işgal ettiler. Direndim, ama başaramadım. O matine ertelendi. Sonraki günler her şey o kadar güzeldi ki protestocuları unuttuk. O gece oyunun başlamasına çok az kalmıştı. Bütün oyuncular hazırduk, herkesin kendisi olmaktan çıktığı bir an vardır, işte o âna ulaşılmıştı. Vestiyer görevlisi kireç gibi bir yüzle geldi. Telefon etmişler, gidip bakmış; fuayede ne olduğu belirsiz bir paket gerçekten orta yerde duruyormuş. Salon doluydu. Polisler... kaçışan seyirciler, siren sesleri... Yalnızca bomba süsü verilmiş bir paket...

Bir hafta ara verdik, sonra oyun yeniden yikiünü aldı. O geceyi anlatmak istiyorum sana. Ama ondan önce... Hayır hayır, baştan başlamalıyım. İki yıldır aynı oyunu oynuyorduk. Oyun benim yaşamımı yavaş yavaş içine aldı. Macide beni ele geçirdi. Artık onunla ben, birbirimize karışıyoruz; Macide kim, ben kimim belli değil. Doktor öyle diyor kişilik çiftlenmesi, şizofrenik... Oysa biliyorum Macide'yi tanıyor, o bombayı onun koymadığı ne belli? Önce perde tutuştu. Koltukların fırladığını, spotların patladığını gördüm. Ateşler saçıldıkça, alevler tavana yükseldikçe cildim kavruluyor, gözlerim yuvalarından fırlayacakmış-

çasına zonkliyordu. Biliyorum son zamanlarda beni Macide sanıyorlar. Ben en çok bekçiden şüpheleniyorum, şu odamın kapısına diktikleri adamdan. Her gece başka bir kılıkta geliyor, en ön sıraya oturuyordu. Birinci perdede ben soyunurken iştahla bakıyordu bacaklarıma. O yüzden bacaklarım yandı önce. Büzük büzük baldırlarım. Büzük baldırlı bir Medea olamaz mı? Saçlarım yeniden çıkmaya başladı. İyice uzayınca pencerenin demirine bağlayacağım saçlarımı. Bugün benim izin günüm. Sana yazmama izin verdiler. Şu yaşlı cadıyı kandırabilirsem o postalayacak bunları. Hem, biliyor musun, geceleri yarasalarla sevişiyorum. Ellerimi ateşlere uzatsam yanmam artık. Bir kez yandım ya. Alevin şerbetini içtim. Ateşe düşkünüm artık. Saçlarımın uzamasını bekliyorum. Uzar uzamaz buradan kaçacağım, saçlarımı demirlere bağlayıp, pırr kaçacağım... O şişko cadı bakalım kollarımı bağlatıp bağlatıp nasıl yaptıracak o kahrolası iğnelerini, o zaman göreceğiz."

Yazılanlar böylece uzayıp gidiyordu. Kimi mürekkep, kimi kurşunkalemle yazılmıştı. Tümceler, düşünceler düzgün bir şekilde başlıyor, sonra giderek dağılıyor, bazı bazı toparlanıyor gibi oluyor, sonra yeniden sabuklamaya, saçmalığa dönüşüyordu.

Birkaç ay art arda geldi zarflar. Sonunda dayanamadı, gidip onu görmeye karar verdi. Bir hafta sonra gidecekti. O sabah gazeteyi açtığında küçük bir ilan gördü. "Tiyatro dünyamızın yetenekli sanatçısı Güzin Eren'i kaybettik." İlanın köşesinde Güzin boşluğa bakıyordu. Macide rolünde. Gözlerinde o sonsuz bakış. Arka sayfada tek sütunluk haber vardı: "Tiyatrosunun kundaklanmasından sonra ağır bir depresyon yaşayan G.E.'nin kurtarılması mümkün olmadı. Hastane odasında yangının nasıl çıktığı belirlenemedi... değeri anlaşılamamış Mayerhold ekolünden bir oyuncu olarak..." Zeynep

elinde o küçük ilanla telefona ulaştı, bilinçsizce numaraları çevirdi.

— Evet, lütfen, dünkü rezervasyon. Evet, iptal edin, bir engel çıktı da...

Telefonu kapadı, gitti pencerenin önüne dikildi. İlk aklına gelenin ayrılan yerin iptali olmasına şaşırdı. Güzin'i yeniden bulduğu küçük Karadeniz kentini anımsadı. Mutlu, ama çok mutluydu. Artık kendi tiyatrosu vardı. Sanat dergilerinde önce küçük küçük haberler çıkıyordu. Gittikçe haberler büyüdü, resimlenmeye başladı. Güzin, tiyatrosunu okul yapmıştı. Gençlerle üç duvarlı dünyayı paylaşmak onu mutlu ediyordu. Binbaşı Nurettin Bey'in attığı dayaklar boşa gitmişti. Kızının dünyasının, düşlerinin, 'dördüncü duvarı' yıkacak kadar güçlü olduğunu bilemezdi. Önceleri yalnızca oyuncu olmak vardı aklında, sonra Mayerhold girdi. Brecht girdi yaşamına. O gece küçük tiyatrosunun açılışında yaptığı kısa konuşmanın ilk tümcesini, geceler boyu hastanenin gölgeli koridorlarına haykırdığını hiç bilemedi Binbaşı Nurettin. 'Trajik olan karanlık değil, beklenen ışığın belirmemesidir...'

IX

Yarış başlamak üzereydi. Hipodromda dalgalanıp duran erkek kalabalığı zaman daraldıkça ağdalanıyordu. Hava bir kapayıp bir açıyor, arada birkaç damla yağmur. Sonra rüzgâr kesilir kesilmez bungun bir sıcaklık basıyor.

Gözleri televizyonda, atların çıkışını bekliyor. Kısa mesafe koşusu az sonra başlayacak. "Uçmak, bugün başta koşarsa ancak o zaman kızın meselesini açabilirim. Yüz defa söyledim, bu çocuğun gözü göz değil, dikkat et dedim. Adama ne diyeceğim şimdi? Ne ettimse caymadı hınzır. Babasının kızı, hep dikine. Afgan tazısı gibi sırtını sıvazlayacaksın ki hırlamasınlar. Yoksa hiç söylemeden aldırırsek mi çocuğu? İster misin babası olacak sahiplensin piçini. Ben bilmez miyim, gözü kızda değil, malda." Ayağa kalktı, odanın içinde dalgın dolaşıyordu. "Kırk yılın çarşambası bir araya geldi gene, yarın doktora gitmeli, gün almak gittikçe zorlaşıyor. Adamın peşinde bir sürü kadın, menopoz kliniği... Atay Bey... Kır saçlarına çelik soğukluğu katan mavi gözleri, taze krema parlaklığını dişlerine bulaştıran pembe suratı, puro kokulu muayene odasında, elleri banknot kokan erkeklerin dişilerini meftun ediyor. Elleri yumuşak, serin. Kadınların küçük, iri, toplu, sıska ellerini tutuyor; sonra bacaklarını ayırıp yatırdığı o masada muayene mi ediyor, yoksa ne halt ettiği belli değil.

Peki ben neden ona gidiyorum? Tiksiniyorum bu adamdan. Besbelli yaşıım geldi. İçimde, gövdem derinlerinde bir yanıım kuruyup giderken öte yanıım yeşerip göğeriıyor. Renkleniyor, çoğalıyorum. Ben benlikleniyorum, yaşam içimde yeniden çiçekleniyor, hiç olmadığım kadar kadınıım şimdi. Selim'in kadınıysa Uçmak, o aşifte kısrak. Bu evde her şey benden çok ona ait. İşte kitaplar: At Terbiyesi, Son On Yılın Yarışları, Büyük Derbi. İşte şunlar onun kupaları. Benden çok onun resimleri var duvarlarda. Başka bir yaşam kurabilirdim kendime. Kolayına mı kaçtım işin? Koca ecza deposu küçüle küçüle eczane oldu. Benim zavallı diplomam arka bölmede bir başına. Onunla birlikte neleri terk ettiğimi geç anladım. Babam, o doymak bilmez adam, her şeyime o karar verdi. Çocuk olmadan genç kız, genç kız olmadan kadın, kadın olmadan nine oluyorum.

Her neyse, ne olduysa oldu. Şimdi bir başka şeyi yaşıyorum. Kurumaya yüz tutmuş bir dalda yapraklar göğeriıyor içimde, yeni bir yönelimle bir başka yol tutabilirim. Hiç değilse bazı şeyleri değiştirebilirim."

Dolaptan çıkarıp çıkarıp yatağın üstüne yığıdığı giysilere baktı. Bir pantolon ceket seçecekken vazgeçti. "Anne artık giyme şunları, çok şişmanladın." "Bunu ne zaman aldın canım? Güle güle giy, çok yaraşmış." Selim'in yapay ilgisi bu. Artık hiçbir şeyin yakışmadığını aynalardan biliyor. Bedenini değiştirmek için ne yapması gerektiğini hep biliyordu. Yani yaşam biçimini değiştirmeyi. Cesaret edemediği buydu. Dolap kapaklarındaki aynaların derinliklerinde, yüzüne daldı. Yabancı bir kadın. "Şu göz altlarını aldırısam mı? Saat kaç? Hay Allah, gene gecikiyorum. Şimdi telefonun sırası mı?"

— Evet. Gönderin çocuğum, gönderin, eve gönderin.

"Müşküle üzümleeri, ballar, yulaf ezmeleri, fındık kırmaları. Uçmak yemiyorsa biz ne güne duruyoruz?

Yeriz çocuğum. Bu bir ev değil. Tuzla'da görkemli bir yapı yalnızca. Özel havuzlu, kapalı garajlı, merkezi bilmem neli... Evet yapı, buraya ev denemez. Evi ev yapan orada yaşayanların yaşadıklarıdır. Yaşamı yaratmalarıdır. Ama sevgiyle, ama saygıyla. Bizimki bir nefret tapınağı, burada nefrete taparız biz, sanal içtenliklerde, yapay ilgilerde çoğalır durur nefret. Şimdi bu tapınağa bir ışık indi, şurada telefonun yanında duruyor. Gerçek sevginin sıcaklığını yansıtan bir çağrı, bütün yaşamımda aldığım biricik içten çağrı. Beni ben olduğum için çağırıyorlar. Geçmişe, o mutlu günlerime, çocuklukla genç kızlık arasında sıkışıp kalmış o saydam, ışıklık, kokulu bahçeye...

"Sevgili Ayşen Özaytömer

Biz öteki sayfada adları yazılı olanlar, hudut alayının kızları senin de adını oraya yazdık. Geleceğini, yılların ötesinden bize, dururluğunu, dinginliğini getireceğini biliyoruz."

Çağrının altında yer, gün ve saat yazılmıştı. Hemen adını aradı buldu. Gönül'le Güzin'in arasına sıkışmıştı. İsimler... orada altındakini gizleyen, sıradan sözcükler, simgeler. Bir isim nedir? Yalnızca bir sözcük, sözcükten bir kabuk, altındakini gizleyen, içinde çeşitli ruhların, karakterlerin bin bir çeşit farklı yanı olan canlıların yaşadığı bir kabuk. Çağrıda kızların hiçbirinin soyadı yoktu. Soyu yaratan kadınlar adlarıyla anılmalıydı. Böyle düşünmüşlerdi belki. Kızların isimleriyle birlikte yedidağcıçeği bir ipek halı açıldı önüne, "O küçük Ford'dan beri ilk kez bir cisim simgeleşiyor gönlümde. Birbiriyle çelişen iki simge. Bu küçük zarf beni mutluluğa çağırıyor. Dostluğa çağırıyor. Bir ömür boyu içimde hudut alayının kızlarını dipdiri yaşattığımı, benliğimin derinliklerinde hep onlarla yaşadığımı gösteriyor

bana. Şimdi bu zarf içime gömdüklerime çağırıyor beni. O Ford, o uğursuz simge ölümü tattırmıştı bana; yaşarken ölümü; bana uğursuzluk, insansızlık, sevgisizlik getiren, beni köleleştiren vahşi yolun arabasıydı. Bu yolculuğa o Ford'la çıktım ben. Sürücüsü Selim oldu."

Ben küçük bir Ford otomobilim. Ayşen benden hep nefret etti. Kendi yaşamını yapaylaştıran uğursuzlukları benden bildi. Oysa ben ona yabancı değilim. Levazım subayı babası, benim arka koltuğumda can verdi. Bu doğru, ama onu bir bey torununa eş yapan ben değilim. Selim'i kendi seçti, seçerken seçtiği bendim, kendi seçiminden beni sorumlu tutması haksızlıktı. Evet, kabul ediyorum. Aynı otomobilim ben. Ama yalnızca eski bir Ford. Şimdi her şeyi anlatacağım size.

O günlerde Kunuri On Sekizinci Türk Tugayı laflarından geçilmiyordu. Küçük Amerika rüyası görüyordu insanlar. İsmail Nevzat, Vehbi Bey'in Samanpazarı'ndaki bürosunu artık ele geçirmişti. Milli Müdafaa ihalelerinde kilit adamları avcunun içine almıştı. Bu son işi Vehbi Bey'e duyurmadan kendisi çevirmek, kârın tamamını ele geçirmek istiyordu. Dikimevi ile Samanpazarı arasında günlerce mekik dokudu. Ankara'nın bozkır sıcağı başından, tozu dumanı genzinden geçti. O sırada duydu, doktorun garajında benim müşteri beklediğimi. İlk avansı çektiği gün geldi. Taşra tüccarı gözleriyle malı, beni gördü. Doktor Fahri, Ohannes'in garajından beni çıkarttığı günkü heyecanını unutup çok ucuza sattı arabasını.

İsmail Nevzat'ı, o hamhalat, görgüsüz adamı hiç sevmedim. Milli Müdafaa'da sivil memurken, memurun artık İsmet Paşa memuru itibarını bulamayacağını pek erken kavramış, dış alımlardan tanıdığı Vehbi Bey'e

yaklaşmış, onun yüzdeli ortaklık teklifini kısa zamanda iş ortaklığına dönüştürmüştü. Şu çok sözü edilen pamuk ipliği alımlarında talihli zenginlerden biri olma yolunda bu kırmızı Ford onun için bir statü bildirgesi olacaktı. Artık beni Yeni Mahalle'deki evinin önüne akşamları gururla park ediyordu. Bütün gün o bakanlık senin, bu bakanlık benim dolaştıktan sonra büroya dalıyor, telefonları yağıdırmaya başlıyordu. Sonra telefonda da mal alınıp satılabileceğini keşfetti. İpliği Gürün Han'daki Mişel'den alıyor, Ankara'ya aktarıyor. Haki pamuk ipliğinin nimetini bürokratların kapılarında beklemeden topluyordu. Sonra bir gün Vehbi Bey'in artık çok seyrek uğradığı Ankara'da, yazıhanesinin çekmecesinde demir permileri geçti eline. Sayıca azdı. Ama çok şey öğrettiler İsmail Nevzat'a. Yeniden kurulan kentlerde inşaat çukurları demirle dolduruluyor, evler apartmanlar yükseliyor, demir, demir aranıyordu. İş basitti. Ereğli Demirçelik'ten alıyor, depoluyor, satıyordu. Çok para kazandı. Ben onun doymaz açlığının gösteriş aracı olamazdım artık. Bu nedenle az kullandı beni. Yakasında kırmızı karanfil, başında siyah fötr, naylon gömleğinin kollarında işporta mavisini taşıyan kol düğmeleriyle, Gar Gazinosu'na Gönül Hanım'ı dinlemeye giderken büyük Chevrolet'ye biniyordu. Beni satacağını anladığımda ondan kurtulacağıma sevinmişim.

O zaman Maltepe'deki oto galerileri açılmamıştı daha. Daracık dükkânlarda emlak komisyoncuları; ev, arsa, apartmanın yanında otomobil satarlardı. Komisyoncu Kâzım'ın gülyâğı kokusuna, balgamlı öksürüklerine çok zor alıştım. Ülke kabuğunu çatlatıyor, mal bulamıyor, bulunan da ateş pahasına satılıyordu. Ben de bu mallardan biriydim. Fiyatımın artması beklenirken Ankara sokakları Plevne Marşı'yla uyandı. Harbiyeliler, cemseler, eskortlar sarmıştı ortalığı. Bazıları can derdindeydi. Ocak başkanı Kâzım Efendi kendini kur-

tarma telaşına düştü. Uzun zaman ortada görünmedi. Dükkânı yeni yeni açmaya başladığı günlerin birinde, dahili üniformalı genç bir subayı karşısında görünce sonunun başladığını sandı. Levazım subayı bir şeyler anlatıyordu. Neden sonra kiralık ev aradığını anlayabildi. Anlayınca korku yüreğinden kanatlanıp gitti. İş işti.

Onlar Bahçeli'deki evin kapısından girince hiç orali olmadım. Canımdan bezmiştim artık. O sırada öteki Levazım Binbaşı, Ayşe'nin babası beni gördü. Lastikleri inmiş, boyası solmuş, toz toprak içindeki beni! Evleri beğenmediler. Kâzım Efendi dükkâna döndü. Köpüklü bir acı kahveyle korktuğuna uğramayışını kutladı. Alım satıma, kâra devamdı bu. Bense kıştan yeni çıkmış bahçede, gövmeye durmuş asmanın altında kurtuluş türkülerine başlamıştım. Öteki subayın, Ayşe'nin babasının bana göz koyduğunu o saat anlamıştım.

Ertesi gün akşamüstü geç saatte geldi. Kâzım Efendi kapıyı yüksekten açtı, beriki üniformasını tüccarlığına siper etmiş bir kurttu. Darbenin ağırlığını pazarlığa sarkıttı. Ocak Başkanı Kâzım Efendi'nin yüreğini hop ettiren kısa sözlerle yetkilerini anlattı. Öldüm pahasına aldı beni. Ama artık fiyat falan umurumda değildi. Paslarımın arınmak, yağlanmak, boyanmak, gençleşmek istiyordum. Direksiyona geçti. Ahşap ön tabloyu okşadı. Bu okşayıyla bağlanıverdim ona. Hani ne derler, adamda şeytan tüyü vardı.

Beni askeri hangarın karanlık bir köşesine çektiler. Cumali Onbaşı'yı hiç unutmam. İplik iplik ayırdı beni. Hünerli Anadolu çocuklarının elleri, Amerikan yedek parçaları, bujiler, balatalarla gençleştirdim. Döşemelerim sökülüp yenilendi. Koyu mavi boyadılar kaportamı. Her yanımda tıkır tıkır işliyordu. Parlak kırmızı rengimi yitirmiştim, bu kadarcık külfete de katlanmam gerekir dedim. Bereket ahşap direksiyonuma, ön tabloma dokunmadılar.

Binbaşı tatil günleri, nöbetlerden artakalan günlerde sivilleri giyiyor, önce Tuslog'a gidiyor, aldığı Amerikan mallarını, payreks tabak çanağı, pilli oyuncakları, iç çamaşırlarını, elektrikli küçük ev aletlerini, cicili bicili bin bir çeşit emtiayı İzmir Caddesi'ndeki Amerikan pazarına taşıyordu. Bazen arka koltuğu bile ağız ağıza doldururdu. Bu pırıltılı şeyler çok etkilerdi beni. Birinde dayanamayıp pembe beyaz, platin saçlı bir oyuncak bebeği koltuk arkalığından yutuverdim. Ayşen küçük bir kız çocuğu idi. Hudut alayından bu yana hep böyle bir bebeği özlemişti. O yüzden bebekle oynama çağı geçmesine karşın onu dantel eteklerinden tutup çıkardığında çok sevindi. O anda Binbaşı'nın yüzünü görmeliydiniz, suçüstü yakalanmışların korkusu, telaşı bütün afur tafurunu alıvermişti. Ayşen ise içinde birikmiş durağan sevgisini bebeğe yönelterek bağrına basıyordu. Babası çabucak toparlandı. İçindeki öteki ben öne çıktı.

— Sana verecektim, senin o kızım unutmuşum, de-yiverdi.

O günden sonra babası art arda birkaç büyük tehlike atlattı, kıdemli meslektaşlarının örtülü uyarılarıydı bunlar. Bir an önce sivil hayata atılmak, iş kurmak, para kazanmak tutkusu öylesine sarmıştı ki benliğini, bu uyarıların önemini anlayamadı.

Bir gün Tuslog'dan yeni dönmüştü, karargâhın merdivenlerini çıkarken Osman'ı gördü. Osman iğne ucu gözlerinde oh olsun kıvılcımları uçuşurken, masasında sarı bir zarfın onu beklediğini söyledi. Binbaşı içten içe telaşlandı, kıskançlıktan yapıyor diye kendini ferahlattı. Osman'ın gözlerindeki yılan parlaklığını anımsayınca zarfı açtığına hükmetti. Zarftaki yazı iki satırdı. Askeri savcılığa çağrılıyordu. Rahatı kaçtı. Kendisini işin önemsizliğine inandırmaya çalışıyordu. Nöbeti birkaç saat sonra bitecekti. Hemen bagajı boşaltıp sonra da garajdaki malları uygun bir yere taşıdı. Sigaraları taşı-

mak zaman alabilirdi, içkiler de vardı, bunu düşününce canı sıkıldı. Nöbet bitiminde özel bir görevle karargâh dışına gitti, bu yüzden yalnız bagajı boşaltabildi. Garajı yarın boşaltırım diyordu. Savcılığa gitti. Askeri savcı darbenin erdemine inananlardandı. Bu onun talihsizliği oldu. İki saatten çok sürdü sorgusu, tutuklandı. Bir inzibat gözetiminde kapıdan çıkarken Binbaşı geri döndü. Arabasındaki özel eşyalarını alabilir miydi? Kendisine olan güveni sarsılmış, yıkılmıştı. Bütün her şeyin mahvolduğunu, hiçbir şeyi yeniden kuramayacağını anlıyordu. Şerefının, onurunun bütün mallardan değerli olduğunu ve şimdi bunu yitirdiğini düşündü. Kaçakçı bir subay! İçinde yankılanan buydu.

Sahibimi, karargâhın merdivenlerinden inerken görünce acıklı sonu sezdim. Buz gibi elleriyle kapıya yapıştı, kaderinin bende noktalanacağını anladım, kasıldım kaldım. İnzibat beni seyrediyordu, silah sesini duyduğunda Ayşen'in babası arka koltuğuma yığılmıştı.

Ben günlerce 'meşum olayın' – ailesine giden yazıda böyle deniyordu – yerinde, karargâhın mıcır döşeli avlusunda kaldım. Sonra bir arkadaşı evinin önüne çekti. Birkaç gün sonra kayınpederi geldi, benimle birlikte karısını ve kızını da alıp İzmir'e getirdi. Karantina'daki evin önüne bırakıldığımda, "Artık bu iş bitti," diyordum, şimdiden parçalanıp satıldığımı düşünüyorum hüzünleniyordum."

Bitişikteki kaportacı Hüseyin'in İzmir üzümü gözlerindeki ışık bana yansıyınca o saat kurtulduğumu anladım. Beni satmak istemediler, Hüseyin az verdi çok yalvardı, koparıp aldı. Allah için çok emeği vardır bende. Beni yeniden yarattı. İşinin uzmanıydı. Lakin şu narçiçeği kırmızıyı seçerken daha ağırbaşlı, görgülü davranabilirdi. Gerçi beyaz döşemelerle fena olmadı. Sonunda her işim bitti. Çıraklar kalfalar gelip gelip bakıyorlardı. Atölyede göz kamaştırdığımı sanıyorum.

Rüstem oğlu Ekrem Bey Mercedesini getirip atölyeye bıraktığında oğlu Selim'e hâlâ verip veristiriyordu. Gece gene çiftlikten arabayı kaçırmış, İzmir'e inmişti. Hüseyin Usta satış kapısını araladı.

— Oğlana bir araba alsana beyim, delikanlı oldu artık, ne etsen elinden alamazsın, dedi.

Bey bana baktı, arkama geçti, önümden dolandı, kapıları açtı kapadı; fiyatı sordu. Hüseyin Usta, sonradan pişman olduğu o fiyatı söyledi. Bey çıkıp gitti. Benim umutlarım kırılmıştı. Oysa ben de, artık kalabalık caddelerde, ıssız yollarda dolaşıp uçmak istiyordum. Hüseyin Usta:

— Kalsın, dedi dükkânın önünde, işimiz görülsün.

Bana baktıkça hüneriyle övünüyordu. O zamanlar Karabağlar atölyelerinde hünerli işlerin dükkânın önünde bir zaman gösterilmesi âdettendi, birkaç hafta sonra Ekrem Bey geldi. Satıldığımı anlamadım bile. Şoförü beni caddeye çıkardı, özenle sürüp çiftlik evinin önüne park etti.

Oğlan ilk görüşte beni beğenmedi. Beyin şoförü,

— Selim beğenmiyorsa ver bana beyim, dedi.

Artık talihim dönüyor, diye umutlandım. Güzelyalı-Konak arasında Ekrem Bey'in şoförünün ekmek teknesi, yorgun bir dolmuş olarak, ömrümün geri kalanını tamamlarım, diyordum. Olmadı. Selim o yıl üniversiteye başladı, ben giriş armağanı oldum. 'Müntehir subayın kızı' Ayşen'le Selim'in tanışmalarına bir süre sonra neden olacağımı henüz bilmiyordum."

Ayşen elindeki gece elbisesini de dolabın içine fırlatıp attı. Çağrıyı yeniden okudu, gerçekleşmesi imkânsız bir umuda kaptırdı kendini. Yıllardır içinde debelenip durduğu bu yaşamdan bu çağrıyla kurtulma fırsatını ya-

kaladığını sanıyordu. Kimi kokuları, şarkıları, renkleri, göl kıyısındaki çiçek tarlalarını, lavaş ekmeğiyle otlu peynir yedikleri günleri, şimdiye değin hiç hatırlamadığı şeyleri bir bir anımsıyordu. Sanıyordu ki, adları yazılı bu insanlara kavuşmak, ona yıpranmış örselenmiş, eskitilmiş yaşamını, yitirdiği çocukluk saflığını bağışlayacak, her şeyi yeniden kurabilecekti.

Yatak odasının balkon kapısını açtı, şişman kollarını yarı örten sabahlığın tülleri sarı saçlarına karışıyordu. Tömbul parmaklarındaki sigara tenini yakıncaya kadar gözlerini az ötedeki tersanenin, paslı kırmızı astar boyalı teknelerine dikti. Uzaktan yaşlı gemilerin gövdelerini döven işçilerin çekiç sesleri geliyordu.

Konaklar yıkılırken Anadolu'da yalnızca insanların değil, kentlerin kasabaların da kaderleri değişiyordu. Bu küçük Ege kentinde de, ne tozlu yollarında Kıbrıs eşeklerinin çekip götürdüğü deve kervanları, ne meşe fıçılarında zeytinyağı ve şarap vardı artık. Eski Osmanlı sancakları, kasabalar beldeler olmuştu. Gene de geçen zamanın izi kentin iyice kıyısına düşmüş Yağcılarıçi denilen kesimin dar sokaklarında, ağır taş basamaklı, izbe yağ depolarının gürgen kapılarında görülüyordu. Yağhanelerin kara demir kapıları eşekçinin kervanını az önce çözüp götürdüğünü düşündürüyordu. Kentler farklı zaman dilimlerine ait farklı kişiliklerini kabuk kabuk geleceğe taşıyordu.

Aralarında Kürtçe konuşan inşaat işçileri ciğerlerini alabildiğince sigara dumanları ile doldurarak yüreklerinden koparıp çıkardıkları türkülerle, çift daireli, gömme banyolu, seramik döşeli mutfaklarıyla apartmanlar kuruyorlardı. Bitek Anadolu ovalarında apartman mahalleleri yoz duvarlar gibi her şeyle uyumsuz, sessizce böğürüyorlardı.

Nazilli mototreni Ankara Garı'nın gurbete saldığı yavrularından biri olan bu küçük kentin garına çığlık çığlığa girdi. İnşaat işçileri kasketlerini, gömleklerini, ellerini sallayarak selamladılar treni. Eskiden bu inşaatın yerinde sakız biçimi,¹ verandası çift mermer sütun üzerine oturtulmuş, duvarlarından hanımelleri sarkan Rüstemoğulları'nın konakları vardı. Rüstemoğlu'nun dul

¹ Ege Bölgesi'nde çok yaygın bir mimari tarz.

karısı Keriman Hanım sabahın erken, akşamın geç saatlerinde ikinci kattaki ahşap oymalı balkonda oturur, bir yandan gelip geçenleri seyreder, bir yandan Nazilli mototrenini gözlerdi. Tren sesi ona hâlâ Gazi'yi düşündürür, efelerin, kızanlarıyla hükümet konaklarına yöneldikleri o masalsı kurtuluş günlerini anımsatırdı.

O zamanlar Rüstemoğlu'yla yeni evlenmişti. Yazları çiftliğe gidilirdi. Topal bir atın çektiği tulumbanın suyunda, otura otura tombullaşmış yağ beyazı ayaklarını, işlemeye işlemeye oynaklığını yitirmiş toparlak bileklerini yıkar, uçsuz bucaksız ovada ekip biçen ırgatları, döverleri, çapacı kadınları izler, ovanın sıcağında çıplak alıç ağaçları altında çula çaputa sarılı ırgat bebelerinin ağlayışlarını dinlerdi. Bazen korkarak, bazen tiksinerdi. Gelin olduğu gün kendi konaklarından çıkarken anası,

— Büyük kapının hanımı olmak, eğer hanım olmayı beceremezsen belalı şeydir, demişti. Keriman, anası Müesser Hanım gibi cerbezeli, dirayetli değildi. Bir gün konaklarının basılabileceğini hep bir korku olarak yaşırdı. Bu yüzden 'İzmir'in Konakları' türküsünü hiç sevmezdi. Ne zaman duysa ürperir, kolları bilinçsizce oğlu Ekrem'e uzanır, belli belirsiz bir telaşla bağrına basardı. Kayınpederinin demirkıratlığı seçtiği günlerden sonra da geçmedi bu tedirginliği. Oysa ırgatlar gelin ağalarını severlerdi. Çapacı bir kadının, naylon çadırı içinde, sivrisinek bulutları arasında ölmeden doğurmasına yardım ettiğinden bu yana daha da çok severlerdi. Hatta doğan bebeğe Keriman demişlerdi. Gene de geceleri Rüstemoğlu konakta yoksa, ahretliğine güvenmez, çocuklarını yatağına alır, kapısını sıkıca kilitlerdi. O yılların Ekrem'i tombul yanaklı, sarışın bir çocuktü. Şimdi-lerde eve her akşam sarhoş gelen, sakallı hoyrat adamın, o bebeklikten geldiğine inanmak ne kadar zordu.

Sonra günün birinde o mermer sütunlu evin çift kanatlı kapısı bu kez Keriman Hanım'ın cenazesi için açıl-

dı. Rüstemoğulları'nın Ekrem, ablaları Haslet ve Zinnur'la birlikte, küçük tartışmaların zaman zaman kavgalara dönüştüğü uzun gecelerden sonra malları bölüştüler. Konak, erkek evlat Ekrem'de kaldı.

Erkek de olsa ağalığın hükmü zamana geçmiyordu. Ekrem insanı görünmez zincirlerle kendine bağlayan topraktan bir an önce kurtulmak, paranın serbestçe dolaştığı dünyada yer tutmak, yatırımlara girişmek istiyordu. Konak hemen yıkıldı. Arsanın orta yerindeki frenk elması ağacının altında, yeşil renkli, büyük, eski bir kasa günlerce devrik kaldı. Elmasların, reşat altınların, hamidiyelerin saklandığı kasa burada çürüdü gitti. Para artık kasalarda sayılmıyor, bankalarda yazılıyordu.

Ekrem, Dörtyol'daki oluklu mukavva fabrikasını da kısa zamanda devretti. Çoktan beri planladığı elektrifikasyon ihalelerine katılmaya başladı. O yıllarda Selim henüz ilkokuldaydı. Karısı Nevres'in hayali bu küçük Ege kentinden bir an önce kurtulmaktı. Akşamüstleri körfez vapurlarından birinde imbatı solumak, hıdrellez ateşleri üstünden atlamak, azizler kilisesindeki paskalya törenleri idi özlediği. Kızlarla kol kola bağ aralarında, arkalarında lacivert pantolonlu, beyaz gömleklerinin manşetleri kıvrılmış, iskarpinleri cilalı, fötr şapkalı gençlerle, genç kızlık günlerini İzmir'e döner dönmez bulacağını sanıyordu. Taşındılar. Nevres kocası Ekrem'e minnet duyarak koştu İzmir'e. Oysa bağlar, Azizler Kilisesi viran olmuştu. Alsancak'ta Cumhuriyet Alanı'na bakan basık tavanlı, beş odalı bir apartman dairelerinde Selim koleji bitirdi.

Ayşen önünde uzanan Tuzla Koyu'nda uzak teknelere baktı. Uzun yaprak sigaralarından bir tane daha yaktı. Zamanın zaman olmaktan çıkıp süreç olduğu yaşamımızda bazen belirleyici yoğunlukta, birkaç çeyrek saat yaşanır. Hatta birkaç dakika belki de yaşamımızın

özünü oluşturuverir. Biz bunu ayırımsamayız, olaylar birike birike bizi buna ulaştırır. El tezgâhında gerili bir kasnak gibi varlığımızla varoluşumuz arasında gider geliriz. Ayşen bilinçsizce bunu yaşıyordu.

"Dedemin Karantina'daki o küçük ahşap evi. Benim ilk yuvam orasıydı. O ev, bir evdi işte. Dedem Ayşen değil, Ayşem derdi bana. Damadının bana ad koyarken, yaranma istenciyle ölmüş kaynanasının adını seçtiğini bilmezden gelirdi. Küçük mermer sahanlığına dört basamakla çıkılan bu evde, babamın matemi utanç verici intiharı nedeniyle kısa sürdü. Annem Laika çabucak topladı kendini. Ankara'daki evimizden gelen eşyalar, kimi paketler açılmadan, hurcumuzun kayışları çözülmeden, tavan arasına çıkarıldı. Tavan arasının yarı karanlığında, onlarla ilgili anılarımız da kayboluşa terk edildi. Bense ona olan büyük sevgimi hiçbir zaman önemsemeyen babamın, ölümü seçerek bana bir kez daha ihanet ettiğini düşünüyordum: Babamı o tavan arası karanlığına gömdüm sanırdım. İşte şu çağrı, bir kaç satırlık şu yazı onu içime gömdüğümü ve usul usul orada yıllarca beslediğimi gösterdi bana. Şimdi her şeyi bir bir anımsıyorum. Bunca yıl bir başka gezegende yaşamış gibiyim, kızları düşünüyorum. Onları bir bir bilincimi örtetek izlediğimi anlıyorum. Ortak tanıdıklardan, ölüm ilanlarından, ödül törenlerinin gazete haberlerinden. Belki onlar da beni izlemişler, bu yaşama, Selim'e sıkı sıkı sarılışımı magazin dergilerinin sayfalarından sezmişlerdir besbelli. Evet, Selim'e dört elle sarıldım. Yalnızdım, yalnızlığımı zenginleştirecek hiçbir donanımım da yoktu. Şimdi de yok.

Annem, levazım subayının karısı Laika Hanım, Karantina'nın genç dulu, çabucak evlendi. Esat Bey'in evi, duvarlarında deniz çırpınan bir yalıydı. Ben dedemle kaldım. Okul yakındı da ondan(!). Ne kalmıştı şurada liseyi bitirmeye, göz açıp kapatıncaya kadar geçerdi za-

man. Ama geçmedi. Kız Lisesi'nin çalışkan öğrencisi ben, annemin evlendiği sene sınıfta kaldım. Annem hamile idi, kusuyordu. Soluğunu hışırdatarak canerikleri ısıırıyordu. İri kara gözleri, çekik burnu, gergin pürüzsüz cildi ve o harika gülüşü, ince beliyle gene de güzeldi. Onu hiç bağışlamadım. İçimdeki ben bana karşı büyüyor, ruhumdaki iyilik filizleri bencillik hırsıyla, öç kasırgasıyla kırılıyordu. Annemin uzun kirpikleriyle tüllenen çaresiz bakışları giderek teslimiyete dönüştü. Esat Bey her zaman iyi bir üvey baba oldu bana. O yaz öğretmenler tutuldu, özel dersler arasında yalnızlığım çalkalandı durdu. Dünyanın tek yalnızı sanırdım kendimi. Yalnızlığımın tek eşi, içimi dolduran başarı hırsı oldu. Esat Bey istedi eczacılığı seçmemi. Laika'sı ona son gürlüğü bir erkek evlat vermişti madem, o da bana bir armağan vermek istiyordu. Bir eczane. Bense yalnızca kendi dünyama kaçmak, İstanbul'a gitmek, kalabalıklara karışmak, bir başıma başarmak istiyordum.

O eski model, kırmızı ama bakımlı Ford'u, ahşap direksiyonu, parlak jantları, nikelajlarıyla birisi Amerikan müzikallerinden çıkarıp okulun önüne, hocaların arabaları arasına park ediyordu. İzmir plakası dikkatimi çekerci. Karaburun'un nergislerine, Balçova'nın karanfillerine, Fuar'ın palmyelerine, akasyalarına alışkın bu zavallıyı, hangi hoyrat getirip İstanbul'un zalim kuzey kışlarına teslim ediyordu? Ekrem Bey'in oğlu Selim, Rüstemoğullarının son erkek çocuğu, bey soyunun zalim, bencil, döymaz ruhu beni içine çekti. Bana sahip çıktı. Kirli Beyoğlu gecelerinden sonra bulduğu ak bir zambaktım ben, içten içe kazanmaya tutkulu. Selim'le tutkuya tutkulu zehirli bir zambak oldum sonunda."

Gitti, televizyonun önünde durdu. Birden Uçmak'ı gördü. En önde güzel başını, yelelerini savurarak karmalara sallıyordu. Sarı, parlak pelerini örttüler. İşte gene kazanmıştı.

– Oh, artık kızının gebe olduğunu söyleyebilirim ona. Bu gece her şeyi hazmeder.

– İşte böyle gelinciğim, sana her şeyi baştan anlatmalıyım.

Vapur rıhtıma yaklaştığında çarşafli kadınlar, yaşmaklı genç kızlar, tango hanımlar gözlerini minnetle göklere kaldırdılar. "Günlerdir süren acılı yolculuk bitti. Çok şükür," diyorlardı. Bahriye elbiseli oğlanlar, kırma etekli kızlar, beslemeler, halayıklar güverte demirlerine abanmışlardı. Rıhtım ana-baba günüydü. Birbirini yıllarca görmemiş yeğenler, amcalar, teyzeler, halalar, görebildikleri yüzlerde anımsadıkları ölmüş yakınlarının benzerlerini arıyorlar. Bazen bir göz renginde, bazen bir dudak kıvrımında, bir bakışın alaylı gülüşünde, bir im yakalayıp muhacir uzak yakın hısımlarını bulmaya çalışıyorlardı. Hava gittikçe kapanıyordu. Halatlar atıldı, iskeleler uzatıldı. Yüreklerdeki bungenluk sabırsızlığa dönüştü. Herkes telaşla koşuyor, başlarına ne gelecekse bir an önce gelsin de aylardır süren, içlerini kemiren bütün istenmez koşullar, bilinmezlikler yerini bilinir koşullara bıraksın istiyorlardı.

– İşte böyle...

Vapur rıhtıma girerken biz kamaramızdan çıkmamıştık daha. Annem yuvarlak pencerenin sarı kelepçelerini açtı. Birden ıslak, serin bir rüzgâr doldu içeri. Hiç unutmam üstünde muare leylak rengi bir esvap vardı, yakası dantelli. Sarı saçlarını arkaya sıkıca topuzlamıştı. Eteğini kaldırdı, dekoltesiyle esvabı arasındaki, beline sımsıkı bağlanmış keseyi yokladı. Sütünem Hasbiye Hanım ağlıyordu. Solgun dudaklarıyla alçak sesle tekrarlayıp duruyordu: "Rabbim encamımızı hayır eyle." Ben çocuktum gelinciğim. Annem çocuk değilsin, di-

yordu, muhacir olmasaydık, o sene Selanik Kız Mualim Mektebi'ne vereceklerdi beni. On beşinde var yoktum. Efendi babam çarşafa sokmadı beni. Annemi çarşafa görmedim hiç. Ah gelinciğim, Naciye Halam beni çarşafa soktuğunda ne ağladım bilsen, günlerce ağladım. "Geldik, burası İstanbul," dediler. Kamaramızın küçük yuvarlak penceresinden ilk defa İstanbul'u gördüm. Simsiyah bir şehir. Yumruklarımla başımın iki yanını dövüp ağladım, ben inmem bu vapurdan diye. Selanik, mermer kaplı evlerimizle bembeyaz bir şehirdi. "Bu nasıl İstanbul?" diyordum. Simsiyah evler, yollar, insanlar hatta bulutlar, gökyüzü, deniz simsiyah. Biz mavi denizi, mermer meydanlarıyla ışık içinde bir Selanik bırakmıştık ardımızda. Oğlan kardeşlerim Niyazi ile Fuad da bana uydular. "İnmeyiz, geri dönelim," diye tutturdular. Neyse Laikacığım uzatmayayım, sütninem, nur içinde yatsın, bizi bağrına bastı. Herkesle birlikte çıktık vapurdan. Ortalık ana-baba günü, bağırان çağırان. Herkesin karşılayanı bir bir çıktı, alıp alıp gittiler yolcularını, yaylılara, faytonlara binip binip gitti herkes. Biz üç çocuk iki kadın kaldık bir başımıza. Ortalık tenhalaştı, hava iyice kapandı, yağmur yağdı yağacak. Naciye Halamı bekliyoruz. Bizi o karşılayacaktı. Vakit geçtikçe ninemle annem telaşlanıyorlar, korkuyla ellerimizi sıkı sıkı tutan avuçları terliyor, kımıl kımıl dudaklarından dualar dökölüyordu. Oğlanlar oralı değillerdi. Bir ara Fuad lokum bile aldıydı camekânlı satıcıdan, sakız kokulu mis gibi lokumlar, kaç saat bekledik bilmem, sonunda şişman, kaşları rastıklı, kolları bilezikli, siyah başörtüsünü çenesinin altında sımsıkı bağlamış bir kadınla iki erkeğin bize doğru geldiklerini gördük. Kadın uzaktan birden koşarak Fuad'a yöneldi.

— Sensin, sen Fuad olmalısın, babamın ismi babamın tıpkısısın, diye bağırıyordu.

Fuad, annemin arkasına saklandı. Annemle kucaklaştılar, sütinem uzak duruyordu. Bunun anlamını çok sonraları anladım. Biz çocuklar babamızı sorduk. Annem baklayı ağzından çıkardı. Babam burada değildi, biz şimdilik Naciye Halam'da kalacaktık, babam işi bitir bitmez almaya gelecekti bizi. Çok sonra öğrendim, babamın, dostu Marika'yla birlikte Naciye Halam'ın evinden biz gelmeden bir-iki gün önce ayrıldığını.

Oh gelinciğim, şu yalanın ağzı dili olsa da söylese. Esat'ın babası kocam, ne yakışıklı adamdı bilsen. Eh şimdi sen dersin ki benim kocam çirkin mi, değil, ama onun babası bir başka adamdı. Öyleyken bir gün üstüme gül koklamadı. Dedim ya şu yalının ağzı dili olsa da söylese. On yedimde gelin geldim İzmir'e. Ah, ilk görüşte vuruldum bu şehre, bana Selanik'i geri verdiler gibi geldi. Kocam on sekiz yaş büyüktü benden, sütinem benimle birlikte geldi. Ben tek mendil yıkamadan gelin olmuşumdur. Evlendim, adım küçük gelindi. Hiç kimse hiçbir işe el sürmemi istemedi. Ud çalardım, sesim güzeldi, babası bayılırdı. Bir gün dedi ki, "Yalnız bana çal söyle." Bir hıdrelez akşamıydı söz verdim. Ondan sonra kocamdan başka kimse görmemiştir çalıp söylediğimi. Ne kıbar adamdı bilsen, bir bardak su versem elimi öperdi. O öldü, ben de meşki bıraktım. Esat'a çok heves ettim keman çalsın diye, hatta hoca bile tuttu, ama istemedi. Gelinciğim doğursan bize bir evlatçık, isterdim keman çaldirayım. Ah, Nihavent Longa! Ne severim bilsen. Ben gepgenç dul kaldım, şimdi kaçındayım artık saymıyorum. Gelinciğim, çok yaşadım çok gördüm, yaşlanmış, ama yaşamış sayıyorum kendimi. İnsan gücünü yönetmesini bilirse yaşlılığın güçsüzlüğünden kurtuluyor. Kırk üçümde dul kaldım, o koca mağazanın başına geçtim. Bir yanda incirler tuzlanırdı, bir yanda üzümler kutulanır, pamuklar balyala-

nırdı. Tilkilik'teydi depolar. Mağaza, Pasaport iskelesinin karşısında, az berideydi. Esat'ı askere almadılar. Milli Müdafa'ya pamuk verdik balya balya. Çok çalıştı çok çabaladı. Karıcığı genç yaşta öldü. Ah! Gençlerin ölümü. Rabbim harlı bir ateşin üstüne su döker, ama ömür uzun da olsa kısa da olsa iyi yaşamaya yeter. Ah Laikacığım, Gelincik kısırdır diye yüzüne vurmamışızdır hiç. İçliydi taze, ağzı var dili yoktu. Onun suskunluğu gide gide bize de bulaştı. Günlerce odasından çıkmazdı. Ben sonradan öğrendim, ölmeden çok önceleri yataklarını ayırdıklarını. İnsan yaşlandıkça görmek istemediği pek çok şeyi görüyor, lakin görmek istediklerini de görme bahtıyarlığı var. Sen geldin de burası şenlendi Gelinciğim. Esatımızın yüzü güldü, eh kolay mı? O da ellisine merdiven dayadı, benimse kaç koyun ömrüm kaldı şu darıdünyada. Gücenme Gelinciğim, ben senin akşam sofralarına bunun için inmem. Seninle Esat'ın gülüşlerinizi dinler umutlanırım. Geçen gün anladım. Sen de benim gibi alaturkacısın. Gelinciğim eski sesim olmalıydı ki işitmeliydin. Ne plaklarım vardı benim. Esat'a bakma sen, o İtalyanları sever. Fransız mektebinden beri opera dinler, karısı öldükten sonra daha da merak sardırırdı. Yani demem o ki Gelinciğim, hayat bir elma ağacı, ne kadarını toplayabilirsen o kadar iyi. Nasıl olsa hepsini toplayamazsın. Mutluluğun sırrı seçmekte, seçmekte ve sınırlamakta. Sen iyi yaptın, benim de kocam büyüktü benden, ama bir delikanlı gibi romantikti. Ben kadınlığımı doya doya yaşadım. Yaşlanmanın güzel yanlarından biri nedir bilir misin? İnsanı yatağın elinden, bu zalim efendinin elinden kurtarır. O koca mağazanın başında yüzümü kaldırıp etrafa bakmak gelmezdi içimden. Ne tüccarlar, ne armatörler, ne acenteler vardı. Beyefendiydiler hepsi, bana saygı duyarlardı... Yani demem o ki..."

Laika'nın hamileliğini Büyük Hanım'a Esat Bey kendi müjdeledi. Sevinçten uçacak sanıyorlardı, yaşlı kadın haberi, ölümleri karşıladığı gibi, doksan yılı aşmış yaşamının getirdiği doğallıkla karşıladı. Buruşuk kıvrık parmaklarından safir bir yüzüğü çıkarıp Laika'nın parmağına taktı.

– Doğumu belki göremem Gelinciğim, dedi.

Öyle de oldu.

Ama Ayşen gördü. Kırmızı suratlı, kımıl kımıl bir şey verdiler kucağına. Bebeği bir buz kalıbını tutar gibi tuttu. Onu terk edip giden babası ve anasından sonra şimdi yapay bir şeyi onun yaşamına ilıstırmeye çalışıyorlardı. Yaşamı habire asıllarının yerine geçmeye hazır suretlerle sıkıştırılıyordu. Üvey babadan sonra üvey kardeş! Gittikçe kısıtıldığını hissediyordu. Açılacak ilk kapaktan fırlamaya hazır bekliyordu. Fırlayıp akmak, akıp çıkıp gitmek. Neresi olursa olsun. Yeter ki bir başına, kimsenin onu bir daha sıkıştıramayacağı bir yer. O yer İstanbul olmuştu. Bir başka kısıtılmışlığa düştüğünü, bunu bilmenin rahatsız edici bilgisini hep kendinden gizleyerek yaşadı. Yaşadıkça gerçeklerle yüzleşme cesaretini yitirdi. İkiyüzlülüğü, sevgisizliği, yabancılaşmayı görmezden geldi. Gerçeğe direnişinin ne kadar zayıfladığını kavradı birden. İki satırlık bu çağrı, un ufak olmasına göz yumduğu yaşamını olanca ürkünçlüğü ile önüne seriyordu.

Aceyleyle yatağın üstündekileri topladı. Tek tek seçip çıkardığı giysilerini dolaba tıktı. Ne Doktor Atay, ne kermes, ne briç, hiçbirini için dertlenmesi gerekmiyordu. Kızlara, çocukluğun o büyüğü dünyasına çağrıda yazdıkları gibi, yalın, duru, içten, arınarak gitmeliydi. Yıllardan beri içinde örtülü kalan öteki kimliğinin bir maden suyu gibi berrak, köpürerek fışkırdığını, yıllardır ona karşı gelişen öteki benini aştığını duyuyordu. Bu buluşma belki de yaşamının son fırsatıydı. Birden

umutlandı, çağrışı birkaç kez daha okudu, anlamadan öylece okudu. Televizyonu kapattı, alt kata seslendi:

– Gülsüm bana bir sade kahve yap. Doktora telefon et, randevuyu iptal etsinler. Kulübe gelemeyeceğimi söyle.

Az daha ağzından kaçırıyordu, uçak biletini de alın diyecekti. Onu kendine sakladı, bu buluşma için her şeyi kendi yapmalıydı. Becerememekten korkuyordu, hayatını geri almakta geç kalmış olmanın korkusuydu bu.

Taksi, orası burası macunlanmış, eski, sarı bir Mercedes'ti. Otelin döner kapısının önünde durdu. Lacivert pantolonu kırışık, kırmızı şeritlerinin rengi solmuş, lekeli gri ceket ile kapıcı taksiye doğru yürüdü. Bir yandan da koca gövdesiyle çelişen siperliksiz şapkasını çıkarıp –buna pek şapka da denemezdi, keple şapka arası bir şeydi– avucuyla saçsız başını kurulamaya çalışıyordu. Kapıcı daha taksiye varmadan kırmızı bir araba hızla geldi, zıncı diye önünde durdu. Şişman, yaşlı kapıcı, taksiye boş verip ona yanaştı. Tam kapıya yapışacakken araba birden hızlandı, taksiyi sollayıp döner kapının az berisindeki küçük girişin önünde durdu. Kapıcı taksiyle arabanın arasında, kaldırımda durup bekledi. Arabadan önce kocaman bir bavul çıktı, kapıcı fırladı bavulu aldı; bavulun arkasından dikdörtgen kapaklı, üstten saplı, küçük bir çantayla bakımlı bir kadın eli uzandı. Kadın uzun boyu, iri gövdesi ve kocaman ayaklarındaki yüksek, kapalı iskarpinleriyle iki büklüm dışarı çıktı. Hiç etrafına bakmadan dümdüz yürüdü, döner kapıdan içeri girdi.

Taksinin içinde arka koltuktaki şişman, yaşlı kadın çözülmüş topuzunu düzeltmeye çalışırken bir yandan da şoföre vereceği parayı denkleştirmeye uğraşıyordu. Kapıcı arka kapıyı açtığında saçları terlemiş, yüzüne yapışmış, telaşla çantasını karıştıran kadını gördü. Şoför yarım yüz arkaya dönmüş kadına verip veristiriyordu.

– Gördünüz mü, işte Grand Otel burası ve bu caddede Gençlik Caddesi değil. Sizin yüzünüzden bir sürü

yer dolaştık, şimdi parayı çok bulursunuz. Ama ne yapalım yani suç sizde, bana karışmasaydınız...

Kadın yüzünü kaldırdı, ilk defa şoföre baktı. Ceviz yeşili gözlerindeki uyarı, kadının kişiliğinin ipuçlarını verdi şoföre, şoför sustu. Kadın sakinleşivermişti, alışık olduğu saygıyla boyun eğiş, aralarındaki ilişkide bütün kartları kadına devretmişti. Yaşlı kadın parayı uzattı, sonra tahakkümle avucunun ortasına biraz bastırarak iki banknot ile bozuklukları bıraktı. Kendinden emin, hiç telaşlanmadan önce devrek bastonunu dışarı uzattı, gövdesini kapıya doğru kaydırды, kapıcının uzanan kolunu öteki eliyle itti ve hiç beklenmeyen çeviklikle dışarı atlayıverdi. Hâlâ burnunda olan gözlüğünü indirdi.

İçeri girer gizmez kırmızı yelekli, genç bir adam otelerden koşup geldi. Büyük otellerin yapmacık nezaketi oğlanın yüzünden dökülüyordu. Bu yüzden kadın büyük otelleri sevmezdi. Burada insanlar yalnızca numaradılar. Kimsiniz, necisiniz, niye buradasınız, hatta kadın ya da erkek olmanızın ötesinde insan olmanız bile ilgilendirmezdi kimseyi. Küçük otellerin, sokak arası pansiyonların sıcaklığı yoktur burada. Ne üç-beş odacığının pansiyon haline getirmiş, eski konaklarının görkemli günlerinden sonra, yaşamakta oldukları düşkünlüğü tevekkülle sineye çeken geçkin, güngörmüş sahibeler, ne meraklı her işe koşan temizlikçi kadınlar, ne de ev içlerine özel o güzelim koku bulunur. İnsana ait duygusal çeşitlilikten kaynaklanan yaşamı yansıtan o ortam, burada, bu büyük otellerde sanayileşmiş, hizmet sektörüne dönüşmüştür. Bazı rakamları satarlar bize. Oda kapılarının arkasında yüzlerce çoğaltılıp asılmış yönergeler vardır. Elinize anahtarınızı tutuştururken sizi görmeden bakarlar yüzünüze. Bu nedenle hiç kimse, "Neden canınız sıkkın?" diye sormaz, "Bugün mektubunuz yok, ama üzölmeyin yarın mutlaka gelecektir," demez. Dünyanın çeşitli yerlerinde büyük otel odala-

rında, yılda kimbilir kaç kişi bir başına ölüp gitmektedir. Oda temizlenir, lavabo, banyo ovulur ve vazodaki güller değiştirilir. Oda yeni müşterisine hazırdır. Yeni bir numara, yeni bir fatura. İşte hepsi bu.

Kadın bütün bunları bir an içinde düşünüp yıpranmış halıların üzerinde bastonunu sürükleyerek, mümkün olduğunca sol yanına yüklenmemeye çalışarak, epirmiş perdelerin önündeki büyük kanepelerden birine çöktü. Elindeki bastonu çantasıyla birlikte rahatça ulaşabileceği biçimde yan yana koydu. "Burası da benim gibi," dedi. "Kendimize ait zamanın önemli bir bölümünü yaşayıp bitirdik. Ömrümüzü anlamlandıran dizgesel zaman geride kaldı, işlevsel süreç bitti. Bu süreci uzatmak mümkün olabilirdi. Hayatımı daha da işlevsel kıla- cak doğal nedeni yitirdim. Onunla birlikte yaşayarak zenginleşebilirdim, doğurmak bu zenginleşmenin, doğa- sal zenginliğin önkoşulu yalnızca. Ziya'dan kurtuldu- ğumda gebe olduğumu bilmiyordum. Öğrendiğimde ca- nımda hâlâ ondan bir parça taşıdığımı inanmamıştım. Kürtaj yasaktı ve ben düşük yapmayı beceremedim. Sonraları ne çok sevinmişim bu beceriksizliğime. Ama sevincim uzun sürmedi. Ziya ne yaptı, etti, kaptı oğlu- mu. Yeterince direnmedim mi yoksa? Direndim. Ne kadar umutlanmışım bana geri geldiğinde. Evet, oğlu- mu bana geri gönderdi. Kurulmuş bir saatli bomba ola- rak. Ziya kendinin küçük bir modelini yaratmıştı. Bana gönderdiği oydu. Olsun razıydım, bu zehirli çiçeğimle yaşamaya hazırdım. Bu bile olmadı. Hayırsızım... Yaşa- dıkça soğuyor, soğudukça acıyor, acıtıyor yaram..." Usulca uzandı, devrek bastonunu aldı, okşar gibi bir sü- re tuttu elinde, sonra usulca yerine koydu.

Koca koca kadife koltuklar, ağır perdeler, metal masalar, sehpa. Sakin bir lobiden çok, yemekli vago- na benziyordu salon. Yaşlı kadın sanki yıllardan beri o koca kanepede oturuyormuşçasına kıpırtısız, sakince

duruyordu. Tombul yanaklarının iki yanındaki derin çizgileri, sarkmış çenesiyle yalnızca gözleri her şeyi dikkatle izlediğini gösteriyordu. Ne kadar beklemeye alışmış olursa olsun insan bir başına böyle oturup kalamaz. Bir yerden el atar zamana. Kadın gözleriyle el atıyordu, aslında her şeyi söyleyen elleriydi. Parmak uçlarındaki lekeler, boynunun öte yanında, kemanın yıllarca yuvalandığı oyuğun kızıl kahve lekesi, kemanın ve tellerin insan teninde bıraktığı lekeler. Bir ara usulca çantasını açtı, içinde bir şeyler aradı, sonra dışarı çıkarmadan uzun uzun baktı. Hudut Alayı'nın önündeki tahta parmaklıkların arkasındaki bir grup kız çocuğu. Bu resimde ışık o kadar azdı ki, güneş çoktan batmış gibiydi. İnsan ömrünün batan ilk güneşi, çocukluk... Kadının gözleri gittikçe dalgınllaşıyor, çocuk gülüşlerine hazır yüzünü gölgeler basıyordu.

— Kahveniz efendim.

Cahide fincana uzandı. Genç garson o zaman kadının sol yanında, çene kemiği ile boynu arasındaki kara mor lekeyi gördü, kadına acıdı birden. Cahide insanların gözlerindeki bu acımaya yaşamı boyunca öylesine alışmıştı ki... Vali konağındaki aşçı kadının kızı, her akşam dayak yiyen kemancı ve şimdi inmeli yaşlı kadın. Çoktandır tanıyordu bu bakışı.

Yaşlıların yiyip içmekte gösterdikleri sabırsızlıktan değil, alışkanlıktan çabucak bir yudum aldı kahveden. Her zamanki gibi dilini azıcık dışarı çıkarıp serinletti. Yaşlanma süreci içinde insan davranışlarındaki gençlik alışkanlıkları, yeni yeni kazanılan yaşlılık davranışlarıyla böyle gülünç çelişkiler oluşturur bazen. Bu çelişki içtenlikle güldürdü genç garsonu. Birlikte güldüler. Elle tutulur bir sıcaklık geçti aralarından. Oğlan kadının yüzüne sevgiyle bakıp arkasını dönüp gitti. "Aynı nenem gibi," diyordu içinden.

Cahide yeniden kendine döndü, acele etmiyordu, herkesten önce geldiğini biliyordu. Artık yaşlanmanın getirdiği, gittikçe daralan bir zamanda zaman bolluğu içindeydi. Sürprizleri azaldıkça, çoğalan, bollaşan bir süreçti bu. Deneyimlerin birikimi sürprizlerden alıko-
yar, deneyimlerle vakit yitirmedeğinzden zamanınız çoğalır. Geride bırakılan yaşamışlıklarla yaşamı gözle-
yerek yaşamak, masum bir oyun bu; yaşam hakkında bilgiden yoksun olarak yaşanmışları, yaşamayı bilerek tatmanın kazanımlarıyla, yeniden yaşamamanın olanaksız-
lığına atılmış naif, çaresiz, minik bir kanca. Bu buluşma buydu işte. Bu tam Zeynep'e göre bir tasarım, herkesi o ayaklandırmıştı. Böylece hiçbir zaman dönülmeyecek çocukluklarına sanal bir dönüş düşlemişlerdi.

Zeynep girişteki barın hemen arkasında küçük bir masada oturuyordu, karşısındaki aynadan döner kapıyı gözlüyor, arada bir masanın üzerindeki dergileri karıştırıyordu; telekleri yoluk, yaşlı bir karga pencerenin dar yağmurluğuna dertop olup oturmuştu, kuşun kara parlak gözlerine dikkatle baktı. Kuş Zeynep'e bir tanıdığa bakar gibi anlamla bakıyordu. Siyah gövdesi durup durup titriyor, arada bir düşecek gibi oluyordu. Usulca elini uzattı, avucunu cama bastırdı, kuş kımıldadı, uçacak sandı, uçmadı; tam tersine daha bir anlamla bakmaya durdu yüzüne. Sonra birden pencerenin pervazını gagalamaya başladı. Oturduğu yerde, otelin boyaları dökmüş penceresini mekanik vuruşlarla gagalıyordu. Keklikler de böyle yaparlardı, hele Kokulin'in keklikleri. Asıl adı Korkmaz'dı. Arıcı kuşlarını, başlarında kelekler taşıyan tepeli kuşları, illa da kırmızı gözlü keklikleri, onların yeni tüylenmeye durmuş palazlarını koynunda gezdirirdi. Kokuli salkımsöğüt dallarından yapılmış kafeslerle gelirdi okula, kafesleri okulun merdivenine dizerdi. İçinde boyunları halkalı, gagaları par-

makları kınalı keklikler. İki elini iç içe koyup ağzına götürür, sonra, "Tak tak tak, gubarak gubarak gubarak!" diye bağırdı. Keklik kafesin içinde kuyruğunu teleklerini çubuklara sayırtarak dolandır, uçmak ister uçamaz, başını diker, gözleri pırt pırt örtülür açılır, kırmızı gözbebekleri saydamlaşır, sahte sesi bütün ürkekliğiyle dinler. Kokuli elini ağzından çekmez, ötmeye devam eder. Sonra keklik daha fazla dayanamaz, başlar ötmeye, "Gel gel yanıma keklik, kastın canıma keklik," ne çok söylerlerdi yıl sonu müsamerelerinde. Ama ondan önce marşlar, "Ey vatan gözyaşların dinsin, yetiştik çünkü biz." Oysa gözyaşları hiç dinmedi. Yaşam sürdükçe sevinçler, acılar, kahkahalar, gözyaşları hepsi sürüyor. Bunca yıl evlatlarına kast edenler kınalı parmaklarını vatanın bağrına geçirerek ölüp gidenlerin kanına batırmadılar mı parmaklarını? Gene de dağların koyaklarından keklik sesleri geliyor. Güneşin doğuşuna yakın güneşi çağırıyorlar. Mutluluk mutlu olacağına dair bir umutsa, yaşamak güneşi çağırarak olmalı. Güneş, Güzin'in çağrısını yanıtlamadı, onu karanlıkta bıraktı. Gönül güneşe ulaşmak, ışığı herkesle paylaşmak istedi. Güneş onun çağrısını öyle cömertçe yanıtladı ki ona mutluluğu, umudu verdi. Herkesle birlikte mutlu olacağına dair bir umut, hayatı değiştireceğine dair bir ışık. Bu umudun baş döndüren sarhoşluğunda Gönül kınalı parmaklarını gözyaşları dinsin diye toprağa geçirdi. Şimdi alayın iki kızının genç ölümlerinin öyküsünü anlatmak Zeynep'e mi düşece

Zeynep toparlandı, etrafına bakındı, Cahide gelmiş olmalıydı; yalnız o telefon ettiğini göre. Ceketini giydi, bir eli cebinde öteki elinde sigarayla kalkıp dolaştı. "O kadar koltuğa kanepeye ne gerek var, hay Allah ne kadar komik. Hepsi aynı renkte, aynı model. Metal ayaklarıyla marş marş desen bir takım asker gibi yürüyüverecekler." Evrak çantasını aldı, içinde fotoğrafların, sa-

rarmış mektupların, kat yerlerinden delinmiş gazete kesiklerinin olduğu çantayı. Hepsini toparlayıp getirmişti. Kızlara göstermek, onlarla paylaşmak istiyordu. Kısa kesilmiş kır saçları, büyük kalın camlı gözlükleri, şık keten pantolon takımıyla kadından ziyade bakımlı bir erkeği andırıyordu. Odaya çıkmak için asansöre yöneldi. O sırada şişman bir kadının bastonuna dayanarak, gene de zarif bir yürüyüşle ona doğru geldiğini gördü. Evrak çantasını, şemsiyeyi, trençkotu atıverdi elinden. O çirkin koltuklara, masalara çarpa çarpa birbirlerine koştular. Kavuşmaktan öteye çağrıya yanıt almanın sevinciydi bu. Cahide'ye ağlıyordu. Zeynep böyle durumlarda gülerdi hep. Köpüklü kahkahaları yalnızca resepsiyondaki birkaç yaşlı turisti değil, garsonu, kırmızı yelekli kızı, hatta yerleri silip duran gri önlüklü kadını bile güldürdü. Onlar şişman, yaşlı bir kadınla, sırtı kamburlaşmış kır saçlarıyla gene de çetin ceviz olduğu ilk bakışta anlaşılan, öteki yaşlı kadını, Zeynep'i görüyorlardı. Kadınlarsa birbirlerinde parmaklıkların önündeki resme bakıyorlar, birbirlerinde sayısız anıyı kucaklıyorlardı.

Zeynep'le Cahide asansöre girerken parlak kırmızı arabadan inen kadın, arkasında uçucu bir parfüm kokusu bırakarak salonun ortasında dolanıyordu. Araştıran gözlerle tek tek koltukları taradı. İnsanlara üstten bakmaya alışık tavrına, görünüşündeki azamete karşın içinden yakarışlar yükseliyordu: "Tanrım, ne olur bu kez bir fırsat ver. Onları öyle özlüyorum ki, Zeynep, Gülay, Güzin, Gönül nerdesiniz? Çıkın ortaya. Ben o fotoğrafa yeniden dönmek istiyorum."

Ayşen aymazlıkla zamanı tersine çevirebileceğine inanarak tutkuyla bekliyor, kapılar her açılışta umutlanıyordu. Naif bir umuttu, bu. Ayrıca acı verici. İçinde-

ki güvenin kofluğunu hissettikçe acı duyuyordu. Resepsiyona yöneldi, kırmızı yelekli kız, sordu.

— Buyurun birini mi aradınız?

Şaşkınlıkla şaşkın görünmemek arasında bocalayarak yanıtladı.

— Evet... beni bekleyeceklerdi de.

— Buyurun şurda oturun hanımefendi.

Ayşen'e uzakta bir yer gösterdi. Gene de oraya ulaşabildi. Biricik amacı yalnızca oraya ulaşmakmış gibi dinginlikle koltuğa oturdu. Kimsenin gelmemesinden korkuyordu. Otelin lobisi gittikçe kalabalıklaşıyor; kahve kokuları, pipo, sigara dumanlarına karışıyordu. Kırmızı yelekli kız geldi, Ayşen'in tam arkasındaki büyük lambayı yaktı. O zaman ışığın altında, garip şapkanın örttüğü yüz, o umudunu yitirmiş insanların sessiz çılgınlarla dolu yüzü, Ayşen'in yüzü ortaya çıktı.

Resepsiyondaki kız işine döndü. Bilgisayarın üzerinde unuttuğu dün gelen telgrafı gördü. Adını duymadığı bir ülkeden çekilmişti. "Hudut Alayının kızları, sizler kadar cesur değilim, bağışlayın. Gülay."

Kırmızı yelekli kız telgrafı yeniden okudu. Şu üç yüz altıdakiler, az önce odalarına çıkan şu iki yaşlı kadın, buluşmuşlardı işte. Telgrafı vermese de olurdu. Üstelik dün verilmesi gerekiyordu. Kâğıdı buruşturdu, az ötesindeki hasır çöp sepetine attı.

Cahide bastonuna dayanarak oda kapısı önünde bir zaman soluklandı. Zeynep anahtarı çevirdi, içeri girdiler. Küçük, ama sevimli bir odaydı, pencereleri açınca içeriye gün ışığı doldu. Zeynep birkaç kez perdeleri açtı kapadı. Işıkları söndürdü yaktı, vazodaki gülleri düzeltti. Cahide aşağıda oturduğu gibi gözleriyle izleyerek oturuyordu. Birbirlerine anlatacak çok şeyi olan insanların dağınıklığı içindeydiler. Duygular, düşünceler, anılar, görünmez resimler, işitilmez ezgiler dolaşıp duru-

yordu odada. Zeynep bildiklerini bir an önce ortaya dökmek, Güzin ile Gönül'ün acı haberini vermek, bu yükten kurtulmak istiyordu. Gitti ellerini yıkadı, sifonu çekti, havalandırmayı açtı, sonra öteki koltuğa, Cahide'nin karşısına oturdu. Cahide bastonuna dayanarak usulca ayağa kalktı, Zeynep'e yaklaştı, gözlerinde teslimiyetle bilgelik arasında anlamlar belirip yitiyordu.

– Üzülme, dedi. Gelemeyeceklerini biliyorum.

Zeynep hafiflemiş gibi doğruldu. İçi ferahladı, iki yaşlı kadın yüz yüze baktılar bir süre. Sonra Zeynep çantasına uzandı, küçük bir fotoğraf çıkardı.

– Bak, dedi; Süphan Dağı'na bahar gelmiş. Süphan'ın o kısa, ama çılgın baharı. Hatırlar mısın zerrinkadehleri? Ne çok ıskın toplardık!

Cahide resmi eline almadan uzanıp baktı. Bir grup asker miğferlerini havaya kaldırarak resme bakını selamlıyorlar. Zeynep ortadakilerden birini gösterdi.

– Oğlum, orada o göl kıyısında hudutta, dedi.

Cahide hiçbir şey düşünmeden söyleyiverecekti az daha, "Benimki de Bekaa'da yatıyor." Sustu.

Zeynep coşkuyla devam ediyordu.

– Hiç aklına gelir miydi, söylesene oğullarımızın oralarda, o bizim çocukluğumuzun genç subaylarının yerini alıp bize böyle resimler yollayacakları?

– Öyle, dedi Cahide. Sesini bütün gücüyle denetliyordu; aklımıza gelmezdi, aklımıza gelmeyenler oldu. Yaşamak bu işte, bilinmezlerle yaşamak ve bilerek yaşanmak! Karşılığında bir ömür vererek yaşamayı öğrendik: Ölünceye kadar hepimiz öğrenciyiz, dedi.

Sustular. Cahide anlatacaklarını anlatmaktan vazgeçti. Zeynep bekliyordu. Uzun susuşlardan sonra başlardı anlatmaya. Bu kez öyle olmadı. Cahide ne oğlunu anlattı, ne siyahlı adamı, ne Bekaa'yı. Artık kimseye bunları anlatamayacağını biliyordu. Ceviz yeşili gözleri-

ni Zeynep'e göstermeden usulca sildi. Zeynep görmezden geldi, 'anladı anlatmayacaktı. Aslında anlatması da gerekmiyordu. Zeynep anlatamayacaklarını çoktan öğrenmişti. Bildiklerini karşılıklı gizleyerek birbirlerinin yaşlı, yorgun bedenlerine sarıldılar ve bir süre öylece kaldılar.

Aralık 1998, Kuşadası

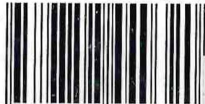
Mucize Özünal

ALAYIN KIZLARI

Alayın Kızları, adını öyküleriyle duyuran **Mucize Özünal**'ın ilk romanı. Anadolu'nun doğusunda, küçük bir sınır kasabasında konuşlanmış bir askeri birlik, bir alay. Bu birlikteki askerlerin kızları, yani alayın kızları. Tam yedi kız. Yedi dağ çiçeği. Çocuklukları, ilk gençlikleri birlikte geçer, ortak hayaller kurup birbirlerine kenetlenirler. Sonra o kasabadan çıkıp dört bir yana savrulur, kendilerini bekleyen farklı yaşamlara dalarlar. Kimi devrimci olur, yaşama erken veda eder, kimi müzisyen olur, kimi avukat, kimi de tiyatrocü. Aralarında buluşanlar da olur, birbirini hiç görmeyenler de. İçlerinden biri, yıllar sonra hepsinin yer aldığı bir çocukluk fotoğrafına bakınca hayatta kalanları bir araya getirmeye karar verir. Ama acaba kaç gelebilecektir bu buluşmaya? *Alayın Kızları*, 1900'lü yılların başından başlayarak uzunca bir zaman dilimi boyunca bu yedi kızın öykülerini anlatırken, Türkiye'nin yirminci yüzyıldaki portresini de çiziyor. Zamana karşı duramayarak yozlaşan değerleri, bozulan insan ilişkilerini anlatıyor. Yakın tarihimizin siyasal ve toplumsal olayları bu kızların ve ailelerinin öykülerine ustaca işlenmiş. Türkiye'nin toplumsal mozayığının, insan dokusunun, gelenek ve törelerinin şaşırtıcı bir gözlem gücüyle sunulduğu *Alayın Kızları*, yazarın yıllarca Anadolu'nun çeşitli yörelerinde bulunmasının sağladığı dil zenginliğiyle, tatlarla, renklerle dolu bir roman.

ISBN 975-8440-32-2

9 789758 440320

resim: HANEFİ YETER

KDV İÇİNDEDİR